

**Інститут Східної Європи
Кафедра українознавства
при
Університеті «Львівський Ставропігон»
The Eastern-European Institute,
Kafedra Ukrajinovnavstva University «L'viv Stavropigion»**

Віктор Ідзьо

**Відновлення Галицького королівства
(1215-1221рр.) Священною Римською
імперією в австро-угорський період
української історії(1772-1918рр.)**

**Львів, «Сполом»,
2016р.**

Друкується за рішенням Кафедри Українознавства
Інституту Східної Європи при Університеті «Львівський Ставропігон»,
протокол № 1 від 4 січня 2016 р.

Грабовецький В. - доктор історичних наук, професор Кафедри українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Калакура Я. - доктор історичних наук, професор Кафедри українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Кміт Я. - доктор філософії, професор Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Кононенко П. - доктор філологічних наук, професор Кафедри українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Кононенко Т. - доктор філософських наук, професор Кафедри українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Недоху М. - доктор філософських наук, професор Кафедри українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Огірко О. - доктор філософських наук, професор Кафедри українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Партико З. - доктор філологічних наук, професор Кафедри українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Віктор Ідзьо.

I-29. Відновлення Галицького королівства (1215-1221pp.) Священною Римською імперією в австро-угорський період української історії(1772-1918pp.). Наукове видання. - Львів, Видавництво «Сполом», 2016р. - 152с.

ISBN 966-665-347-8

Монорграфія академіка Академії Наук Вищої Школи України, доктора історичних наук, професора, директора Інституту Східної Європи та завідувача Кафедри українознавства при Університеті «Львівський Ставропігон» Віктора Святославовича Ідзьо «Відновлення Галицького королівства (1215-1221pp.) Священною Римською імперією в австро-угорський період української історії (1772-1918pp.)» 800 - літтю пам'яті відходу у вічність засновника Галицького королівства папи римського Іннокентія III (1216-2016pp.) та 35-літтю науково-педагогічної діяльності автора (1979-2016pp.).

ISBN 966-665-347-8

© В.С.Ідзьо, 2016р.

Зміст

Вступ.....	4
Розділ I. Галицьке королівство у 1215-1221роках.....	5
Розділ II. Відновлення Галицького королівства в XVIII столітті Священною Римською імперією в австро-угорський період української історії в 1772-1918 роках.....	138
Висновок.....	151

**Академік Академії Наук Вищої Школи України,
доктор історичних наук, професор, директор Інституту
Східної Європи, завідувач Кафедри Українознавства
Університету «Львівський Ставропігон»**

Віктор Святославович Ідзьо

Вступ.

Монографія академіка Академії Наук Вищої Школи України, доктора історичних наук, професора, директора Інституту Східної Європи та завідувача Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон» Віктора Ідзьо «Відновлення Галицького королівства (1215-1221рр.) Священною Римською імперією в австро-угорський період української історії (1772-1918рр.)» приурочена 800-літтю часу заснування Галицького Королівства у 1215 році та 800 літтю пам'яті відходу у вічність засновника Галицького королівства папи римського Іннокентія III (1216-2016рр.).

На основі досягнень сучасної української історичної науки монографія доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзя «Відновлення Галицького королівства (1215-1221рр.) Священною Римською імперією в австро-угорський період української історії (1772-1918рр.)» зробить глибокий, фактологічний аналіз письмових, археологічних, лінгвістичних, топографічних та картографічних джерел, більшість яких під таким кутом зору, аналізуватимуться та апробуватимуться вперше на підставі свідчень українських, римських, угорських, польських, російських джерел, які за сукупністю їх аналізу, відтворять політичне, господарсько-економічне та культурно-християнське сходження в 1215 році Галицького королівства та його відновлення у XVIII столітті.

У другому розділі монографія академіка Віктора Ідзьо досліджуватиме відновлення Галицького королівства в XVIII столітті Священною Римською імперією та його зміцнення в австро-угорський період української історії в 1772-1918 роках.

Наукове дослідження «Відновлення Галицького королівства (1215-1221рр.) Священною Римською імперією в австро-угорський період української історії(1772-1918рр.)» дослідить також панівний клас галицької державності XIII та XVIII століть, боярство та аристократію галицьку шляхту, їх бажання до відновлення Галицького королівства в XVIII столітті, яке утворив у 1215 році голова Союзу католицьких держав Європи папа римський Іннокентій III.

Розділ І. Галицьке королівство у 1215-1221 роках

Утворення Галицького королівства в 1215 році, це епохальна подія в історії давньої Карпато-Дністровської цивілізації, яка визначила у XIII столітті європейський розвиток та європейську особливість західно-українського, галицького етносу, на подальшу його 800 літню історію [25,р.95-97; р.98; 27, р.227].

Привертає увагу в контексті утворення Галицького королівства і процеси першої унії Галицької церкви з Римською, його вступ у 1215 році в Союз католицьких держав, сама підготовка цього епохального акту, який засвідчений в документах Секретного Ватиканського архіву починаючи з 1202 року яка фактично у тій чи іншій формі була частково реалізована в 1205 році [25,р.95-97; р.98; 27, р.227].

Однак, несподівана смерть володаря Русі-України великого Романа, малолітність спадкоємців великокнязівського престолу, феодална війна в Русі-Україні, протекторат над Галичиною і Волиню угорського короля Андрія II та краківського князя Лешка білого, заставили після з'їзду великої княгині Анни з угорським королем Андрієм II в 1206 році в місті Сяноці, після якого король Адндій II отримав титулярну суверенність, і почав офіційно титулувати себе: "**Galiciae Lodomeriaegue rex**", що дозволило папі римському Іннокентію III, більш активно включитися в релігійні та політичні справи в Галицькому князівстві, розвинути на землях прадавньої Карпато-Дністровської цивілізації ідею, як політичних так і релігійно-унійних процесів [25,р.95-97; р.98; 27,р.227; 44,р.163].

Однак династія чернігівських князів Ігоревичів, яка претендувала на правління в Галицькому князівстві, з самого свого правління в Галичині влаштувала між собою міжусобиці, показала себе нікчемними правителями, що дозволило угорському королю Андрію II через посередництво галицьких бояр, втрутитися активно в галицькі справи. В 1208-1209 роках його воєвода Бенедик зайняв Галич, і як засвідчують угорські джерела, папа римський Іннокентій III почав вживати заходів, щоби приєднати Галичину, ядо політичної так і до релігійної унії [25,р.95-97; р.98; 27, р.227].

Як вважав, опираючись на аналіз ватиканських, угорських, польських джерел дослідник Микола Чубатий, ініціатором релігійної унії з подальшим утворенням політичної інфраструктури Галицького Королівства, на землях Карпато-Дністровської цивілізації, був папа римський Іннокентій III, а угорський король Андрій II з галицькою аристократією та галицькою релігійною організацією, єпископами та боярами, торгово-ремісницею знаттю орієнтованою торгівлею на країни Союзу католицьких держав, лиш знаряддям чи виконавцями політичних та релігійних планів папи [22,с.11-12].

Досконало знаючи унійні плани папи Іннокентія III, угорський король Андрій II вирішив використати політичний проект з утворення Галицького Королівства та унійний проект злучення Галицької церкви з Римською в інтересах свого королівського дому і висунув на галицький королівський престол свого сина Коломана [25,р.95-97; р.98; 27, р.227].

До унійних планів папи Іннокентія III був також підключений і краківський князь Лешко білий, оскільки в цей же час папа Іннокентій III реформував і зміцнив як політичну організацію так і католицьку церкву в Польщі, підчинивши її своєму плану щодо унії в Галичині, яка теж висунула на престол Галицького Королівства свою кандидатуру, краківську княжну Соломею [25,р.95-97; р.98; 27, р.227].

Свідченнями такого системного плану папи Іннокентія III з питання утворення Галицького королівства та унії Галицької церкви з Римською є джерела з Секретного Ватиканського архіву. В першу чергу, привертають увагу у вивченні цієї проблеми листи папи Іннокентія III до угорського короля Андрія II, другі до галицьких духовних та світських можновладців написані у 1205 та 1207 роках [35, 3195; 3196].

Про серйозність намірів папи Іннокентія III з питання церковної унії та утворення Галицького королівства, угорський король Андрій II дізнався із високого рівня посольства, яке прибуло в Угорщину в кінці 1207 року. Посланець папи Іннокентія III, легат, кардинал-пресвітер Григорій, що прибув від папи римського Іннокентія III до угорського короля Андрія II, був одним із найвизначніших і найдовіреніших людей з оточення папи Іннокентія III, його особистим дорадником. Як бачимо із

джерел Секретного Ватиканського архіву, за час з 1202 по 1207 роки його підпис був на 19 буллах папи Іннокентія III, що засвідчує “Реєстр Потаста”, який був складений після смерті Іннокентія III. Як бачимо із листа папи Іннокентія III, він доручив кардиналові Григорію: “реформувати угорську церкву та підготувати в Галичині справу релігійної унії”: **”Innocentius III Gregorium legatum suum denuo in Hungariam et Rutheniam mittit”** [35, 3195, 3196; 36,s.54; с.12].

Із листа папи Іннокентія III до угорського короля Андрія II від 1207 року чітко вказувалось: **”що Галичина повинна за його стараннями піти шляхом сусідньої Болгарії, Сербії та Візантії. Власне в Галичині, де сьогодні сягає угорський політичний та католицький вплив, повинно бути створення унія, а Галичина, повинна вирізнитися із руського загалу, тобто вона повинна скласти окрему унійну державу – Галицьке королівство”** [25,р.95-97; р.98; 27, р.227].

В своєму надзвичайно таємному листі до угорського короля Анрія II папа Іннокентій III наголошував: **“Nonne absonum esse videtur, ut pars soli suo non congruat et singularitas a suo discrepas universe”** [46,№197; с.13].

В цей же час в Галичині, як виразився Галицько-Волинський літопис: “були беззаконня і галицькі повстання”. Як засвідчують джерела з Секретного Ватиканського архіву, папа Іннокентій III знав про стан політичних справ в Галичині все, тому посольство кардинала Григорія, яке виїхало з Риму в жовтні 1207 року і прибуло в Угорщину на початку 1208 року мало тільки одне завдання: **“спонукати більш рішуче діяти угорську церкву, угорського короля Андрія II в плані утворення релігійної унії та політичної організації Галицького королівства. Власне після наказу папи Іннокентія III, угорський король Андрій II військовим походом воєводи Бенедикта, розпочав свою політичну та релігійну діяльність в Галичині”** [22,с.14].

Таким чином, посольство кардинала Григорія поклато початок процесам Першої Унії Галицької церкви з Римською. Отже за період за 1207-1214 роки, коли папа римський Іннокентій III започаткував проект політичної та релігійної інкорпорації Галичини в західно-католицький світ, Союз католицьких держав, ми бачимо сильне зміцнення політичних та торгово-економічних

позицій проугорської чи католицької партії галицьких бояр. Очевидно угорські королі надали галицьким боярам такі самі права, які мали угорські магнати [25,р.95-97; р.98; 27, р.227].

Дослідник М. Чубатий вірно зауважував, що: “галицьким боярам мусіла імпонувати свобода угорських магнатів, яка мала своє завершене в “Золотій буллі” виданій королем Андрієм II у 1222 році. Отже поступово з 1206 року галицькі бояри симпатизують політичному та культурно-релігійному устрою Угорського королівства і переймають всі як церемоніальні так і політичні його традиції. Галицькі бояри радо дають згоду в 1214 році на утворення в себе, по угорському політичному, законодавчому та культурно-релігійному зразу, Галицького Королівства з угорським принцом на чолі, який у 1215 році з волі папи Іннокентія III, стає галицьким королем і стає виразником релігійної унії Галицької церкви з Римською за умов збереження їхнього грецького обряду”. Власне за таких релігійних та політичних ініціатив папи римського Іннокентія III, як засвідчує сукупність проаналізованих джерел з Секретного Ватиканського архіву, було створенне підгруня для утворення на Різдво Христове 1215 року, Галицького королівства та релігійної унії Галицької церкви з Римською [22,с.15; 25,р.95-97; р.98; 27, р.227].

Сьогодні у 2016 році, в час 800-літнь давності відходу у вічність засновника Галицького королівства папи римського Іннокентія III, ця історична подія, особливо потребує ретельного наукового переосмислення та дослідження, оскільки Галичина та вся Україна, як асоцований член, стоять на порозі вступу в Європейський Союз, тому ця епохальна для Галичини і всієї України, подія, яка відбулася 800 років тому, знову має бути науково досліджена і історично обгрунтована... [6,с.107-126; с.212-214].

Слід наголосити, що історично, процес утворення Галицького королівства пов'язується з вокняжінням галицького боярина Володислава Кормильчича з волі угорського короля Андрія II. Коли угорський король Андрій II воював у своїй країні, у 1213 році галицький боярин Володислав Кормильчич вокняжившись, настільки укріпився в Галичині, що зумів відбити напад не тільки руських князів, але й могутнього краківського князя Лешка, який

був змушений виступити проти боярина Володислава [9,с.455, с.596; с.130-142; с.161-167; с.62-67].

Мал. 1. Ініціатор утворення Галицького королівства краківський князь Лешко Білий. Худ. Я. Матейко.

Як стверджує Галицько-Волинський літописець: “Не змігши прийняти Галича, князь Лешко краківський звертається у листі до угорського короля Андрія: Не гоже боярину князувати в Галичі. Та візьми-но дочку мою за сина свого Коломана і посади їх в Галичі” [17,с.729-731]. Зміцнення позицій боярина Володислава сильно налякало польського князя Лешка і він був змушений усувати боярське правління в Галичині [6,с.107-126; с.212-214].

Мал. 2. Давній герб Галицького князівства до епохи утворення Галицького королівства в 1215 році та офіційної коронації Коломана на короля Галичини.

Мал. 3. Карта Галицького князівства XII-XIII ст.

Мал. 4. Печатки бояр Галицького князівства з гербом, галкою, із галицького скарбу XII-XIII століть.

Згідно з польськими джерелами мешканці Кракова теж повстали проти свого князя, оскільки він був властолюбивим, свавільним і не рахувався з голосом краківської громади.

Отже, як викладено в його біографії Лешко I білий, роки життя 1186 - 23 листопада 1227, польський князь з династії П'ястів. Він був сином Казимира II Справедливого. У 1194-1202 роках був князем Сандомирський, та князем Куявії. У 1194-1198 роках, 1201-1202 роках та 1221-1227 роках, Лешко I білий був великим краківським князем. Після смерті батька в 1194 році втратив Краківське князівство, яке йому вдалося повернути завдяки підтримці духовенства. Був змушений віддати Мазовію і Куявію у володіння своєму брату Конраду мазовецькому. У 1195 році князь Лешко краківський дістав допомогу від князя Романа Мстиславича у битві над Мозгавою проти Мешка III Старого. 1199 року князь Лешко допоміг Романові захопити Галичину. У 1205 році військо князя Романа Мстиславича пішло на поляків. Військо Лешка I білого та його брата Конрада мазовецького розбили Романове військо у битві під Завихостом де Роман Мстиславич загинув. У 1214 році у Спиші (Словаччина, північ тодішнього Угорського королівства) краківський князь Лешко I уклав угоду (Спішська умова) з угорським королем Анрієм II, за якою, з території Галичини, утворювалася держава західно-європейського типу, Галицьке Королівство, яке зразу, з волі папи римського Іннокентія III, входило до складу Союзу Католицьких держав [25,р.95-97; р.98; 27,р.227].

За згодою князя Лешка білого його зятя, угорського королевича Коломана, та його дочку Соломею бу ло в Галичі на Різдво Христове від імені папи римського Іннокентія III було

проголошено галицьким королем та королевою. За цією ж угодою краківський князь Лешко I забирав собі частину прикордонних українських (руських) земель з центрами Перемишлем і Любачевим, від яких офіційно в 1219 році він відмовився **“на користь зятя галицького короля Коломана”**. До кінця свого життя, а помер він у 1227 році, він був палким прихильником, про що засвідчено в листі папи римського Гонорія III, відновлення Галицького Королівства та утвердження на престолі Коломана та СолOMEї. Загинув князь Лешко під час походу проти князя Східного Помор'я, Святополка поморського в Гонсаві і був похований у Кракові. Його дружиною була княжна Гремислава з Луцька. Мав двоє дітей: Саломею, яка була галицькою королевою, дружиною галицького короля Комана і сина, князя Болеслава, який став після довгого часу суперництва з польськими князями, спадкоємцем батькового, краківського престолу [50].

Можна вважати, що наявність Галицької боярської республіки мало вплив на перебіг подій у Польщі, про що свідчить виступ краківських вельмож проти князя Лешка. Це змусило Лешка краківського негайно шукати вихід з тяжкого стану, який привів його до союзу з угорським королем Андрієм II разом з яким він почав втілювати план папи Іннокентія III по утворенні Галицького Королівства та унії Галицької церкви з Римською [6,с.107-126; с.212-214].

Мал. 5, 6. Ініціатор утворення Галицького королівства угорський король Андрій II.

Пропозицію краківського князя про перетворення Галичини в окреме європейське Галицьке королівство підтримав угорський король Андрій II, однак, без дозволу папи Іннокенія III він не поспішав, замінити правління боярина Володислава в Галичині [9, с. 455, с. 596; с. 130-142; с. 161-167; с.62-67].

Мал. 7. Герб галицького князя Коломана 1214р.

Мал. 8. Карта Галичини.

Польському князю, на думку сучасного українського дослідника М. Ф. Котляра, довелось довго вести переговори, щоб переконати угорського короля Андрія II погодитися на “зухвалий перед усіма князями Руси” вчинок, внаслідок якого боярин Володислав Кормильчич буде усунений від влади в Галичині, а його син Коломан стане першим галицьким князем. Формально обидва володарі забезпечили підтримку Романовичам, які зайняли Володимир, як компенсацію за Галичину, що без їхньої згоди була поділена на Спаській нараді між Угорщиною і Польщею. Під час зустрічі короля Андрія II і князя Лешка краківського у місті Спіші у 1214 році був укладений договір, за яким трирічну польську княжну Соломею було обвінчано з п’ятирічним угорським королевичем Коломаном. Порада краківського князя Лешка і посадження принца Коломана на трон Галицького князівства сильно сподобалася угорському королеві Андрію II і він зразу вирішив впровадити в життя військово-політичний союз Угорщини і Польщі, і організував швидкий військовий похід на Галич. Боярин Володислав Кормильчич з своїми боярськими прихильниками, не зміг організувати відсіч угорсько-польській коаліції, оскільки значна частина галицьких бояр підтримала угорсько-польський проект і взяла участь у нараді у місті Спіші у 1214 році [9,с.455, с.596; с.130-142; с.161-167; с.62-67]. Як наголошує в своїй праці “Королівство Галичини” Станіслав-Ролан Перфецький: “в 1214 році відбулася конференція у місті Спіші в якій брали участь угорський король,

краківський князь і вся галицька аристократія. На конференції був знайдений спосіб втілення планів папи Іннокентія III по утворенні Галицького королівства та унії церков” [15, с.91-92; 5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Як бачимо із свідчення угорських і польських джерел роль галицької аристократії в XIII столітті в утворенні Галицького королівства велика. Тому з’ясуємо їх роль у цій доленосній для утворення Галицького королівства, галицькому епосі. Сувокупність історичних фактів показує, що галицька аристократія в XIII столітті була могутньою і домінуючою силою, яка взяла на себе всю відповідальність у формуванні власної держави західно-європейського типу, Галицького Королівства [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Вивчення соціально-політичного та політичного ладу на території Карпато-Дністровської цивілізації, та його найвищому політичному витворі Галицькому королівстві в XIII столітті, зауважує К.Я. Софроненко: ”це і вивчення галицької аристократії, боярства, як правлячого класу, який кристалізував державу західно-європейського ти типу - Галицьке королівство. Правлячи на протязі віків, жупами Карпато-Дністровської цивілізації та держави Великої чи Білої Хорватії, стародавній політичний та торгово-економічний клас галицьких аристократів, жупани-бояри, зберегли свідомість свого стародавнього європейського походження, свою стародавню історію” [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Отже, як виразився визначний дослідник Карпато-Дністровської цивілізації, доктор історичних наук, академік В.В. Грабовецький: ”галицькі бояри це багаточисленні стародавні князьки, що володіли слов’янськими округами Карпато-Дністровської цивілізації до злучення в єдине VI-X століттях Хорватське князівство, в XI столітті Галицьке князівство, в XIII столітті Галицьке королівство, у якому роль великого князя, в XIII столітті, галицького короля, була дуже незначна, що давало право усім цим князькам-боярам практично залишатись незалежними володарями від великокнязівської, з XIII століття королівської влади” [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Питаннями суспільно-політичного ладу Галицького королівства займалися такі визначні вчені, як Б. Греков, В. Пічета, В. Пашуто. Останній зокрема у своєму нарисі по історії “Галицько-Волинської Русі” в основному розглянув феодальну війну в Галичині, яка привела до утворення західно-європейського типу, Галицького Королівства в першій чверті XIII століття. У своєму доробку автор розглянув також питання соціально-економічного ладу Галицької держави, та чомусь зовсім не розглянув питання політичного ладу стародавньої Галичини і галицького боярства зокрема невідомо. Уперше питання про політичний лад стародавньої Галичини поставив у своїй роботі “Суспільно-політичний лад і право Київської держави” дослідник С. Юшков, однак ним питання були лиш поставлені, а відповідей на них не послідувало. У виданнях Інституту Історії А.Н. України 1953 і 1977 років питання політичного ладу Галичини теж не отримало ніякого наукового висвітлення. Ні один із авторів XX століття, зауважувала К.Я. Софроненко, навіть не намагався ставити перед собою питання з’ясування етногенезу політичних відносин в Галичині, і з’ясування етногенезу галицького боярства зокрема, тенденційно переписуючи “загально-руські” постулати і не враховуючи західно-європейські державні впливи в Галичині в нові монографії. Однак у той час коли радянські історики відхрещувалися від з’ясування цього питання, ним ще раніше цікавилися вітчизнані і європейські історики XIX-XX століття. Так Д. Зубрицький, І. Лінніченко, М. Дашкевич, І. Шараневич і П. Іванов приділяли з’ясуванню утворення Галицького королівства в XIII столітті, багато уваги. Однак дані історики сповнені патріотичного почуття надзвичайно багато приділяли уваги яскравішим подіям у історичних процесах, що проходили в житті новоутвореної держави західно-європейського типу, Галицького королівства, що не давало їм можливості глибше заглянути у етногенез Карпато-Дністровської цивілізації та державності. Займалися з’ясуванням політичного етногенезу Галичини також історики Литви, Польщі, Угорщини, Чехії і Німеччини. Основна їх домінуюча концепція була концепція впливу сусідніх західних країн на Галичину в процесі утворення

Галицького королівства, як держави західно-європейського типу” [5,с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Інколи ці історики суперечили самі собі, зокрема угорські і польські, намагаючись одні перед одними привести аргументи першості політичного, економічного та особливо християнсько-релігійного впливу на утворення Галицького королівства. Польська історична література вважала, що польський вплив на проблему утворення Галицького королівства, був могутніший, що можна прослідкувати у шлюбах польських королів, князів з галицькими і українськими феодалами. Угорська історична наука стояла на аналогічних позиціях, доказуючи, що угорський вплив був значно потужніший, оскільки усі дружини галицьких і володарів були від угорського королівського двору і власне вони впливали на політичний усрій в Галичині. Вони вважали, що Угорська і Галицька держави були настільки дружні, що власне дружба і добросусідство угорців і поляків з галичанами дали можливість угорським королям, принцам та принцесам відіграти визначну роль в утворенні Галицького королівства. Та однак, ні угорські ні польські історики констатуючи факти впливу на Галицьке королівство Союзу католицьких держав не з’ясували питання етногенезу Карпато-Дністровської та Галицької державності та її панівного класу боярства, зокрема [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Однак угорські та польські можновладці залучаючи галицьку знать до реформування Галичини на західно-європейський зразок, здобули багато прихильників серед галицьких світських і духовних феодалів [6,с.107-126; с. 212-214].

Характерно, що знаменитий український історик М. Грушевський виводив державність галичан від хорватів, у подальшому вважав, що історична державність галичан склалась так, що принци з угорського дому очолили старогалицьку державність і перетворили її у європейське, Галицьке королівство. Розвиток феодалних відносин у Галичині по західно-європейському зразку, давав право середньому класу галицьких феодалів змінювати собі володарів, однак зауважувала дослідниця К. Софроненко, з’ясування питання генезису цих відносин, як і самої галицької знаті треба починати з IV-VI ст. н. е., тобто з часу коли джерела уперше подають свідчення про

римський, візантійський політичний вплив на Велику чи Білу Хорватію, державу яка, як наголошував дослідник Б.Д. Греков, внаслідок суспільно-політичної еволюції трансформувались у державність галичан, Галицьке князівство та державність західно-європейського типу, Галицьке королівство. Ця нова західно-європейська державність постала на твердому ґрунті своїх могутніх політичних центрів, які відомі своєю родоплемінною знаттю починаючи з IV-VI століть, яка розвинула за європейським зразком феодальну державність у X-XIII століттях.

Мал. 9. Бояри "принци і барони" Галицького королівства.

Мал. 10. Рицарі Галицького королівства XIII століття.

Це пояснюється тим, що населення Галичини у суприциці західної та візантійської цивілізації розвивалось швидше внаслідок передання із покоління в покоління передових економічних, політичних та культурно-християнських надбань своїх предків. Місцева родоплеменна знать Карпато-Дністровської цивілізації, Галичини, галицьке боярство, здавна була володарями відкритих з нещодавнього часу археологічною наукою, городищ, селищ на спадкових родових слов'янських землях. В свій час торкаючись цього питання відомий вчений ХХ століття С. Юшков вважав, що основним типом феодального володіння у Галичині була “боярська сеньйорія” західно-європейського типу, де найбільш могутні бояри-сеньйори, мали своїх бояр-васалів, яким і давали землі на правах тримання. Однак розвиток великого землеволодіння в Галичині не привів до утворення одного могутнього політичного центру, біля якого би концентрувались усі володіння давньогалицьких (хорватських) феодалів. Процес утворення великих землеволодінь Карпато-Дністровської цивілізації, характеризується різним розмежуванням території галицьких бояр, що привело до децентралізації земель, де великі олігархи, бояри, володіли землями фактично по своїх власних законах, які укладалися на великих вічах чи радах галицьких бояр. “Рада бояр” із стародавніх часів і являється виразником державного ладу в Галичині. Галицькі бояри, яких літописець ще називає “великими” були з поконвіку військовим, економічним та державним виразником в Галичині” [5,с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

У зв'язку з цим галицький дослідник ХІХ століття І. Шараневич, вірно вважав, що галицькі бояри як представники панівного і вільного класу розпорядилися своїм рухомим та нерухомим майном більш вільніше ніж бояри других князів, згідно своїх стародавніх законів вони посідають батьківські та дідівські двори, села, майно та рабів. Основним джерелом з яких галицькі бояри збільшували свої земельні латифундії були общинні землі, які вони захоплювали, а також приєднували пустопорожні землі Карпат, нижнього Подністров'я та Подунав'я. Окрім цього володіння галицьких бояр розширювались за рахунок тимчасових князівських дарувань, так званих “кормління”, які ставали джерелом їхнього збагачення. Не

виключно, що надані князями землі за військову службу теж з проміжком часу ставали складовою частиною бояр. Така система землеволодіння, наголошував дослідник В. Готьє, давала право галицьким боярам бути політичною та економічною домінантою, чи фактичними володарями Галичини, земельні латифундії яких не могли і не мали права відбирати ні польські ні угорські ні пізніші руські князі. Таким чином, наголошував академік В. Готьє, хорватські бояри, що у 992-993 роках уперше були включені у склад Київської держави, абсолютно не втратили ні своїх земельних надбань ні своїх привілеїв у новій Галицькій державі і суспільстві, вони залишилися повновласними володарями у своїх вотчинах визнавши васалітет що до нового галицького князя київської династії. На новому витку історії, галицькі бояри залишалися повноправними володарями Галичини, оскіфьки у XII-XIII столітті боярські землеволодіння, наголошувала дослідниця К. Софроненко, по своїй господарській та політичній могутності не уступали князівському домену, оскільки у цей час бояри володіли і такими ключовими містами, як: Звенигород, Перемишль, Тереволь, Плісенськ і рядом других. Галицько-Волинський літопис XIII століття, наголошує на тому, що бояри були володарями не тільки великих міст, але й замків навколо столичного центру Галича, що дає право наголошувати, що галицькі бояри постійно проживали у столичному центрі й займалися політичними справами Галицького князівства, з XIII століття Галицького Королівства, чим і можна пояснювати їх таку постійну політичну активність. Галицькі бояри, як ми бачимо із джерел, абсолютно не зв'язані у XIII столітті з князівською дружиною і представляють окремий аристократичний клас, який сам має свої військові організації, вони тримаються осібно як від торгово-ремісничої знаті так і від народу і навіть від князівської влади. Такі їх політичні привілеї давали право галицьким боярам часто змінювати князів, або переходити зі служби від одного князя до іншого. Зміна князів у Галичині не мала для бояр якогось особливого значення, вони постійно маючи велику політичну та економічну могутність часто проганяли неугодних своєму класу і пануванню князів. Однак при усій могутності по загальноприйнятих нормах феодалного права, галицькі бояри, являлися васалами князя з

XIII століття галицького короля, і зобов'язані були йому особистою присягою вірності з ритуалом цілування хреста. Однак в Галичині інститут васальності з руськими князями не отримав широкого поширення. Галицькі князі, щоб хоч трохи тримати у покорі великих галицьких бояр, заставляли приносити бояр присягу на вірність, яка однак мала тільки формальне значення. Саму військову службу по відношенню до князя галицькі бояри теж несли постільки поскільки військова політика князя співпадала з загальними інтересами усіх галицьких бояр [6,с.107-126; с.212-214].

Фактично галицьке боярство, утворюючи собою найвищий політичний клас при особі князя, з XIII століття галицького короля, стояло біля кормила західно-європейського політичного життя. Галицькі аристократи, бояри, як представники правлячого класу намагалися вдосконалювати його і незмінному вигляді передавали з покоління в покоління. Свідчення джерел говорять нам, що самі великі бояри Галичини у XII-XIII столітті мали велику кількість своїх васалів, тримали на утриманні чисельні дружини, ополчення, полки, які несли у бояр постійну військову службу. Академік В. Пічета з цього приводу вірно зауважував, характеризуючи галицьких бояр: “у галицьких сеньйорів - бояр було дуже багато різноманітних васалів, які склали їхні дружини та ополчення. Таке політичне становище бояр Галицького Королівства XIII століття, наголошувала дослідниуча К. Софроненко, робило їх повновладними володарями земель, аналогічних по типу господарювання проглядаємо у сусідній Угорщині, Чехії та Польщі, тому не дивно, що угорські хроніки титулюють галицьких бояр: ”**prinzes**” “**barones**”, а польські джерела “**magnates regni**”. Вже в IX-X століттях в Галичині зароджувався інститут рицарства, а у XII-XIII столітті проходив його розквіт [6,с.107-126; с. 212-214].

Дослідник XIX століття М. Дашкевич вірно доводив, що хоча слово рицар вживалося не тільки у Галичині але й на Волині у розумінні суто українського слова витязь, однак у руському витязі Галичини слід бачити західно-європейського рицаря. Рицарство як інститут виникає на думку М. Дашкевича одночасно, як у всіх регіонах Карпато-Дністровської цивілізації та тільки в Галичині в XII-XIII століттях воно розвивається по

західно-європейському зразку. Порівнюючи права західно-європейських феодалів угорських, німецьких, польських, чеських з правами галицьких бояр, дослідниця К. Софроненко наголошувала: ”ми знаходимо у галицьких бояр їх тотожність із західно-європейським світом, оскільки, усі галицькі аристократи, володіли фактичним правом повновласного господарювання у своїх земельних володіннях, правом передачі своїх земельних володінь і рухомого майна по спадковості “по закону і заповіту”, повною владою над населенням, що проживала на території їх володінь. Цілком очевидним є той факт, що інститут рицарства в Галичині був уже добре розвинутий до приходу Русі-України в Х столітті. Дослідник Б. Греков з цього приводу вважав, що галицькі бояри і їх васали, військові слуги, введені у рицарський клас і маючи рицарське право (Jusmilitare) проглядаються у військовій системі Галичини, уже з XI-XII століття. Факти з літописних джерел дають нам право наголошувати, що у першій половині XII століття посвячення в рицарі у Галичині було буденним явищем. Свідчення під 1146 роком розказують нам про події, коли київський князь пішов походом на волинського князя Із’яслава, а той звернувся за допомогою до угорського короля Гейзи, польського князя Болеслава, чеського короля Вацлава. Приїхавший на допомогу в Луцьк краківський князь Болеслав, як наголошує літописець: “багато бояр, та дітей боярських було посвячено в рицарство”. Літописець зауважує, що тут же князь Болеслав “опоясав дітей боярських безлічі”. Ті обставини, наголошувала дослідниця К. Софроненко, що великі галицькі бояри наприклад такі як Судислав, Доброслав, Гліб Зеремійович, Володислав Комильчич, Жирослав і другі мали свої рицарські полки, дає нам право наголошувати, що вони мало чим відрізнялися від угорських, чеських графів та баронів, чи польських магнатів. Однак як ми бачимо для боярського правління однієї військової структури було мало, щоби управляти Галичиною і постійно утриматися на політичній арені їм потрібна була рада, чи дума, державна організація західно-європейського типу, Галицьке королівство, яке ними було створено в Спіші у 1214 році за участю західно-європейських володарів, передусім, угорського і польського. Власне утворення на Різдво Христовке 1215 року, Галицького королівства, держави

західно-європейського типу, забезпечувало концентрацію їхньої політичної могутності. Дослідники відзначають, що боярська рада в Галичині відрізняється від князівської ради тим, що являється постійним політичним органом, який вирішує економічні та політичні справи усієї Галичини. Вона складається з галицьких бояр, великих земельних власників, єпископа, у неї входили тисяцькі, керівники гарнізонів по найбільших центрах Галичини, посадники по містах, дворські. Боярська рада в Галичині була постійним політичним органом, однак інколи збиралася на вимогу того чи іншого угруповання боярства, інколи по ініціативі чи бажанню князя, при цьому князь не мав права створювати раду не погодившись з боярами. Боярська рада у час свого функціонування очолювалась певними боярськими лідерами, такими як: Володислав, Судислав, Доброслав. Цим визначним боярам рада довіряла виконання своїх рішень і ведення зовнішньо-політичних економічних та політичних відносин. Усе це ми бачимо хоча би на прикладі двохрічного правління боярина Володислава Кормильчича, який присвоїв собі усі права князівської влади. Боярське правління Володислава на нашу думку є не випадковим явищем у галицькій історії у період феодальних воєн в Галичині. Якщо досконало і поетапно розглядати його як великого галицького політичного діяча XIII століття, то побачимо, що він був одним із впливових лідерів боярської галицької ради ще з 1200 року. Власне він був одним із ініціаторів запрошення волинського князя Роман на галицький престол, про що наголошує літописець словами Романа “ведуть ня галичани до себе на стіл”, власне він Володислав Кормильчич вів усе управління Галичиною при князю Романі не рахуючись з особою останнього, що заставило владного князя Романа вигнати його на певний час із Галича. Вигнання князем Романом галицького боярина Володислава означало конфлікт з галицькими вельможами, за плечами впливового Володислава стояла рада великих галицьких бояр. Подальший хід історичних подій в Галичині дає нам право наголошувати, що і сам боярин Володислав Кормильчич став управляти в Галичі зі згоди боярської ради, яка висловила побажання йому її очолювати, що видно із факту, що Володислав Кормильчич стояв на чолі боярських полків, які на протязі року відбивали напади

волинських, київських та польських князів, заставляючи останніх з соромом залишати Галичину. Не дивлячись на те, що галицький боярн Володислав владно на протязі року сидів на галицькому престолі, його владу не признавали ні один із сусідніх володарів, окрім угорського короля та галицької боярської ради. У зв'язку з цим, осоромлений невдачами в галицьких кампаніях проти Володислава краківський князь Лешко дорікав угорському королю Андрію II: “не гоже бояринові княжити в Галичі”. Правління боярина очевидно підривало авторитет князівської влади і в цей же час підносило в очах сусідніх володарів галицьких бояр. Здавалось би, що при таких обставинах, у час арешту Володислава повинно було б змінитися становище і усієї борської ради, однак цього не сталося. Угорський король Андрій II посадивши свого сина на галицькому троні знову не став міняти у Галичині традиційного боярського укладу, віддав, як зазначають джерела “увесь наряд галичанам”, залишивши бояр кристалізатором фактичної влади уже при галицькому королю Коломану I. Фактично, як ми це бачимо з джерез великий галицький боярин Судислав і його соратники були такими ж як і Володислав Кормильчич правителями Галичини. Така ж ситуація залишалася при володарю Галичини Мстиславі Удатнім і Андрієві II. Боярська рада на чолі з Судиславом, як свідчать джерела, фактично правила Галичиною до тих пір допоки князь Данило Романович остаточно не утвердився в Галичині. Хід історичних подій по сувокупності джерел дає нам право наголошувати, що галицька боярська рада уміла політично маневрувати відносно політичних подій які складували у Галичині, залишаючись постійно при владі. Коли вона побачила, що орієнтування на угорського короля та Судислава у стосунках з князем Мстиславом стало неможливим, вона на укладаням стосунків з Мстиславом висунула другу кандидатуру боярина Жирослава, який проводячи дескредитацію Мстислава, підривав авторитет князівської влади, за це він удаляється від його особи, тоді його місце знову займає Судислав. Одним із останніх найвпливовішим керівником боярської ради до утвердження Данила в Галичі був Доброслав Судьїч. Він разом з усім складом боярської ради провів відкриту політичну демонстрацію проти князя Данила, явившись по визову князя верхом на коні в одній

нижній сорочці з галичанами, які супроводжували його по князівському звичаю. Якщо б боярин Доброслав був самотній у своєму рішенні, наголошувала дослідниця К. Софроненко, то звичайно був би покараний, та неодмінно за його діями стояла уся боярська рада, тому князь Данило мовчки переніс цю для князя образу. Цим і пояснюється, що усі галицькі князі, окрім Ігоревичів не дивлячись на інтриги бояр відповідали їм милостями, роздачею сіл, міст, угідь, цим і досягалось, що правда на деякий час менш більш мирне співіснування князів із боярами. Боярська рада утримуючи в своїх руках уся військову, політичну і адміністративну владу в Галичині намагаючись повністю підчинити собі князя. Це ми спостерігаємо уже у час князювання Ярослава Осмомисла. У послідуєчі часи, бояри залишалися основною політичною силою як при руських так при іноземних володарях. Боярська рада виступала проти правителів Галичини, коли політика правлячого князя не співпадала з основною лінією боярської ради. Рада бояр вирішувала питання фізичного знищення князя, який її не влаштував. Це видно уже у час Володимира Ярославовича, коли останній перестав рахуватися з боярами та їх радою, як зазначає літопис: “думати не любив з мужами своїми”. Відносини настільки загострились, що бояри на раді постановили, що князь Володимир не зможе бути у подальшому галицьким володарем. Частина бояр висунула навіть пропозицію убити свого князя, але ця пропозиція не була підтримана більшістю присутніх бояр, однак таке рішення було одобрено та реалізоване щодо князів Ігоревичів, і останні за одностайним схваленням ради бояр були повішені перед ворітьми міста Галича. Рада бояр намагалася вбити і князя Данила поручивши боярину Філіпу у зв'язку з цим заманити князя до себе в Вишню, як це свідчить галицько-волинський літопис: “А Філіп безбожний зове князя Данила в Вишню, в цей же час створює боярську раду на убієніє його”. Як бачимо із сувокупності фактів боярська рада зірко охороняла інтереси боярства, завжди ведучи з князівською владою двійну ігру, намагаючись всеціло підчинити її боярській раді і диктувати їй свою волю. Більше того боярська рада проводила свою політику не дивлячись на протидію князів. Так літописець розповідає, що Мстислав Мстиславович за дорадою бояр видав свою молодшу

дочку за королевича Андрія, ще раніше бояри втручалися у приватне життя Ярослава Осмомисла, а також його сина Володимира Ярославовича. Отже можна наголосити, що галицька боярська рада у продовж століть фактично була найвищим політичним органом Галичини і власне вона у Спіші ухвалювала рішення про утворення Галицького королівства. Князівські літописці, сторонники сильної князівської влади, дуже слабо висвітлювали діяльність цього органу влади, прикриваючи його просто зневажливим терміном “бояри”. Часта зміна князів у Галичині знаходить пояснення на запитання, чому були такі часті зміни князів. Без сумніву бояри контролювали це питання, це видно із свідчення коли боярин Судислав, щоб роз’єднати коаліцію князів під час облоги Галича звернувся до Олександра белзького: “піді від брата, дам тобі Галич”, і останній послухався голову боярської ради і відійшов від Данила. Таким же чином рада бояр запрошувала на княжіння угорських принців, князів других земель. Сувокупність свідчень дають право наголошувати, що монолітна сила бояр та їх постійно діючого органу давала їм можливість змінювати князівську владу відносно політичних потреб Галичини. Рада по суті була політичним центром, законодавчим і виконавчим органом галицького боярства. Раді бояр фактично підпорядковувалися і регіональні органи управління, бо як наголошувалось вище в раду входили бояри усієї Галицької землі, які на усьому її обширі займали усі ключові посади. Можна передбачити, що роздача посад тільки юридично оформлялась князем, насправді ж це питання вирішувалось внаслідок обговорення на боярській раді. Бояри утримуючи за собою адміністративні посади не тільки намагалися прижиттєво закріпити їх за собою, але й передати їх спадково. Наслідування посад батьків-бояр, вважалось таким же правом бояр, як і наслідування земельних володінь. Поступово усі найбільш важливіші посади закріплювалися спадково за усіми найродовитішими боярськими кланами, що давало їм можливість зосереджувати в своїх руках усю адміністративну і військову владу [6, с.107-126; с. 212-214].

Літописець досить точно характеризує владу великих галицьких бояр: “бояри Данила собі князем називають, а самі усю землю тримають”. Історія взаємовідносин галицького боярства з

князівською владою у Галичині у XII-XIII показує, що боярство залишалося впливовим постійно із-за економічної могутності та постійних землеволодінь. У зв'язку з цим польські та угорські хроніки називають галицьких бояр “баронами”. В одній із грамот угорського короля Бели IV адресованій князю Данилу бояри названі: “**Rusciae Baronibus**”. Грамота угорського короля Андрія II від 1230 року називає галицьку боярську раду: “**ex onsilio baronum ae nobilium nostrorum**”. Папська булла адресована у 1247 році називає бояр “**magnates regni**”. Західно-європейські джерела характеризують нам галицьких бояр, як магнатів та баронів, а їхню раду-консіліум, як боярський парламент, тобто як такий, який ніколи не був князівською думою. Дослідниця К.А. Софроненко вірно наголошувала, що у Галицькому королівстві XIII століття рада бояр при галицькому королі, не стала королівською думою тому раніші князі і галицький король не міг нею управляти, любий володар руський князь чи угорський королевич, ставши володарем західно-європейського типу, галицьким королем, укладав з нею “ряд” - договір, що давало можливість боярам утримувати в Галичині постійну владу у продовж століть так і свої політичні та економічні привілеї” [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Згідно свідчень сукупності джерел бачимо, що у час суперечностей між великими феодалами в Галицькому королівстві, галицьке боярство самостійно утримувало усю повноту влади не потребуючи князівської чи королівської опіки. Княжіння боярина Володислава в Галичині цьому яскравий приклад. У той час коли угорський король Андрій II воював у власній країні з власними вельможами Володислав настільки укріпився в Галичині, що зумів відбити напад не тільки руських князів, але й більш могутнішого краківського князя Лешка, що й заставило останнього на дипломатичний хід проти Володислава. “Не змігши прийняти Галича”, наголошує нам літописець, князь Лешко краківський звертається листом до короля угорського короля Андрія: “Не гоже боярину князувати в Галичі. Та візьми но дочку мою за сина свого Коломана і посади їх в Галичі”. Як бачимо зміцнення Володислава сильно налякало польського князя Лешка і заставило останнього дипломатичним шляхом усунути боярське правління в Галичині. Причин наполягати на

зміщенню Володислава у польського князя було предостатньо. Із свідчення польських джерел нам стає ясно, що жителі Кракова теж повстали проти свого князя. Можна вважати, що наявність галицької боярської республіки мало вплив на розвиток подій в Польщі, що може говорити факт виступу краківських вельмож проти князя Лешко, що заставило краківського князя шукати швидкого виходу із важкого становища. І вихід був знайдений. Сама пропозиція краківського князя дуже сподобалася королеві Андрію, однак він розуміючи реалії не поспішав замінити правління боярина Володислава в Галичині. Польському князю Лешку, як наголошує М. Котляр, довго прийшлося вести переговори, щоб уговорити угорського короля Андрія II. Однак внаслідок бажання бачити свого сина королем Галичини і довгі переконання в цьому феодальної верхівки Польщі, усе це дозволило угорському королю схилитись до угоди згідно якої, боярин Володислав мав бути усунений від влади в Галичині. Утворення Галицького королівства на початку XIII століття, яке було одобрено галицькою аристократією, немов би знову на новому витку історії кристалізує державне ядро навколо Галича по західно-європейському зразку” [5,с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Мал. 11. Герб Галицького королівства. Галка в золотій короні. З книги з О. Гвагніна. Хроніка Руської землі. - Краків, 1611р. **Мал. 12.** Сучасний герб Івано-Франківської області.

З проблем з'їзду у місті Спіші у 1214 року львівський дослідник Станіслав-Ролан Перфецький у книзі “Королівство Галичини” вірно наголошує: “Позаяк усі присутні галицькі аристократи, угорський та польський можновладці, були зацікавлені в унеможливленні майбутніх претензій князів Рюриковичів на галицький князівський трон. То ними спільно було вирішено заснувати нову галицьку королівську династію. Її початком ставав шлюб п'ятирічного угорського принца Коломана і трьохрічної польської княжни Соломії” [15,с.91-94; 5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Такий збіг обставин та розумна військово-політична дипломатія угорського короля Андрія II дозволила йому в цьому ж році 2014 році посадити угорського принца Коломана на галицькому престолі і проголосити галицьким князем. Таким чином у 2014 році Коломан стає князем Галичини. Оскільки Коломан, як князь у продовж другої половини 1214 року, князував у Галицькому князівстві за згодою галицьких бояр та народу, успішно проводив політичне та торгово-економічне зближення з Союзом Католицьких держав, тому на початку 1215 року, коли його правління в Галичі зміцнилось, папа римський Іннокентій III погодився у зимі, на Різдво Христове 1215 року, помазати його на короля. Як зазначає угорський літопис: ”Остергомський архієпископ Іоаном, іменем папи римського Іннокентія III на Різдво Христове 1215 року, дав згоду на утворення Галицького Королівства і коронацію галицького князя Коломана в кафедральному Успенському соборі Галича, на короля Галичини” [5,с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Мал. 13. Центральна частина міста Галича в епоху утворення Галицького королівства на початку XIII століття.

Мал.14. Успенський собор у Галичі в якому в 1215 році було короновано Коломана на короля Галичини.

Мал. 15. Галицькак церква першої половини XIII століття у місті Галичі, як символ епохи утворення Галицького Королівства. Мал. 16. Стародавній герб Галицького Королівства - галка в короні.

Утвердивши сина Коломана на галицькому князівському престолі, угорський король Андрій II від імені галицьких баронів “галицьких принців” та галицького і перемишльського єпископів звернувся до папи римського Іннокентія III з листом - проханням створити Галицьке Королівство і утвердити на престолі першим галицьким королем його сина Коломана та польську княжну Соломею: **”Novertit igitur Sancititas vestra, quod Halicienses principes et populous, nostrae ditioni subiesti, humiliter nobis postularunt, ut filium nostrum Colomanum ipsis regem praeficeremus”**. В цьому ж листі було також висловлене

прохання Галицької церкви про унію з Католицькою церквою: **”in unitate et obedientia sacrosanctae Romanae ecclesiae perseveraturis in posterum”**, наголосив у праці С.-Р. Перфецький” [15,с.91-94; 5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Таким часом папа римський Іннокентій III отримавши в 1214 році, такого листа від угорського короля Андрія II, від претендента на королівський титул, галицького князя Коломана, обмікорковуючи його у продовж другої половини 1214 року, вирішив створити у 2015 році окрему центрально-європейську державу, Галицьке королівство, а також створити унію Галицької церкви з Римською і включити Галицьке Королівство і Галицьку церкву в Союз Католицьких держав. В кінці грудня 1214 на початку 1215 року папа римський Іннокентій III вислав до Галича всі королівські регалії: корону, скіпетр і кулю, а також штандарт Галицького королівства який складався з червоного полотнища з чорною галкою в золотій короні” [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

З проблем коронації Коломана та його королівських символів, королівських регалій та державного стяга історик І. Дрابعук в статті “Три корони” наголошує: ”У Середньовіччі вважали, що син князя був князем від народження, натомість королем його мав визнати папа Римський. Тож, отримавши від нього корону, галицький правитель, з 1214 року князь Коломан, став повноправним європейським монархом. За тодішнім звичаєм, король не міг бути нічим васалом, а в разі нападу на його Галицьке королівство інші королі мали надати йому військову допомогу. Саме її й потребував король Коломан в обороні від ворогів Галичини. Як видно з літопису, крім самої корони обряд коронації включав прийняття володарем інших ознак королівського сану - скіпетра і держави - тобто металеві (золотої) кулі з хрестом. З часу коронації у 1215 році літописець послідовно називає Коломана королем Галицького Королівства, хоча, незважаючи на прийняття королівських інсигній від папи римського Іннокентія III, галицький король Коломан залишився притиндентом і на Волинь, сподіваючись у цій своїй ініціативі на військову допомогу всього Заходу. Проте ставши королем Галицького королівства і домігшись такого титулу від папи

римського Іннокентія III, затвердивши свій герб, чорну галку в золотій королівській короні, король Коломан I розпочав свою діяльність, яка у своїй більшості маловідома. Можливо джерела Секретного Ватиканського архіву, якщо колись до них доберуться наші дослідники, проллють світло на проблему утворення в 1215 році Галицького Королівства та діяльності галицького короля Коломан...” [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

В цей же час поспробуємо з’ясувати саму проблему згідно якої Естергомський архієпископ Йоан іменем папи римського Іннокентія III на Різдво Христове 2015 року, офіційно коронував князя Коломана на короля Галицького Королівства.

Слід наголосити що місто Естергом, угорською мовою - “Esztergom”, словацькою мовою - “Ostrihom“, німецькою мовою - “Gran“, місто в Північній Угорщині, що розміщене близько 50 кілометрів на північний захід від сучасної столиці Угорщини, міста Будапешта.

Мал. 17. Резиденція Естергомського архієпископа та угорського короля Андрія II в XIII столітті.

Від угорської назви “Esztergom” та німецької назви міста - “Gran“, і походить титул угорського архієпископа - Естергомського. Роміщене на південному березі Дунаю.

З X по середину XIII століття, який відомий в історичній літературі: архієпископ Естергомський чи архієпископ Гранський.

В епоху коронування князя Коломана на короля Галичини місто Естергом був центром економічного, політичного та релігійного життя країни, фактичною столицею Угорщини, місцем коронації першого угорського короля Іштвана в 1000 році. Тут карбували перші угорські монети (дукати) з написом: “Regia Civitas, Stefanus Rex”. В 976 році тут народився син Гези Вайк, що ввійшов у історію як святий Іштван-Стефан I, ім'я ке він прийняв при хрещенні. В 1001 році його було короновано в Естергомі. В період його правління було створено однойменний комітат і єпископство Естергомське. Місто Естергом є резиденцією глави Угорської Католицької Церкви архієпископа естергомського (гранського), який носить титул примаса Угорщини і який в XIII столітті отримав право від папи римського Іннокентія III коронувати галицького князя Коломана на короля Галичини і утворення від іменем папи римського, голови Союзу католицьких держав - Галицького королівства. В середині XIII століття, у 1241-1242 роках місто Естергом було знищено монголо-татарами [50].

Отже, як засвідчують угорські джерела, папа римський Іннокентій III доручив Естергомському архієпископу Йоану, примасу Угорщини, оскільки він мав право від Римської церкви на коронацію претендентів на королівський сан, здійснити в Галичі над галицьким князем Коломаном, що був володарем в Галицькому князівстві у 1214-1215 роках, урочистий обряд коронації. Архієпископ Йоан прибув до Галича на свято Різдва Христового 1215 року і урочистим обрядом, іменем папи римського Іннокентія III, здійснив акт коронації галицького князя Коломана на короля Галицького Королівства, проголосивши князя Коломана королем Галичини. Львівський дослідник Станіслав-Ролан Перфецький в праці “Королівство Галичини” наголошує: ”після того як князь Коломан був офіційно інтронізований, то з цього часу Галицьке князівство удостоїлося честі на всі решту віки називатися Галицьким Королівством. З цього часу Галичина долучалася до папських васальних територій услід за: Англією, Арагонією, Сіцилією, Данією,

Болгарією та Сербією” [15,с.91-94; 5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Як бачимо цей великий папа римський Іннокентій III, який дав Галичині статус Галицького королівства, західно-європейської незалежної держави і долучив у 1215 році Галицьке королівство до Союзу Католицьких держав, достойний того, щоб у цій праці ми охарактеризували основні штрихи його біографії та релігійно-політичної діяльності [12,с. 294-299].

Як засвідчують джерела, папа римський Іннокентій III (Innocentius III) як світська особа, був сином графа Трасімунда Конты та Клариси Скотті. Слід наголосити, що з родини Конті вийшло 13 римських пап, 3 антипапи, 40 кардиналів, одна королева Антієхії і Тріполі, 7 префектів Риму, 5 сенаторів, 13 полководців, як наприклад славний Торквато і його син Іннокентій відомі з битви у Празі проти шведів[12,с.208-209].

Сам граф Лотаріо де Конті де Сенї був племінником папи римського Климента III, що вплинуло на його духовну кар’єру. Майбутній папа римський Іннокентій III, граф Лотаріо де Конті де Сенї народився у 1160 в місті Ананї в Італії [12, с.294-299].

В подальшому, як граф Лотаріо де Конті де Сенї, навчався богослов’я в Паризькому університеті і права в Болонському університеті. У вересні 1190 року, його родич папа римський Климент III призначив його кардиналом [12,с. 294-299].

18. Родовий і Папський герб герб графа Лотаріо де Конті де Сенї - Папи римського Іннокентія III.

Таким чином, майбутній папа римський Іннокентій III є наступником папи римського Целестин III, про що засвідчують папські джерела з Ватиканського секретного архіву. Початок понтифікату папи римського Іннокентія III почався 8 січня 1198, інтронізація відбулася 22 лютого 1198 року [12,с. 294-299].

Мал. 19. Папа римський Іннокентій III.

Незабаром після свого обрання папа римський Іннокентій III підпорядкував римський муніципалітет владі папи (префект став папським чиновником). Він ініціював Четвертий хрестовий похід (1199-1204рр.), який 1204 році поклав початок Латинської імперії в Костянтинополі [12,с. 294-299].

Папа римський Іннокентій III підтримував створення у 1198 році в Палестині Тевтонського Ордену й надавав підтримку його першому Великому Магістру - Генріху Вальпоту. В 1204 році папа послав в Болгарію кардинала Лева, щоби той коронував Калояна "королем болгарів і валахів". В цей же час він відновив

духовну дисципліну в Польщі. В 1207 році розпочав через посадництво угорського короля Андрія II та краківського князя Лешка Білого, переговори з галицьком духовенством та боярами по питанню утворення Галицького Королівства та унії церков. У 1208 році папа римський Іннокентій III ініціював хрестовий похід проти альбігойців, тоді ж запровадив церковну інквізицію з місією проти альбігойців, призначивши її головою іспанця Домініка де Гусмана. У 1212 році папа римський Іннокентій III організував хрестовий похід дітей. Взаємовідносини папи римського Іннокентія III й Англії були складними. Після того, як папа наклав на Англію інтердикт у 1208 році і позбавив влади англійського короля Іоанна Безземельного у 1209 році, останній у 1213 році цілковито підкорився папі. Папа римський Іннокентій III заборонив Франції війну проти Англії, на що французький король Філіп II Август заявив: “Папі немає справи до того, що відбувається між королями”. За це папа римський Іннокентій III наклав інтердикт на Францію. Англійський король Іоанн Безземельний домігся від папи Іннокентія III визнання “великої хартії вольностей”, латинською мовою “Magna Charta” у 1215 році недійсною та відлучення баронів від Церкви. Васалами папи римського Іннокентія III визнали себе також цар Болгарії у 1204 році, король Арагону та король Португалії. Будучи з 1198 року опікуном Фрідріха II Швабського, папа римський Іннокентій III успадкував сицилійський престол і тимчасово підпорядкував собі Сицилійське королівство. В 1204 році папа римський Іннокентій III пропонував чи навіть коронував, що потребує ретельного вивчення Секретного Ватиканського архіву, великого князя Руси-України Романа Мстиславовича королівською короною [12, с. 294-299].

Таким чином, в подальшому, після довготривалих переговорів з галицькою аристократією які проходили з 1204 по 1205 роки з перевою у 1206 році, в подальшому з 1207 по 1214 роки, під кінець життя, папа Іннокентій III організував та утворив на Різдво Христове 1215 року Галицьке королівство, надав всі офіційні королівські регалії та організував, надавши на це право остригомському архієпископу Йоану, офіційну коронацію угорського принца Коломана на галицького короля наголошував у своєму дослідженні І. Нагаєвський: ”і це засвідчує про

утворення Галицького королівства та укладення політичної та релігійної унії з Римом” [12,с.298]. Власне тому 15 листопада 1215 року урочисто відкрив Четвертий Латеранський собор, на який запросив і галицьке духовенство [12,с. 294-299].

Мал.20. Папа римський Іннокентій III.

Мал. 21. Великий князь Руси-України Роман Мстиславович.

Слід наголосити, Французький хроніст середини XIII століття Адберік з Труа Фонтен говорить, що великий князь Руси-України Роман, не дивлячись на те, що був коронований папою Іннокентієм III в 1204 році, не підтримував в подальшому папу римського Іннокентія III і втрутився у боротьбу за корону Германської імперії, підтримуючи гогенштауфенів проти вельфів яких очолював син імператора Фрідріха I Барбаросси, і напав на союзника вельфів польського князя Лешка в землях якого у 1205 році і загинув...” [5,с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Король Руси Роман виступив проти правлячих кіл Священної Римської імперії і папи римського Іннокентія III у час, коли в 1204 році у Західній Європі спалахнула війна за імператорську корону Священної Римської імперії. Західна Європа обливалася кров'ю, у самій Німеччині у боротьбу за неї вступили два великих угруповання гібелінів, які очолював Гогенштауфен Філіп

Швабський, син імператора Фрідріха I Барбаросси, що опирався на графів і баронів Східної Німеччини і його противник Оттон IV, син Генріха Льва і племінник Річарда Левове Серце, який опирався на німецьких магнатів нижнього Рейну і Вестфалії. Його підтримував папа римський Іннокентій III. Сили були рівними і боротьба точилася довга і кровопролитна. У зв'язку із цією ситуацією будь-яка підтримка для однієї зі сторін мала вирішальне значення. У 1204 році папа римський Іннокентій III, знаючи, що великий князь Руси-України Роман Мстиславович планує вступити у війну на боці Філіпа Швабського, проводить з ним активні переговори, намагаючись привернути великого князя Руси-України Романа у свою коаліцію. У 1204 році папа римський Іннокентій III вирядив до нього своїх послів, які наполегливо переконували великого князя Романа прийняти королівський титул та католицизм, визнавши його в 1204 році королем всієї Руси-України. Папа римський Іннокентій III обіцяє за союз з Оттоном і Римською церквою великому князю Руси-України Роману королівську корону і титул короля Руси, а також різноманітні політичні вигоди від очолюваного ним Союзу Католицьких держав. З цього приводу галицький дослідник XIX століття Д. Зубрицький зауважував, що вступ великого князя Руси-України Романа у війну на боці сина імператора Фрідріха I Барбаросси, Філіпа Швабського дуже налякав папу римського Іннокентія III і він вживав усіх заходів, щоби розірвати цей союз. Слава військових перемог великого князя Руси-України Романа, як і його військової доблесті, наголошував дослідник, долетіла і до Риму, і мудрий римський папа Інокентій III, розуміючи, що вступ у війну володаря Руси-України Романа на боці Філіпа Швабського може обернутися для нього катастрофою, вирішив відвернути великого князя Руси-України Романа від вступу у цю війну. До цього був долучений і краківський князь Лешко, та доводи останнього не були авторитетними для могутнього великого князя Руси-України, Романа. В цей же час папа римський Іннокентій III пильно стежив за подвигами Романа і, переконавшись у тому, що останній вступить у військовий конфлікт в Європі, вирішив дипломатичним ходом відвернути його від цього. У 1204 року папа римський Іннокентій III вирядив до нього своїх послів, які наполегливо переконували великого

князя прийняти королівський титул та католицизм, визнавши його в 1204 році королем всієї Руси-України. Обставини ці дуже важливі, адже ні один із володарів не удостоювався від папи римського Іннокентія III такої честі ні із країн північних, ні князі польські, ні князь Всеволод суздальський, якої удостоїв папа римський Іннокентій III великого князя Руси-України, Романа. Він, наголошував Д. Зубрицький: ”молодий рішучий римський папа Іннокентій III підносить великому князю Руси-України Роману, королівську корону, бажаючи вінчати його на короля Руси, він римський папа Іннокентій III, хто садить і скидає з престолу володарів заходу, він, хто змушує іти весь західний світ на спасіння гроба Господнього - усе це значить, що великий князь Руси-України Роман Мстиславович повинен був бути великим і надзвичайно могутнім володарем Української держави від Карпат до Дніпра, усіх подвигів якого ми, очевидно, ніколи не знатимемо. Є тільки здогадки, що він з малим своїм військом переміг велике угорське військо, що змусило угорського короля укласти з володарем Руси-України вигідний мир “Любові і добросусідства”. Його перемоги у Литві, над половцями, очевидно, були добре відомі папській курії і папі римському Іннокентію III зокрема. Власне вони і спричинили вручення останнім Романові королівської корони, відзначенням його діяльності як належної...” [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Та володар Руси-України Роман Мстиславович, знаючи політику папи римського Іннокентія III у питаннях імператорського престолу в Німецькій імперії та щодо Візантії, і вигнання хрестоносцями його тестя імператора Олексія Ангела, вирішив підтримати у кровопролитній європейській війні претендента на імператорський престол від коаліції гібелінів, яку очолював Філіп Швабський [4,с.493]. Навіть пропозиція коронації чи коронація великого князя Романа на короля Руси, яка була влаштована послами, від імені папи римського Іннокентія III, не порушила вибору союзника. Французький хроніст XIII століття, засвідчуючи факт коронації папою римським Іннокентієм III, Романа на короля Руси, писав: ”Король Руси по імені Роман вийшовши за межі своїх кордонів, намагався пройти через Польщу в Саксонію на з’єднання з Філіпом

Швабським”. Характерно, що в Синодику монастиря Бернардинів св. Петра в Ерфурті теж є запис про те, що Роман король Руси: **“Romanus rex Ruthenorum dedit nobil xxx marcas”**.

Слід зауважити, що Ерфурт один із великих торговельних центрів на шляху між північною і південною Німеччиною і у згаданий записом час був у володінні Філіпа Швабського. З приводу залучення короля Руси-України Романа Мстиславовича у західно-європейську політику Л. Гумільов зауважував, що король Роман Мстиславович, котрий одягнув королівську корону, як політичний діяч, більше був схожий на римського солдатського імператора III століття чи на тюркського еміра XV століття, ніж на могутнього слов'янського, західно-європейського короля. Але він намагався ним стати. Король Руси Роман намагався впровадити зміни у своїй державі й улаштувати її за західно-європейським зразком, тобто, на зразок герцогств-графств Аквітанії, Ломбардії чи Саксонії. Його приваблював їх уклад, він усе переймав від них, і якщо б його перемога з Гогенштауфенами була виграною, то Русь-Україна уже при ньому перетворилась би на європейське королівство схоже за політичною структурою на Чеське, Польське чи Угорське, та тоді перехід до католицизму уже у його час був би звичайною справою, що пізніше і сталося при його синові, королю Данилі. Цілком очевидно, чому король Роман підтримав власне сина імператора Фрідріха I Барбаросси, Філіпа Швабського, останній виступив проти папи римського Іннокентія III і був у дружніх стосунках з Візантією, князь Лешко краківський був прибічником папи римського Іннокентія III, тому володар Руси-України, Роман і заявляв, що хоче “погубити ляхів і їх віру”. В цей же час, наголошує російський дослідник Д. Александров, французький хроніст дає нам можливість зрозуміти, чому візантійський імператор, позбавлений трону, втік власне до Романа Мстиславовича, очевидно тому, що Роман мав силу не тільки впливати на Польщу, але й на політичні зміни на користь Візантійської імперії і православної церкви, і у самій католицькій Священній Римській імперії, яку очолював папа римський Іннокентій III...” [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Несподівана смерть володаря Руси-Українр Романа в 1205 році, малолітність спадкоємців великокнязівського престолу, феодална війна в Руси-Україні, протекторат над Галичиною і Волиню угорського короля Андрія II та краківського князя Лешка білого заставили після з'їзду великої княгині Анни з угорським королем Андрієм II в 1206 році в Сяноці після якого Андій II отримав титулярну суверенність, і почав офіційно титулувати себе: **"Galiciae Lodomeriaegue rex"**, це дозволило папі римському Іннокентію III активно включитися в релігійні та політичні справи Галичини, розвинути тут ідею унійних процесів [44,p.163].

Однак династія Ігоревичів, яка претендувала на правління в Галичині, як бачимо з самого свого правління в Галичині її нові володарі чернігівські князі Ігоревичі, які влаштували між собою міжусобиці, показали себе нікчемними правителями, що дозволило угорському королю Андрію II через посередництво галицьких бояр, втрутитися активно в галицькі справи. Оскільки в 1208-1209 роках воєвода Бенедикт зайняв Галич, як засвідчують джерела, Рим почав вживати заходів, щоби приднати Галичину до релігійної унії. Як вважав, опираючись на аналіз документів М. Чубатий, ініціатором релігійної унії з подальшим утворенням політичної інфраструктури на землях Карпато-Дністровської цивілізації був папа римський Іннокентій III, а угорський король з галицькою аристократією та галицькою релігійною організацією, єпископами, лиш знаряддям чи виконавцями політичних та релігійних планів папи [22,с.11-12].

Однак досконало знаючи унійні плани папи Іннокентія III, угорський король вирішив використати політичний проект з утворення Галицького Королівства та унійний проект злучення Галицької церкви з римською в інтересах свого королівського дому. Поштовхом для такого рода плані були два листи Папи Іннокентія III до угорського королівства другий до Галичини [35, 3195, 3196]. Про серйозність намірів папи з питання унії та утворення Галицького Королівства угорський король дізнався із серйозного високого рівня посольства, яке прибуло в Угорщину в 1207 році. Легат, кардинал-пресвітер Григорій, що прибув від папи римського Іннокентія III до угорського короля Андрія II, був одним із найвизначніших людей з оточення папи, його

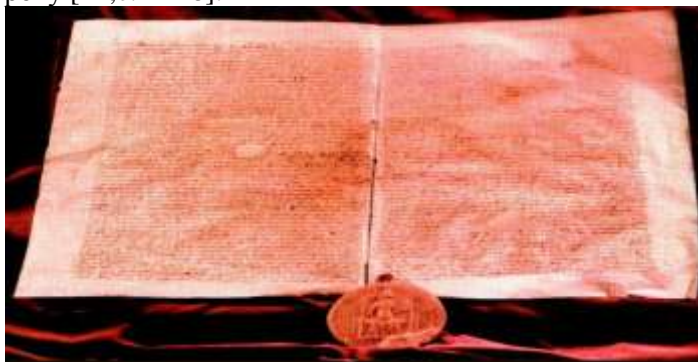
особистим дорадником. Як бачимо із джерел Секретного Ватиканського архіву, за час з 1202 по 1207 роки його підпис був на 19 буллах Папи Іннокентія III, що бачимо із “Реєстру Потаста”, який був складений після смерті Іннокентія III. Як бачимо із листа Папи Іннокентія III, папа доручав кардиналові Григорію: “реформувати угорську церкву та підготувати в галичині справу релігійної унії”: **”Innocentius III Gregorium legatum suum denuo in Hungariam et Rutheniam mittit”** [36, 3195, 3196; s.54; c.12].

Із листа папи Іннокентія III до угорського короля Андрія II чітко вказувалось, що: **”Галичина повинна за його стараннями піти шляхом сусідньої Болгарії та Сербії та Візантії. Власне в Галичині, де сьогодні сягає угорський католицький вплив, повинно бути створення унія, а Галичина, повинна вирізнитися із загалу, тобто вона повинна скласти окрему унійну державу - Галицьке Королівство”**, наголошував у своєму таємному листі папа Іннокентій III: **”Nonne absonum esse videtur, ut pars soli suo non congruat et singularitas a suo discrepas universe”** [46, №197; c.13].

В цей же час в Галичині, як виразився Галицько-Волинський літопис: “були беззаконня і галицькі повстання”. Як засвідчують джерела Секретного Ватиканського архіву, папа Іннокентій III знав про все, що робиться в Галичині, тому посольство кардинала Григорія, яке виїхало з Риму в жовтні 1207 року і прибуло в Угорщину на початку 1208 року мало завдання: **”тільки спонукати більш рішуче діяти угорського короля Андрія II, угорську церкву, в плані утворення релігійної унії та політичної організації Галицького королівства”**, що чиновники Угорського королівства, зокрема угорський король Андрій II, активною фазою, зокрема військовим походом воєводи Бенедикта, розпочав в Галичині [22, c.14].

Таким чином, як можемо наголошувати, посольство кардинала Григорія поклато початок процесам Першої Унії Галицької церкви з Римською. Власне в цей час в 1206-1214 роках час ми бачимо сильне зміцнення політичних позицій про угорської чи католицької партії галицьких бояр, їх економічне та політичне зміцнення. Очевидно угорські королі надали галицьким боярам такі самі права, які мали угорські магнати. М. Чубатий вірно

зауважує, що: “галицьким боярам мусіла імпонувати свобода угорських магнатів, яка мала своє завершене в “ Золотій буллі” 1222 року [22,с.12-18].

Мал. 22. Золота булла 1222 року угорського короля Андрія II.

Поступово з 1206 року галицькі бояри симпатизують політичному та культурно-релігійному устрою Угорського королівства, переймають всі як державно-церемоніальні так і політично-релігійні традиції Союзу католицьких лержав. Згадаймо участь навіть князя Данила в коронуванні угорського короля Бели IV в 1238 році в якій він брав участь. Отже угорська традиція вплинула як особисте коронування Коломана так і князя Данила [6,с.107-126; с.212-214].

Мал. 23. Королівські і регалії угорських королів.

Галицькі бояри радо дають згоду на утворення в себе, по угорському політичному та законодавчому зразу, Галицького королівства з угорським принцом, 1215 року галицьким королем

на чолі, унії Галицької церкви з Римською за умов збереження їхнього грецького обряду [12, с.298].

Власне за таких релігійних та політичних ініціатив папи римського Іннокентія III, як засвідчує сукупність проаналізованих джерел з Секретного Ватиканського архіву, було створенне підгруня в 1214 році для утворення в 1215 році Галицького королівства та релігійної унії Галицької церкви з Римською [22,с.15].

Слід наголосити, що папа римський Іннокентій III звернув увагу на християнський схід вже в 1205 році. З цього приводу дослідник Микола Чубатий в окремому підрозділі своєї праці “Роман і папа Іннокентій III” наголошував, що бачучи прозахідну політичку великого князя Романа вступив з ним в діалог. Російська історіографія сфальшувавши повідомлення в пізнішому самотньому варіанті “повідомлення” Воскресінського літопису, наголошувала, що: ”папа римський Іннокентій III вислав до великого князя Руси-України Романа послів запрошуючи його до церковної унії та запропонував йому королівську корону. Однак Роман Мстиславович вигнав папських послів з нічим. Виймаючи меч, він нібито сказав, що він має меч в руках і не потребує нічийої допомоги, як батьки, він сам зможе добути силу своїй державі”. Слід наголосити, що ця вигадана росіянами подія не підтверджується ніякими свідченнями Секретного Ватиканського архіву, який не знає про такі політико-релігійні взаємовідносини між князем Романом і папою римським Іннокентієм III. Навпаки багато джерел з Секретного Ватиканського архіву доводять, що така подія не мала м’яця за князя Романа і була переплутана Воскресінським літописом з епохою унії та утворення Галицького королівства та епохою правління короля Коломана. Ціле оповідання на нашу думку, є звичайною політичною російською легендою тенденційно спрарованою або зовсім переверненою в пізніших часах. Ця легенда дуже нагадує легенду про “Євшан зілля” [12, с. 294-299].

Слід наголосити, що вигадану росіянами легенду з Воскресінського літопису використав у своїй праці “Історія України-Руси” історик М.С. Грушевський [3,с.322-324; с.551].

Про те, що ця легенда про взаємовідносини папи римського Іннокентія III з князем Романом Мстиславовичем була вигадана

росіянами і поміщена з політичних мотивів в Воскресінського літописі вважав і польський історик В. Абрагам [25,р.95-97], Г. Вернадський та багато інших істориків [27,р.227].

Галицький дослідник А. Петрушевич вважав, що ворожі відносини до папи римського Іннокентія III князя Романа та його послів було неможливе, оскільки навпаки ми маємо багато джерельних доказів прихильності князя Романа до католицького світу [16,с.47].

Князь Роман був сином католички, польської королівни и Агнеси, дочки польського короля Болеслава Кривоустого і довший час виховувався при краківському дворі Казимира Справедливого, про що наголошував польський літописець В. Кадлубек. Князь Роман знаходився в католицькому оточенні майже від колиски: **”Meminit namoue idem Romanus, guanta erga se Casimiri fuerint beneficia, apud guem pene a cunnabulis educatus”** [34,р.433]. Документи монастиря Бендиктинців в Ерфурті зберегли свідчення, що великий князь Руси-України Роман навіть був жертводавцем католицького монастиря. Так під датою 15 червня 1205 року записано в **”Necrologium Sti Petri Erfordensis”**: **“Romanus rex Ruthenorum dedit nobis XXX marcas... Schannat, Vindemiae Litterariae”** [49,col.II,19; с.541].

Слід наголосити, що на початку XIII століття Ерфурт був великим осередком текстильного і гарбарського промислу з яким Галичина мала великі торгівельні зв'язки [24,с.552]. Чи була офіційна коронація на короля Руси-України, як наголошував М. Чубатий ми достовірно твердити не можемо, оскільки невідомо, настільки в подальшому князь Роман був в опозиції до папи Іннокентія III. Однак всі європейські джерела завжди титулюють Романа королем (рексом), а польських володарів князями (дуке). Цілком можливі широкі дипломатичні взаємовідносини папи Іннокентія III з володарем Руси-України Романом, можливо, наголошує М. Чубатий відбулася пропозиція королівської корони, а можливо й відбулася й сама коронація у 1205 році, оскільки перед походом в Саксонію та у час його трагічної смерті під Завихвостом, великого князя Романа всі європейські джерела титулюють королем Руси. Однак у статусі короля Руси, про що натякають нам джерела з Секретного Ватиканського архіву, Роман, очевидно перебував декілька місяців. Військовий похід у

2005 році в Саксонію на злушення з Філіпом Швабським, був його першим і сотаннім походом у королівському статусі [24,с.555]. Таким чином після загибелі короля Романа, в Русі-Україні розпочалась феодальна війна за галицький великокнязівський престол волинських і чернігівських князів у 1208-1209 роках та знесення останніх в боротьбі використовує угорський король Андрій II, який займає Галич і проголошує себе королем Галичини. Як наголошував дослідник П. Грицак: **”такий акт він робив за допомогою галицьких великих бояр, які симпатизували угорському державному устрою і бажали за собою в Галичині закріпити такі великі привілеї, які мали угорські магнати в Угорщині”**. Про заохочення галицьких бояр угорським королем Андрієм II, опираючись на широкий джерельний матеріал писав у своїй праці, дослідник Гарайда, яка вийшла в 1943 році в журналі ”Зоря-Гайнал”, який видавало Карпатське Наукове Товариство” [1,с.36; с.541].

В цей час на Галичину, зокрема її християнсько-релігійну організацію, звертає увагу і папа римський Іннокентій III, який внаслідок переговорів, які він проводив з 1207 по 1215 роки з перемишльським та галицьким єпископами, він намагається злучити Галицьку церкву з Римською церквою[25,р.95; 27, р.227].

Мал. 24. Символи галицького християнства XII-XIII століть.

Про це засвідчують два листи папи римського Іннокентія III, від 1207 року, які були доставлені легатом Григорієм, один до угорського короля Андрія II, а другий до духовенства Галичини.

Archiepiscopis, episcopis, abbatibus et aliis tam clericis, quam laicis per regnum Ungariae constitutis.

Fundamentum et fundator ecclesiae Dominus Jesus Christus, postquam splendore suae divinitatis inflammasit testam fragilitatis humanae, ut dragma perditam reperiret et pius pastor ad caulas, ubi nonaginta novem reliquerat, errandam ovem propriis humoris reportaret, usque adeo erga salutem humani generis cotidiana remedia incessanter exhibuit: ut, si quis, a catholica fide non devians, hoc velit subtiliter inlueri, sicut ipse est totius gratiae plenitudo, sic ad plures circa nostrae conditionis miseriae miserationes eius exuberant, ut in omnibus ipsius perfectio nostrum suppleat imperfectum. Inter cetera sano, quibus christiano populo, propter varias plagas criminum, quasi semivivo relicto, per ipsius prudentiam sunt provisae remedia, conveniens antidotum in soliditate sedis apostolicae renovavit, eam totius christianitatis caput constituens et magistrum, a qua, sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam et ad oram etiam vestimenti; panis intellectus et vitae ad alias ecclesias cum doctrina fidei procedat et aqua sapientiae salutaris. Verum ne inter curas continuas et praegrandas pastor ipsius et rector pro defectu imperfectionis humanae deliceret, si solus consummendus inani labore ad suam omnia sollicitudinem revocaret, attendens, quod moesi multae ungs non sufficiat operarius, multas sibi operarios et verbi Domini cooperatores adiungit, ac per eos exaequi cogitur, quae per se non potest personaliter adimplere, eius instructus exemplo, qui et duodecim apostolos et alios septuaginta duos elegit et hinc ante faciem suam ad praedicandum direxit.

Quum igitur necessitas regni Ungariae illuc exegerit legatum a nostro stro destinari, nos ad exaltationem et commodum tam regis, quam regni specialiter et efficaciter intendentes, cum ad partes illas non immerito duximus transmittendum, quem inter fratres nostros sincera diligimus in Domino charitate, dilectum videlicet filium nostrum (Gregorium) tituli S. Vitalis presbyterum cardinalem, virum genere nobilem, litterarum scientia praeclatum, morum honestate praeclarum, discretum et providum et suis exigentibus meritis, nobis et fratribus carum admodum et acceptum; concessa sibi plenaria potestate, ut erelat et destruat, aedificet et plantet, quae in regno illo evellenda et destruenda, aedificanda cognoverit et plantanda. Monemus proinde universitatem vestram attentius et exhortamur in Domino, per apostolica scripta praecipiendo mandantes, quatinus praefatum cardinalem, tanquam legatum apostolicae sedis et magnum in ecclesia Dei locum habentem, immo personam nostram in eo recipientes humiliter et devote, ipsius salubribus monitis et praecipis prout mentibus intendentes, quae inter vos statuenda duxerit, tanquam devotionis filii, recipiatis firmiter et servetis, de cuius nimirum circumspectione provida et providentia circumspecta indubitam fiduciam oblinemus; quoniam dirigente Domino gressus eius, ita regia via curabit incedere, quod non declinatus ad dextram vel sinistram ipsi Deo, nobis quoque ac vobis pariter merito poterit complacere. Ipsi proin universi ac singuli reverentiam debitam et devotam oboedientiam impendere satagatis, ne, si, quod absit, a quoquam esset aliter attentatum, praeter ipsius cardinalis offensam, cuius censuram canonicam, si quam in contumaces aut rebelles duceret promulgandam, faceremus usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari, nostram quoque indignationem incurreret, qui secundum apostolum, omnem inoebedientiam prompti sumus ulcisci.

Datum Viterbii, nonis Octobris, pontificatus nostri anno decimo.

Мал. 25. Лист Папи Іннокентія III до угорського короля Андрія II. Вітербі 7 жовтня 1207 року.

Innocentius episcopus servus servorum Dei archiepiscopis, episcopis et universis tam clericis quam laicis per Rutheniam constitutis etc.¹⁾

Licet hactenus elongati fueritis ab ubericibus matris vestrae tanquam filii alieni, nos tamen, qui sumus in officio pastoralis a Deo, licet immeriti, constituti, ad dandam scientiam plebi suae, non possumus affectus paternos exuere, quin vos sanis exhortationibus et doctrinis studuimus, tanquam membra vestro capiti conformare, ut Ephraim convertatur ad Judam et ad Jerusalem Samaria revertatur. Unam intelligere velitis, sapere ac novissima providere, ut a mentibus vestris omni depulsa caligine, ad viam ab invio redeatis, qui dudum post greges sodalium evagando, vos eius pertinaciter magisterio subduxistis, quem Salvator noster universalis ecclesiae caput constituit magistrum, inquit ad eum: „Tu vocaberis Cephas“; et „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et tibi dabo claves regni caelorum. Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis“ et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis²⁾. Cui cum Dominus oves suas pascendas tertio repetito vocabulo commisisset, manifeste dedit intelligi, eum a grege Dominico alienum, qui etiam in suis successoribus ipsum contempserit habere pastorem. Non enim inter has oves et illas distinguit, sed simpliciter inquit: „Pascite oves meas“; ut omnes omnino intelligantur ei esse commissae. Cum igitur una sit et indivisa Domini tunica, nec unquam passa sit divortium sponsa Christi, iuxta quod sponsus in Cantica attestatur: „Una est, inquit, columba mea, una est matri suae, electa genitrici suae, viderunt³⁾ eam filiae Sion et beatissimam praedicaverunt reginae, et concubinae laudaverunt eam“⁴⁾. Necesso est, ut quicumque ab huiusmodi unitate⁵⁾ recesserint, aquis submersi diluvii⁶⁾ partem cum angelo apostata sortiuntur. Ut autem ipsius libbata unitas servaretur, unum eisdem Dominus, sicut praemisimus beatum Petrum, videlicet, caput constituit et magistrum, ut quasi Noë arcam, extra quam animalia derelicta in diluvio submerguntur, salvata ceteris

intra ipsam contentis, in uno cubila consummaret; pro cuius fide, ne in sua passione deficeret, specialiter exoravit, eidem praecipiens, ut fratres suos⁷⁾ conversus aliquando confirmaret. Cum ergo innumeris fore testimoniis scripturarum quas vos nec concevit, nec expellit ignorare, non est mirum, cum sinus, licet immeriti, successores illius, cui iussit Dominus pascere oves suas, si errabundas oves nitimur ad caulas reducere, ut sicut est unus pastor, sic fiat unum ovile; si totis viribus laboramus, ne quodammodo diffusus fiat corpus ecclesiae, si partem aliquam ab eo contingere separari. Ut autem ad praesens de reliquis taceamus, cum Graecorum imperium et ecclesiae pacis tota ad devotionem apostolicae sedis rediret et sua humiliter mandata suscipiat et obediat iussioni, nonne abscondit esse videtur, ut pars teli suo non congruat et singularitas a suo discrepet universo? Praeterea quis scit, an propter suam rebellionem et inobedientiam dati fuerint in direptionem et praedam, ut saltem daret eis vexatio intellectum, et quem in prosperis non cognoverant, recognoscerent in adversis?

Quia igitur, charissimi fratres et filii, si digne volumus impositum nobis pastorale officium adimplere, quantum fragilitas humana permittit, vos ad ea debemus inducere, per quae dispendium temporali et aeternorum positum periculum evitare; dilectum filium nostrum Gregorium⁸⁾ tituli S. Vitalis presbyterum cardinalem, virum genere nobilem, litterarum scientia praeditum, morum honestate praeclarum, discretum⁹⁾ et providum et suis exegentibus meritis nobis et fratribus nostris carum admodum et acceptum, ad partes vestras duximus destinandum, ut filiam reducat ad matrem et membrum ad caput, concessa sibi plenaria potestate, ut evellet et destruat, aedificet et plantet, quas in partibus vestris evelenda et destruenda, aedificanda cognoverit et plantanda. Monemus proinde universitatem vestram attentius et exhortamur in Domino, per apostolica scripta praecipiendo mandantes, quatenus praefatum cardinalem, tanquam legatum apostolicae sedis et magnum in ecclesia Dei locum habentem, imo personam nostram in eo recipientes, humiliter et devoto, ipsiusque salubribus monitis et praecipis praeis mentibus intendentes, quas inter vos statuenda duxerit, tanquam devotionis filii, recipiatis firmiter et servetis; de cuius nimirum circumspectione¹⁰⁾ provida et providentia circumspecta indubitatum¹¹⁾ fiduciam obtinemus, quoniam dirigente Domino gressus eius, inter vos ac curabit statuere, per quae Deo, nobis quoque ac vobis pariter, merito poterit complacere.

Datum Viterbi, nonis Octobris, pontificatus nostri anno decimo.

Мал. 26. Лист Папи Іннокентія III до духовенства Галичини. Вітербі 7 жовтня 1207 року.

В 1207 році папа римський Іннокентій III в листі до угорського короля Андрія II зазначає: **”що висилає кардинала Григора до Галичини, щоб він встановив унію”**. В 1207 році, як бачимо із документів Секретного Ватиканського архіву, знали: **”про прихильне відношення галицького народу до західних християн, тому папа Іннокентій III постановив вислати свого легата до Галича, який від імені папи Іннокентія III мав звернутися до галичан з його офіційним листом і запропонувати їм унію церков в Галицької з Римською і опіку Галичині від папи”** [24,с.570].

В другому листі до духовенства Галичини папа римський Іннокентій III: **”доказуючи словами Святого Письма, примаат папи, він просить Галичан звернути зі злої дороги й об'єднатися з Римом, церковно”**. Папа Іннокентій III в своєму посланні до Галичан не говорить про галичан, як про відступників-єретики, а вважає їх **”відчуженими”**, як наголошується в листі: **”longati fuerunt”**. Отже в листі до Галичан від 1207 року папа римський Іннокентій III: **”вимагає від галичан визнання апостольської віри”** [24,с.570].

Таким чином під датою 7 жовтня 1207 року папа Іннокентій III написав два листи, один до Угорщини, а другий до Галичини-Руси, доручив своєму легату, кардиналу Григорію, пресвітеру від святих Віталія і Вестини привезти лист в Угорщину, а другий в Галичину-Русь. Що стосується другого листа папи римського Іннокентія III то його зміст був таким: **”До Архієпископів, єпископів та до загалу так духовних як і світських на Русі”**. Слід наголосити, що це другий відомий в історії оригінальний лист папи римського Іннокентія III яким він прямо звернувся до Русі-України, який зберігся до нашого часу [31, р.11-12; р.334-336; Додаток I; с.570].

Слід наголосити, що цей лист, який був написаний до духовних осіб: архієпископів, єпископів та вельмож і народу Русі: **”Universis per Ruthenian constitutes”** це супровідний лист легата, кардинала Григорія, який засвідчував, що вlane він кардинал Григорій, від імені папи римського Іннокентія III має право вести переговори, наприклад з питань унії церков, як духовними особами, наприклад галицьким єпископом Артемієм так і з, наприклад, галицькими боярами, народом та усіма

зацікавленими з проблеми унії церков архієпископами і єпископами в Русі-Україні [23, Додаток I; с.570].

Слід наголосити, що Лист папи римського Іннокентія III від 7 жовтня 1207 року “До Архиепископів, єпископів та до загалу так духовних як і світських на Русі” не обмежував території діяльності легата, кардинала Григорія, тільки до Галичини. У ньому мова йшла про всю Русь-Україну, державу “Ruthenia”, однак чітко направлення легата і кардинала до двору угорського короля Андрія II та угорського архієпископа Іоана, який в цей час мав дружні відносини і вів переговори у питаннях унії церков з галицьким єпископом Артемієм, дає право наголошувати, що папська курія мала на увазі в першу чергу встановлення релігійних та політичних відносин з Галицьким князівством, куди в першу чергу поширювався політичний і релігійний вплив Угорського королівства. Із листа папи римського Іннокентія III ми ясно бачимо, що легат, кардинал Григорій мав становити взаємовідносини власне з тими єпископами, яка мали реальну змогу долучитися до Вселенської церкви. Папа Іннокентій III вважав, що Галицька церква в епоху управління нею єпископом Артемієм, цілком здатна влитися в лоно Католицької церкви, вона: “не так відколена від Католицької церкви, як радше відчужена або віддалена, так як деякі діти віддаляються від лона своєї матері” - “**Elongati fueritis ab uberibus matris vestrae**”. У цьому листі папа Іннокентій III пише: “що у нього є пастирський обов’язок всіх членів Христової Церкви привести до вашої голови Церкви здоровими поученнями й напійненнями” - “**Studeamus tamquam membra vestro capiti conformere**” [31, р.11-12; р.334-336; Додаток I; с.570].

Дальше у своєму листі “До Архиепископів, єпископів та до загалу так духовних як і світських на Русі” наголошує: “... **Щоб Єфрем повернувся до Юди та щоб Самарія повернулася до Єрусалиму**”, папа римський Іннокентій III бажав: “**щоб руські вийшли на правильний шлях із бездоріжжя**” бо дотепер, наголошує в листі папа римський Іннокентій III: “**Ви відходячи від спільного стада, постійно відхилялися від його Голови Церкви вчительства, яке встановив Спаситель... сказавши до святого Петра: Ти називатись будеш Кифа, тобто Петро і на цім камені збудую мою Церкву; і дам тобі**

ключі царства небесного. Що зв'яжеш на землі, буде зв'язано на небі" [31,р.11-12; р.334-336; Додаток I; с.570].

У своєму листі папа римський Іннокентія III доказує свої твердження із святого Письма: **"З волі Христа є тільки одна Христова Церква, бо волею Христа було, щоб було одне Стадо та один Пастир"**. Далше папа Іннокентій III у своєму листі звертає увагу Русь: **"на народ на те нещастя, яке тепер спало на декого, розуміючи, очевидно Візантійську державу і церкву тому закликає Русь-Україну, опам'ятатись"**. Папа наголошує: **"що вислав в Русь-Україну, її князівств, до руських сторін "ad partes vestras" свого легата, кардинала Григорія, людину шляхетну, вчену та гідну довір'я, щоб " дочку привів до матері", маючи повною влади й все вирішити, що на його думку буде потрібно"**. Папа Іннокентій III прохає прийняти його легата прихильно. Із листа папи Іннокентія III, який він написав в Русь-Україну можна робити висновок, що він був впевнений, що його лист посприє унії Руської Церкви з Римською, покрайній мірі, якщо не всієї, то Галицького князівства точно. Політична ситуація складалася так, що Галичина, та Галицька церква, яка тяготіла до Союзу католицьких держав, яка мала із політичним, торгово-економічним заходом сталі стошсуники, задля їх збереження, точно укладе і релігійну Унію з Римською церквою [31, р.11-12; р.334-336; Додаток I; с.570].

В цей же час папа римський Іннокентій III знав що володарі Руси-України малолітні князі Данило та Василько перебували на вихованні в угорського короля Андрія II, а Галичина якийсь час знаходилася в руках про угорської партії бояр, а в Галичі хазайнував угорський воевода Бенедикт, який своїм хазайнуванням скомпроментував латинсько-католицьке володарювання в Галичині і зашкодити укладенню унії з Католицькою церквою. Про діясні релігійні відносини в Галичині легат, кардинал Григорій дізнався вже приїхавши в листопаді 1207 року. Очевидно від по приїзду в Буду. Взавши про "релігійні насилля угрів у Галичині" кардинал Григорій взагалі в Галичину на переговори про унію не поїхав, оскільки від такої трагедії, яку вчинили угорці в Галичині, він на початку 1208 року помер, не виконавши волю папи Іннокентія III від розпачу він помер. З початку 1208 року ім'я кардинала Григорія, легата в Русь, що так

чато було вживане в римських папських документах, зникає з папських реєстрів. Таким чином лист папи римського Іннокентія III 7 жовтня 1207 року до Русі-України **“До Архієпископів, єпископів та до загалу так духовних як і світських на Русі”**, оскільки в Галичині в той час не було авторитетного володаря, який би міг приймати рішення з питання унії церков, а інземці угри були непопулярні в галицькому народі, залишився історичним документом церковних планів Римської церкви. Із листа ясно, що папа римський Іннокентій III думав тільки про звичайну церковну унію, яка повинна була підчинити Галицьку церкву церковній владі папи. За задумами Іннокентія III Галичина повинна була піти унійним шляхом сусідньої Болгарії [34, с.572]. Слід наголосити, що лист папи римського Іннокентія III від 7 жовтня 1207 року **“До Архієпископів, єпископів та до загалу так духовних як і світських на Русі”**, не обмежував діяльності легата, кардинала Григорія тільки в Галичині в якій повним ходом йшла феодална війна за галицький престол. Цей лист звертався і до архієпископа і митрополита Київського Матвія, оскільки він був церковним ієрархом в усій Русі однак чи відомо йому було про цей лист і яка була його реакція історичній науці невідомо. Все ж таки, можемо зробити висновок, у кінці 1207 році легат папи римського Іннокентія III, Григорій, прибув до Угорщини, щоб за допомогою угорського короля Андрія II на початку 1208 року вести переговори про унію церков з галицьким народом та духовенством, однак про його переговори з Галичиною у римському архіві немає ніяких свідчень. Очевидно, що його місія зазнала фіаско, оскільки в цей час в Галичині тривала затяжна феодална війна. Однак деякі римські документи натякають, що все ж таки папа Іннокентій III через угорське духовенство, зокрема архієпископа Йона, примааса Угорщини, вів активні переговори про унію церков з 1207 по 1214 роки. Такі довготривалі переговори примааса Угорщини Йоана з галицьким єпископом Артемієм, за безпосередньою участю угорського короля Андрія II, дозволило угорському королю Андрію II схилити галицького єпископа, галицьких бояр та торгово-ремісничу знать, яка була орієнтована на економічні взаємовідносини з Угорщиною, як наголошував король Андрій II в листі до папи Іннокентія III: **”*principes et populus*”** до релігійної

унії, та політичного союзу з Римською церквою та Союзом католицьких держав. В ході довготривалих переговорів угорського короля Андрія II, які проходили з 1207 по 1214 роки вдалося знайти ряд компромісів задля укладення Унії та утворення Галицького королівства. Слід наголосити, що про перепитію утворення Галицького королівства та укладення Унії, у тій мірі настільки володів міжнародною інформацією, зафіксував і руський літописець. Його свідчення з цієї проблеми проаналізував київський дослідник Л. Махновець який вважав, що краківський князь Лешко який разом з волинськими князями Данилом і Васильком не змігши відібрати у братів боярина Володислава Кормильчича, Ярополка і Яволада, Галича, який правив ним від імені угорського короля Андрія II, і який з своїми полками і з найманцями уграми і чехами і з галичанами вийшов проти нього, весною 1214 року, зумів відбити його напад. За таких обставин, літом 1214 року князь Лешко краківський послав свого посла воеводу Пакослава кажучи угорському королеві Андрію II: "Не гоже є боярину княжити в Галичі. Візьми-но ти дочку мою за сина свого Коломана і посади його в Галичі". Як наголошував руський літописець: "І вподобав король Андрій раду сю Пакославу і зустрівся з Лестьком у городі Спіші, і взяв дочку його Саломею за сина свого. І пославши воїв, схопив Андрій Володислава Кормильчича в Галичі, і заслав його. І в тому засланні помер, знайшовши лихо племені своєму і дітям своїм задля княжіння, бо всі князі не зглянулись на дітей його через те. Отже наголошує руський літописець: "Осінню 1214 року король Андрій II посадив свого сина Коломана в Галичі, а Лестькові дав Перемишль, а Пакославу - Любачів. В кінці 1214 року, як наголошує літописець, після того ж, як минув час, король Андрій одібрав од Лестька Перемишль і Любачів, оскільки Галичина з якої на початку 1215 року, на Різдво Христове, угорський король Андрій II збирався зробити за згодою папи римського Іннокентія III, Галицьке Королівство, Галичина потрібна була ціла для його сина, як наголошував руський літописець [18,с.374]. В зв'язку з такими обставинам утворення Галицького королівства угорський король Андрій II в окремому листі просить папу Іннокенія III надати право остригомському архієпископу Йоану право на утворення

Галицького королівства, коронацію князя Коломана, про що розповідає текст листа написаного ним до папи Іннокентія III.

Sanctissimo in Christo patri (Iohanni) antio. Dei gratia sacrosanctae Romanae ecclesiae summus pontifex, Andreas) eadem gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Rossiae, Serviae, Galitiae Ledoniacaeque rex, salutem et filialem devotionem.

Consuevit sedes apostolica se iuxta potentibus exhibere faciliem et in exordia huiusmodi potentium desideria non minus effluens: hinc est, quod super negotiis nostris iuxta paternitatis vestrae mansuetudinem promovenda, non immerito fiducia nobis repositissima. Noverit igitur sanctitas vestra, quod Galitiae principes et populus nostrae districti subiecti, humiliter a nobis postulavit, ut filium nostrum Colomanum ipsi in regnum praeficeremus, in unitate et obediencia sanctae⁹⁾ Romanae ecclesiae perseverantibus in posterum, salvo tamen eo, quod fas illi sit a ritu⁹⁾ proprio (graecanico) non⁹⁾ recedere; verum ne tam expedita nobis vobis illorum propositum ex dilatione sustinetur impedimentum, quod quidem nullis de causis excipere posse constat, et legitimum ad hoc sequendum a latere vestro destinatum praesolamur, a sanctitate vestra postulamus, quatenus venerabili in Christo patri nostro (Iohanni) Strigoniensi archiepiscopo delis in roandatis, ut apostolica festus auctoritate, dictum filium nostrum eis in regem inaugurat et sacramentum super obedienciam⁹⁾ sanctae⁹⁾ Romanae) ecclesiae exhibendam ab eodem recipiat.

Praeterea immolescere volumus⁹⁾ vestrae paternitati, non ad praeficiendum Hierosolymam, sicut et tenetur astrictae intendere et omni diligentia festinare: ideoque regni nostri curam, cuius principes ad discessit eorum praei sunt, et filiorum nostrorum totidem, quorum aetas patriam indiget, venerabili patri⁹⁾ nostro in Christo (Iohanni) Strigoniensi archiepiscopo, qui et dignitate ceteris praecinet et fidei constantia prolatus est, cuius auctoritate, aliis, quorum prudentia et in recessu et post recessum nostrum credimus, regnum plene tranquillitate, pacis, inmutabiliter possumus commendare. Quapropter regnum paternitatem vestram, quatenus compatentibus nostris necessitatibus, ipsius ab ore accedendi ad concilium anno sequenti celebrandum ad vos balensis¹⁰⁾ excelsam; venerabilis autem viros Quinquagesimarium et Gauriensem episcopos, nec non praesepitum Albanensem, cancellarium nostrum, dudum voto alligatos et signo crucis insignitos, et nobis literis eorum accesserit, a ratione vestra diligenter imploramus absolvi.

Deprecamur insuper paternitatem vestram, ut contra conspirationes et infidelitatis machinationes, qui propter regni securitatem filium nostrum, nobis vivitibus et noventibus, in regem sibi praeficere vel evocare attemptaverit, tam clericos quam laicos sententia excommunicacionis (anathematis¹¹⁾). Meministis etiam sanctitas vestra, anno ante praesente super iure continuationis ad ecclesiam Strigoniensem pertinetis, per venerabilem fr. episcopum Vespriensem, nuntium nostrum, vos nobis litteras directas, continentibus iudabile vestrum consilium et rationum stillicentem, quod si coronatio ad paucos pertinet, materiam dissensionis et schismatis facile excitaret, dum unus unus, alius alterum in regem coronaret, quae cum quilibetque alius a sede apostolica nobis dirella et continentibus, solum Strigoniensem ecclesiam in officio deus regiae iurisdictionem habere, in occasione felicia recordationis uxoriae nostrae per subreptionem amissae: quartum continentium, quia credimus in regno confidei, petimus a sanctitate vestra nobis recitari. Nec diffiteri possumus, nec volumus, quia decima monetae ubicunque cuditur in tota Hungaria, vel quicquid monetae loco¹²⁾ succedat, ad ius Strigoniensis ecclesiae pertinet, quod etiam in formatione pacis anno ante praesente, a parte adversae pulsare fuit recognoscimus, hoc enim plene fuerit scriptum, quam intellectionem praestatio quoque sacramentorum regibus et regibus Hungariae eorundemque hereditibus cum ceteris iuribus, sicut in confirmationibus vestris et antecessorum vestrorum apostolicorum virorum continetur.

Acquies quod admirari non sufficiens et a notitia¹³⁾ paternitatis vestrae alienum fore nequaquam volumus, Colocensem scilicet¹⁴⁾ archiepiscopum, hominem patris nostrae, in quo speramus, ob cuius vehementem affectionem¹⁵⁾ et promotionem super alios fere totius regni nostri malorum et minorum odium incurramus. Quam etiam super a nobis licentiam peregrinationis causa supra hoc iam sibi debitum, extra regnum cum comitibus duorum episcoporum Galitiae et Vespriensis conducti fecimus, pecuniam, quam hinc inde memoriam noscitur vestra ad quos et usum filiorum et filiarum nostrarum congregaret, et apud quendam civem nostrum depositura, in auro et argento, in massa, vasis et utensilibus aureis et argenteis, ad extinctionem septem millia marcharum, nobis nescientibus obtulisse et exportasse¹⁶⁾. Petimus igitur a sanctitate vestra super recitandum, quod nobis innotuit subitum est, apostolicam confirmationem praemitti, qua¹⁷⁾ interposita et satisfactio non secuta in tempora, non indigne ferat paternitas vestra, si de ipsis preventibus filiarum nobis illatum. Reverere studuerunt, ceteris autem, quae verbositas later praesentium vobis explicaverit, non minus quam Meris fidem rolandatam adhibent sanctitas vestra.

Мал. 27. Лист про надання папою Іннокентієм III остригомському архієпископу Йоану право на утворення Галицького королівства та коронацію Коломана на короля.

Дальше угорський король Андій II у 1215 році окремим листом до папи Іннокентія III щоб дякує за утворення Галицького королівства та прислану золоту корону та королівські регалії для галицького короля Коломана I і наголошує: "що церемонія утворення Галицького королівства та коронація галицького короля пройшла за встановленою католицькою" [25,р.95-97].

Venerabili in Christo patri Innocentio Dei gratia sacrosanctae Romanae ecclesiae summo pontifici, Andreas eadem gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galiciae, Lodomeriaeque rex, salutem et debitam ac devotam in omnibus reverentiam.

Significamus sanctitati vestrae referentes gratiarum actiones, quod postulatio nostra super coronando filio nostro in regem Galiciae ad mandatum apostolicum optatum consecuta est effectum, licet novissime populus Galiciae fidelitatis sacramento deposito a rege suo non solum recesserit, verum etiam collecto circum adiacentium Ruthenorum exercitu, castrum Galiciae, in quo filius noster cum paucis commorabatur, obsederit. Ob quam rem ad partes illas adeo repente et festinanter compulsi sumus accedere, ut non solum honorandi, sicut decet paternitatem vestram, propositum ad tempus arclaremur obmittere, verum nec exercitum nostrum nobis fas esset exspectare. Unde, quia non expediebat et maxime propter discrimen belli cursorem vestrum in illum tumultum introduci, ipsum ad vos remisimus, assumentes nobis, si Deus misericordiam nobiscum fecerit, onus transmittendi ad concilium episcopos Ruthenorum. Ad praesens vero rogamus paternitatem vestram, ut cursorem cum litteris vestris ad cognatum nostrum L(estconem) ducem Poloniae dirigere dignemini, commendantes cognationem inter nos et ipsum mediante filii nostri et filiae suae matrimonio contractam, invitantes enim eundem, ut una nobiscum ad defensionem Galiciae contra impugnatores ipsius sit sollicitus, maxime cum iidem Galicienses, sicut regi suo super fidelitate, ita etiam super oboediendo Romanae ecclesiae sacramento teneantur adstricti. Supplicamus insuper sanctitati vestrae, quatinus coronam auream regiae dignitati congruentem filio nostro conferre et per latorem praesentium fidelem nostrum in proximo transmittere dignemini, ut sicut unctionem regalem a sede apostolica, ita et coronam a liberalitate vestra se recepisse gaudeat, ac per hoc magis favoribilem se suis efficiat et convicinis regni sui perpetuam stabilitatem praetendat. Latiori autem praesentium in ceteris sanctitas vestra sicut et nobis fidem plenam adhibeat.

Мал. 28. Лист угорського короля Андрія II, галицьких бояр до папи Іннокентія III щоб він прислав всі офіційні королівські регалії та золоту корону та для першого галицького короля Коломана.

І даліше наголошує Руський літописець: **”з 1214 року, тобто до його кінця серпня 1217 року, була тиша і король Коломан утверджувався в щойно утвореному Галицькому королівстві”** [18,с.377].

Про будівельно архітектурну діяльність адміністрації короля Коломана в Галичі нам розповідає і Руський літопис: **”... Коломан залишався в Галичі і той зробив укріплення на церкві Пречистої владичиці нашої Богородиці. Помагав будівельним справам короля Коломана воєвода Іван Лекин, і боярин Дмитро і Бог”**. Дослідник Л. Махновець наголошував, що на спорудженому князем Ярославом Володимировичем Осмомислом, головному соборі міста Галича, Успенській церкві, який був одноверхим триапсидним храмом, який із трьох сторін оточували галереї, власне на галереях, король Коломан і **“створив місто”**, у 1218-1219 роках, як вважають європейський замок? Чи укріплений Палац? З фортепікаційними спорудами які склалися із укріпленої частини з заборалами. Отже в самій Успенській церкві він коронувався, в верхній частині, палаці, замку проживав чи проводив наради з галицькою боярською аристократією [18,с.377].

Про побуловану на церкві Успіння пресвятої Богородиці королем Коломаном фортецю-палац, як останній форпост оборони Галича нам розповідає руський літописець і в 1221 році: **” І коли Мстислав перемиг, він пішов до Галича, і билися вони за городські ворота. І вибігли угри на склепіння церковні, а інші на вірївках піднялися, а коней їхніх полонили. Укріплення ж було зроблене на церкві, і ті стріляли і каміння метали на городян, але знемагали од спраги, бо не було води у них. А коли прїхав князь Мстислав, то здалися йому ї їх зведено було з церкви... Привели до князя Мстислава і головного королівського канцлера Коломана великого боярина Судислава Бернатовича... і той змилувався над ним і дав йому Звенигород...”** [18, с.378].

Як виглядав цей палац, чи замок з обнесеними фортепікаційними спорудами з заборалами, королівська резиденція галицького короля Коломана І нам невідомо. Поки що вчені не зробили реконструкції цієї архітектурної та військової резиденції першого галицького короля. По всій очевидності

можемо наголошувати із свідчень Руського літопису, що початок будівництва нової королівської адміністративної споруди в Галичі, королем Коломаном було розпочато в 1217 році. Його головними дорадниками з проблем будівництва були, як засвідчує літописець:” **воєвода Іван Лекин, і боярин Дмитро і Бот**”. Королівський палац короля Коломана повинен був бути грандіозною будівельною спорудою зробленою за всіма передовими тогочасними архітектурними традиціями угорського та західно-європейського світу. Недаремно літописець наголошує, що: ”**Коломан створив місто - Град**”. Недоліком якого було що до нього не була проведена вода. Однак сам факт, що його не можна було взяти приступом, швидким штурмом, оскільки, як наголошував літописець: ”**скріплення ж було зроблене на церкві, з якої ті стріляли і каміння метали на городян, але знемагали од спраги...**”. Отже за стінами королівського палацу короля Коломана, за заборалами, були не тільки лучники чи арбалетники, стрільці, які стріляли, але й там же знаходилися і каменеметальні машини, які як наголошує літописець: ”**каміння метали на городян**” [18, с.378].

Сам факт, що літописець описує зовнішність добре укріпленого палацу, замку галицької резиденції короля Коломана його бойої могутності, дає право говорити, що король Коломан будував свій фортепікаційний вивір досить добре продумано за усіми канонами західного військового фортепікаційного мистецтва, яке сьогодні в час 800-літнього ювілею з часу утворення Галицького королівства, потребує подальшого дослідження, зокрема реконструкції та подальшої реставрації як зовнішнього так і внутрішнього вигляду палацу короля Коломана. Очевидно в контексті будівництва укріпленої резиденції галицького короля Коломана в самому місті Галичі, в епоху короля Коломана був побудований поблизу Дністра і замок короля Коломана, відомий з XIV століття як Старостинський замок, також для християнсько-уніатських потреб, було побудовано і церковну і звичайно, відомий своє романською архітектурною основою, Собор святого Панїтелеймона, що знаходиться в межах проживання канцлера Галицького Королівства, Судислава Бернатовича. Вся такого рода гіпотеза епохи Галицького королівства 1214-1227 років

потребує подальшого дослідження. Таким чином ще в час київського митрополита Матвія в Галичині відбулася подія, яку західні історики називають “Першою Релігійною Унією в Галичині 1215 року”. Ця релігійна Унія відбулася за спільною ініціативою угорського короля Андрія II, краківського князя Лешка та політичними інтересами галицького боярства, торгово-економічної знаті, очевидно і духовної знаті на чолі з єпископом Артемієм у бажанні мати свою Галицьку державу, як зразок держави західно-європейського типу - Галицьке королівство [24, с.576].

Отже справа Першої релігійної Унії у 1215 році була тільки чисто галицьким витвором, угорського короля, польського князя і галицьких бояр та деяких представників галицького духовенства, оскільки у міста Спіші в 1214 році всі ці сторони стали ініціаторами утворення з Галичини, держави західного типу, Галицького королівства, яке за умовою всіх сторін мало постати з релігійної унії Галицької церкви з Римською та благословіння утворення Галицького королівства і включення його в Союз Католицьких держав, папою римським Іннокентієм III. [21,с.4-18; Додаток I; с.577; р.103]. Слід наголосити, що з галицької сторони до умов унії пристав галицький єпископ Артемій, який власне і наполягав, щоби за цими затвердженими домовленостями з ієрархом Римської церкви: **”Галичани зберігали свій обряд, автономію Галицької церкви, і тільки визнавали папу римського Іннокентія III головою всієї Вселенської християнської церкви”** [24,с.119-120].

Папа римський Іннокентій III внаслідок переговорів та компромісів через легата Григора та угорського архієпископа Йоана з єпископом галицьким Артемієм зрештою погодився на такий компроміс щоб провести особисто подальші переговори та затвердження унії запросив угорського і галицького владик на IV Лятеранський Собор, який мав відбутися в 1215 році. Як засвідчують документи Секретого Ватиканського архіву, після переговорів, папа римський Іннокентій III безпосередньо звернувся до галицького владика Артемія, щоби він: **”Особисто міг проінформувати Собор про утвердження Унії Галицької церкви з Римською”** [12,с.294-299].

Як засвідчують документи Секретного Ватиканського архіву на IV Лятеранському Соборі проблема "утвердження Унії Галицької церкви з Римською" широко обговорювався. Виразником духовних інтересів та унійних процесів Галичини і Риму був угорський архієпископ Йоан. Про це говорить IX-те рішенням IV Лятеранського Собору: "**de diversis ritibus in eadem fide**", яким було постановлено, що: "тому, що в багатьох країнах живуть разом християни різних обрядів, єпископи мають подбати для обряду меншости про відповідних священників. В одній діє цезії не може бути двох владик різних обрядів, а якщо це конечно, тоді треба вибрати вікарія для обряду вірних" [24,с.121].

Це рішенням IV Лятеранського Собору було дуже корисним для Галицької церкви, оскільки затверджувало: "підпорядкування католицьких галицьких громад галицькому уніатському єпископу Артемію, атже концентрували в його руках всю Галицьку церву, яка вже визнавала папу римського Вселенським християнським ієрархом" [24,с.121].

Таким чином унія Галицької церкви з Римською переговори, як засвідчують документи Секретного Ватиканського архіву які велись з 1208 по 1214 роки, закінчились актом політико-церковної унії, яка реально проіснувала з 1215 по 1221 роки [24,с.121].

Документи Секретно Ватиканського архіву дають підстави наголошувати, що в епоху понтифікату папи Іннокентія III виникли політико-релігійні обставини урегулювання взаємовідносини латинського та грецького духовенства на широких теренах Візантійського патріархату в складі якого була Галицька єпископія, яка вступила в унійні переговори з Римською церквою [12,с.294-299].

Слід наголосити, що ця невирішена проблема взаємовідносин була актуальна на всіх трьох Вселенських соборах XIII століття і особливо на IV Лятиранському соборі, який відбувся у 1215 році. Як засвідчують документи Секретного Ватиканського архіву епохи папи римського Іннокентія III: "від першого року свого понтифікату з 1198 року до його кінця у 1216 році, папа Іннокентій III намагався встановити і врегулювати взаємовідносини з Візантійським патріархатом, Галицьким

єпископатом, передусім дружньо налаштованим до унії з галицьким єпископом Артемієм” [26, № 4, №5, №9, №10, №11].

За час свого правління Римською церквою папа Іннокентій III написав, одну четверту із всіх своїх листів до східних християн в тому числі й до галичан. На IV Лятиранському Вселенському Соборі за наполяганням папи римського Іннокентія III було прийнято 5 декретів, що відносять до Східної, в тому числі й Галицької церкви. Окрему увагу заслуговує декрет “Про Гідність Патріархів” та декрет “Про різні Обряди в тій самій вірі” [33, р.476-486].

Слід наголосити, що обидва декрети: “Про Гідність Патріархів” та декрет “Про різні Обряди в тій самій вірі” є актуальними і до нині, оскільки намагаються вирішити проблему у різних способах об’єднання розділених християн і в одній Вселенській церкві. Що стосується Русі то декрети надають право патріархальному устрою для унійних церков на Русі та зокрема в Галичині [24, с.563].

Власне такі інтелектуальні напрацювання папи римського Іннокентія III і породили, як унійні процеси так і політичних взаємин Союзу католицьких держав з Галицьким князівством, яке на початку XIII століття було найбільш інтегроване в західно-європейський, католицький світ. Слід не виключати і промоторів такої інтеграції, зокрема угорського короля Андрія II, польського князя Лешка Білого та всієї інкорпорації галицького боярства, яким подобалася політична інфраструктура Союзу Католицьких держав. Слід наголосити, що основні ініціатори заснування Галицького королівства угорський король Андрій II, польський князь Лешко Білий та всієї прозахідна інкорпорація галицького боярства з самого початку повважали, що Галицьке Королівство повинно бути утворене за усіма міжнародними встановленими “Статутами” Союзу католицьких держав, з офіційним затвердженням новоутвореної Галицької держави, папою римським Іннокентієм III. Тісно пов’язаний з папським двором Іннокентія III, угорський король Андрій II звернувся до папи римського Іннокентія III з проханням в окремому листі, в якому просив папу Іннокентія III прислати для галицького короля Коломана усі королівські регалії: корону, кулю з хрестом, скипетр і уповноважити примаса Угорщини, остригомського,

архієпископа Йоана помазати галицького князя на короля Галичини і коронувати його присланою з Риму королівською короною та наданими королівськими регаліями. У своєму листі зверненні до папи римського Іннокентія III угорський король Андрій II наголошував, що: **”князі і народ Галичини постановили прийняти церковну унію з Римським престолом”** [17,с.729-731].

Передаємо повний текст листа для його подальшого аналізу: **”Noverit igitur Sanctitas Vestra, quod Galiciae principes et populus nostrae diction subiecti humiliter a nobis postularunt, ut filium nostrum Colomanum ipsis in regem praeficeremus in unitate et oboedientia sacrosanctae Romanae Ecclesiae perseveraturis in posterum salvo tamen eo, quod fas illis sit alios a ritu proprio non recedere. Verum ne tam (expediens) nobis et vobis illorum propositum ex delatione sustineat impedimentum.... legatum ad hoc exsequendum a latere vestro destinatum praestolamur a sanctitate vestra postulatum, quatenus venerabili in Christo patri nostro I (oanno) Strigonensi archiepiscopo detis in mandatis, ut apostolica fretus auctoritate dictum filium nostrum in regem eis inungat et sacramentum super oboedientiam sacrosanctae Romanae Ecclesiae exhibendum ab eodem recipiat”** [47,р.163; №227; Додаток II; с.578].

Таким чином писав угорський король Андрій II з питання унії Галицької та Римської церкви та утворення Галицького Королівства папі римського Іннокентію III: **”Отже випадає знати Вашій Святості, що князі і народ Галичини, підлеглі нашій владі, покійно просили утворити Галицьке Королівство, а нашого сина Коломана, на короля собі, коли ми наперед поставили умову, що вони постійно перебувати будуть в єдності та послузі Святійшій Римській Церкві на майбутнє, з тим тільки застереженням, що їм вільно буде між іншими не відступати від власного обряду. Одначе, щоби така корисна їхня пропозиція для нас і вас, через проволоку, не зустріло якоїсь перешкоди... ми попросимо для виконання цього з вашого боку призначеного легата, та щоб ви дали достойномуво Христі нашому отцеві (Йоану), остригомському архієпископу поручення, щоб він, користаючи з апостольського уповноваження, згаданого нашого сина**

помазав на короля та прийняв від нього присягу на вірність світійшій Римській Церкві!” [47,p.163; vol.I; Додаток 2;с.579].

Отже із листа угорського короля Андрія II до папи римського Іннокентія III ми бачимо, що як наголошував Андрій II, що власне: **“галицькі князі і бояри є ініціаторами унії з Римською церквою, а такою є ініціаторами утворення Галицького Королівства”** [48,p.163; vol.I].

Власне галицькі бояри просять через угорського короля Андрія II для себе в королі угорського принца Коломана і просять його офіційно папу римського Іннокентія III коронувати за західно-європейською державною традицією. Єдине, як наголошував Андрій II, що просять папу римського Іннокентія III для успішності унії та процесу утворення Галицького Королівства, це:

- 1.Дозвіл після утвердження унії, вільно виконувати служби божі у власному обряді.
- 2.Дозвіл про створення Галицького королівства і без затягування справи, коронувати на короля Галичини князя Коломана.
- 3.Доручити здійснити обряд коронації остригомському архієпископу Йоану.

В цьому ж листі, що стосується питання утворення Галицького королівства і коронації галицького князя Коломана на короля Галичини, угорський король Андрій II наголошував папі Іннокентію III: **”...Прошу також, щоб папа виразно своєю постановою вирішив, що першим єпископом в Угорщині, покликаним коронувати королів, є архієпископ Остригомський Іоанн...”** [25,p.95-97; p.98; 27, p.227].

Як бачимо із листа угорського короля Андрія II до папи римського Іннокентія III Угорське королівство в час його правління практично мало чим відрізнялася за системою політичного, торгово-економічного устрою від Галицького князівства. Фактично наймогутніші угорські магнати, які перебували родинних відносинах з галицькими боярами і політично і торгово-економічно володіли всіма матеріальними і земельними надбаннями, як в Угорщині так і в Галичині, були рівні за своїм статусом і мали великий вплив на всі рішення угорського короля Андрія II, який і виражав їхню волю в листі до папи римського Іннокентія III. За свідченнями листа ми бачимо,

що внутрішнє положення в Угорщині мало чим відрізнялося від феодалного боярського укладу в Галичині [25,р.95-97; 27,р.227].

Як бачимо із звернення короля Андрія II питання унії церков в Галичині та проблема утворення Галицького королівства залагоджувалася королем на прохання галицького боярства, як і сама коронація на короля галицького князя Коломана. Таке прохання галицького боярства, очевидно зацікавила папу Іннокентія III, оскільки утворення Галицького королівства спричинило і унію Галицької церкви з Римською. В своєму листі угорський король Андрій II також наголошував: **”що цю проблему утворення Галицького королівства та унії церков потрібно якнайскоріше без затягування вирішити, щоби в тилу Угорщини залишити, готове відбити всі ймовірні атаки зі сходу, Галицьке королівства, особливо у час коли він буде з усім угорським військом у хрестовому поході в Палестині”** [48,р.163; vol.I].

В цьому ж листі король Андрій II наголошував: **”в контексті прохання скорого утворення Галицького королівства та коронації на короля Галичини Коломана, він послухав волю папи римського Іннокентія III і ретельно готується до Хрестового походу на Єрусалим, а отже просить, щоби і папа римський Іннокентій III виразно надав для остригомського архієпископа Йоана, якого він залишає замість себе управителем Угорського королівства, право утворювати Галицьке королівство і коронувати Коломана на короля. Це потрібно затвердити папою швидко, що для того щоб Йоан, згідно законів Римської церкви, міг здійснити обряд утворення Галицького королівства та коронації Коломана на короля Галичини”** [48,р.163; vol.I].

Як бачимо задля утворення Галицького королівства, утворення унії у справі створення та затвердження його рішень папою римським Іннокентієм III, угорський король Андрій II пішов на ряд безпрецедентних поступок для папи римського Іннокентія III, а це:

1. Він за закликом папи римського Іннокентія III зобов'язувався брати участь у Хрестовому поході Католицького світу на Єрусалим у час коли в Угорському королівстві відбулося ряд заколотів і зрад.

2. Він залишав управителем Угорського королівства духовну особу Католицької церкви, остригомського архієпископа Йоана.

3. Він зобов'язувався здійснити, використовуючи весь свій авторитет і військово-політичну угорську організацію, так бажану для папи римського Іннокентіяч III релігійну унію на Сході Європи, а тобто злучення Галицької церкви з Римською.

За ці безпрецедентні і ще до недавна здавалось нездійсненні для папи римського Іннокентія III, послуги, угорський король Андрій II просив, не для себе, а для сина Коломана, від імені всіх, прохачів, які до нього звернулись, князів та великих галицьких бояр, які вихлопотали собі у нього для себе його сина собі у королі, негайно без перешкод бюрократичної волокити Римської Церкви, утворити Галицьке королівство, коронувати Коломана на короля Галицького королівства і створити унію Римської церкви з Галицькою [24,с.579; 25,р.95-97; р.98; 27,р.227].

В цей час, як бачимо ми не маємо відповіді та офіційного вирішення цього питання пипи римського Іннокентія III на клопотання галицьких бояр про утворення Галицького Королівства та утворення унії Галицької церкви з Римською, яку так яскраво висловив у своєму листі до папи римського. Поки що ні в Секретному Ватиканському архіві, ні в реєстрах які залишив папа римський Іннокентій III, а ні в угорських архівах не віднайдено документи папи, однак проблема утворення Галицького королівства була паплю швидко вирішена:

1. Було утворене з волі папи римського Іннокентія III Галицьке Королівство.

2. Затверджено королем Галицького королівства князя Коломана.

3. Здійснено акт унії Римської церкви з Галицькою.

Отже папа римський Іннокентій III довго не обмірковував з духовними сановниками, європейськими кардиналами цю поданому на його ім'я позицію, галицького князя Коломана та галицького боярства, а через посередництво угорського короля Андрія II, швидко вирішив її [24,с.580].

Як бачимо, рада кардиналів вирішила пропозицію угорського короля Андрія II швидко і через два місяці вислала свого уповноваженого в Угорщину та Галичину і затвердила її:

1. Утворення нового Галицького королівства.

2. Затвердити Унію церков Римської з Галицькою.

Наступне завдання, яке стояло перед посланцем папи римського Іннокентія III, який не мав статусу, легата, запросити єпископів Угорщини і Галичини на IV Лятеранський Вселенський Собор. Слід наголосити, що папа римський Іннокентій III, уповноважив через свого надзвичайного посланця, осригомського архієпископа Іоана, якому надав право, згідно з законами Римської церкви, утворювати королівства і коронувати королів, утворити Галицьке королівство і помазати Коломана на першого короля Галичини. Як вважав дослідник цієї проблеми М. Чубатий: **”папа римський Іннокентій III разом офіційним посланцем прислав всі королівські регалії для галицького короля, яких просив для галицького короля Коломана, угорський король Андрій II”** [24,с.580].

Тому в другому листі, який угорський король Андрій II написав літом 2015 року: ”Андрій II дякує папі римському Іннокентія III за заходи які були здійснені ним з проблеми утворення Галицького королівства і підняття галицького князя Коломана до титулу короля, зараз він розглядає розглянути справу унії церков, починає практичні кроки в напрямку церковного об’єднання та відправлення єпископів Галицького Королівства на IV Лятеранський Собор, де і буде укладене об’єднання церков... Далше король Андрій II просить папу римського Іннокентія III, щоби він схилив Лешка краківського більш активно утверджувати Галицьке Королівство, атим самим і унію Церков Галицької з Римською, бо він через подружжя їхніх дітей є кривним і має обов’язок це робити. Король Андрій II прохає мати до висланого його посланця таке саме довір’я, як до нього самого”, наголошено в листі: **”Supplicamus insuper Sanctitati Vestrae quatenus coronam auream regia dignitati congruentem filio nostro conferret per latorem presentium fidelem nostum in proximo transmitter dignemini”** [40, №227; Додаток 4; с.580].

Таким чином із листа угорського короля Андрія II до папи римського Іннокентія III, який датується часом відправлення, весною чи літом 1215 року, ми знаємо, галицький князь Коломан отримав дозвіл на утворення Галицького королівства та на коронацію на початку року, в січні у Різдво Христове 2015, був

благословенний на освячений ”**королівським намащенням від Апостольського Престола**” [25,р.95-97; р.98; 27, р.227].

Галицького князя Коломана під час створення Галицького королівства було увінчано як королівською короною за королівським ритуалом римського архієрея, вручено фіційні королівські регалії: корону, кулю з хрестом та скіпетр, офіційні відзнаки Галицького королівства, королівську грамоту, королівську печатку, та штандарт, з галицею в золотій короні, як галицького католицького володаря для виконання обов’язків королівської влади [25,р.95-97; р.98; 27, р.227; 40, №227; Додаток 4; с.580].

Таким чином угорський король Андрій II, створюючи з галицькими-католиками, проугорською партією бояр, Галицьке королівство, вирішував з папою римським Іннокентієм III одночасно дві великі справи:

1. Затвердження міжнародного статусу Галицького королівства, як окремої західно-європейської держави.
2. Затвердження Статуту коронації галицького королівського дому церемоніалом з офіційними наданням папою римським Іннокентієм III королівських регалій, які засвідчували владу галицького короля.
3. Утвердження унії церков Римської з Галицькою, чого найбільше бажав папи римський Іннокентій III.
4. Затвердження на престолі Галицького королівства через свого сина Коломана угорської династії Арпадів.

Без сумнівно, що угорський король Андрій II, як бачимо із портрету його широкомасштабної політичної та релігійної діяльності, був безперечно відданий справі розширення Союзу католицьких держав і Католицької Церкви зокрема [25,р.95-97; р.98; 27,р.227].

Як високоосвічений європейський монарх, він повністю віддавався ідеям унії церков. Свою лояльність Римській церкві і зокрема папі римському Іннокентію III він виявив своїм військовим походом до Святої Землі. Тому справу утворення Галицького Королівства та унії Римської церкви з Галицькою, до чого його спонукали і всі галицькі бояри, він намагався робити і не без користі для свого королівського дому. Однак творенням нового Галицького королівства, союзного до Угорського

королівства, як наголосив галицький літописець "для сина", він займався самовіддано у продовж усього свого життя [18,с.581].

Таким чином будучи прихильником точної канонічності у виконанні обрядовості у питанні коронації, король Андрій II у другому листі, який направив до папи римського Іннокентія IIIнаголошував: **"що обряд коронації Коломана на короля Галичини і сам процес утворення Галицького Королівства був виконаний з успіхом і точно з відповідністю до аналогічних коронацій які були затверджені Римською церквою в Європі, оскільки король Галичини коронувався церемоніальними атрибутами, які є обов'язкові при сходженні суверенного короля на престол, тим паче, першого короля Галицького королівства. Як відомо в церемонії коронації короля Коломана, було здійснено повну коронацію в коронаційнім ритуалі XIII століття виконано весь церемоніальний церковний обряд від імені папи римського Іннокентія III"** [25,р.95-97; р.98].

1.Під час створення Галицького королівства було намащено майбутнього короля священною олією.

2.Проголошено благослено релігійними особами утворення Галицького королівство.

3.Сидячого на троні галицького короля за політичним актом коронувати присланою папою римським золотою короною. Під час коронації галицькому королю Коломану I вручено в руки золоту кулю з хрестом, символ влади та скіпетр-жезд влади. Очевидно, як бачимо із джерел, як наголошував церковний історик В. Абрагам: **"галицького князя Коломана коронували королівською короною, що відповідало етикету тогочасної коронації. Тому сама коронація була пишною, про що доповідав в листі папі угорський король Андрій II"** [25,р.95-97; р.98]. Дослідник Г. Вернадський теж важав, що: **"утворення Галицького Королівства та коронація галицького князя Коромана відбулась за класичною середньовічною католицькою традицією притаманною для тогочасних коронацій римськими папами, які явони в XIII столітті проводили в Союзі католицьких держав. Її успіх, як засвідчують джерела і Секретного Ватканського архіву,**

доповнює і звіт угорського короля Андрія II папі Іннокентію III“ [27,р.227-228].

Таким чином папа Іннокентій III через посланця прислав уповноваження для архієпископа остригомського Йоана разом з королівськими регаліями: короною, кулею, скіпетром. Отже папа римський Іннокентій III прислав свого посланця який привіз для остригомського архієпископа Йоана уповноваження пов'язані з утворенням Галицького Королівства, коронацією Коломана на короля Галичини, він же наголошував польський історик Абрагам: ”прислав для короля Галицького королівства всі королівські регалії. Остригомський архієпископ Йоанн урочисто, від імені папи римського на Різдво Христове 1215 року проголосив утворення Галицького Королівства, помазав галицького князя святою олією, на короля Галичини, і виконав ритуал, як наголошував Абрагам, повний ритуал покладенням на голову папської королівської корони, та всіх решту королівських інсигній, виконавши волю папи римського Іннокентія III” [25,р.95-97; р.98; 8,с.581-582].

Історик М.С. Грушевський був переконаний, що Остригомський архієпископ Йоан урочисто, від імені папи римського Іннокентія III на Різдво Христове 1215 року проголосив утворення Галицького Королівства, помазав галицького князя святою олією, на короля Галичини, проголосив сам акт утворення Галицького королівства, зробив акт самої королівської коронації Коломана на короля Галичини [2,с.321-356]. Дослідник історії церковного права, польський історик Абрагам твердить: “що в Галичі на Різдво Христове 1215 року був виконаний повний акт утворення Галицького королівства та королівської коронації, що відповідало церемоніалу, які проходили в історії папських коронації [25,р.95-97; р.98].

За висновками В. Абрагама: “після утворення Галицького королівства, галицький князь Коломан за католицькою церемоніальною традицією був коронований і проголошений іменем папи Іннокентія III, галицьким королем” [25,р.95-98].

Отже на лист угорського короля Андрій II, який просить папу Іннокентія III прислати галицькому князю Коломану королівську корону, гідну королівського сану і тим зобов'язати його виконувати свої королівські обов'язки перед Апостольським

Престолом, така корона була прислана і акт коронації був здійснений [27,р.227].

З цього свідчення бачимо, що в 1215 році папою Іннокентієм III було проголошено утворення Галицького королівства, і здійснений повний обряд коронації тобто галицький князь Коломан отримав папську корону, а отже був у повні коронованим, про що бачимо із аналізу другого листа, в якому вказується на коронування Коломана [25,р.95-97; р.98; 27, р.227].

В листі на самому початку написано: **”Зазначуємо Вашій Святості особливо нашу подяку, що наше прохання в справі коронації нашого сина на короля Галичини, та апостольське поручення, як було бажано, увінчалось успіхом”**. Отже, як бачимо на Різдва Христове 1215 року утворення Галицького Королівства та офіційна коронація Коломана на короля Галицької держави відбулась, що засвідчив у своєму звіті папі Іннокентію III угорський король Андрій II: **“Significamus Sanctitati Vestrae referents gratiarum actiones, quod postulation nostra super coronando filio nostro in regem Galiciae ad mandatum apostolicum optatum consecuta est effectum...”** [33,р.476-486].

Із цього документу стає зрозуміло, що проголошення утворення Галицького королівства та офіційна коронація на короля з накладенням золотої корони та вручення скіпетру та жезлу, а отже всіх регаліїв королівської влади, присланих папою римським Іннокентієм III, відбулась за повною програмою затвердженою в ритуалі папських коронацій в Союзі католицьких держав, як про це вірно наголошував польський історик В. Абрагам [25,р.95-97; р.98.] та дослідник Секретного Ватиканського архіву, історик Г. Вернадський [27,р.227].

Однак всю справу першості утворення Галицького Королівства та коронації князя Коломана на короля Галичини було віддано папою римським Іннокентієм III не угорському королю Андрію II, а духовній особі, який був безпосередньо підпорядкований Риму, угорському примасу, архієпископу остригомському Йоану, якому папою Іннокентієм III було надано правоутворення Галицького королівства та коронації. Власне і йому папа Іннокентій III для коронації, в обхід угорської королівської влади, вислав для коронації всі атрибути королівської влади. Угорський король Андрій II тільки військово-

політично забезпечував сам процес утворення Галицького королівства та коронацію князя Коломана в Галичі. Власне тому після виконання волі папи римського Іннокентія III з місії утворення Галицького королівства та коронації Коломана на короля Галичини угорському примасом, архієпископом остригомським Йоаном, угорський король Андрій II писав у листі до папи: **”Значуємо Вашій Святослі особливо нашу подяку, що наше прохання в справі утворення Галицького королівства і коронації нашого сина на короля Галичини, на апостольське поручення, як було бажано, увінчалось успіхом”**. Слід наголосити, що цю визначну подію утворення Галицького королівства та унію церков Галицької і Католицької церкви, широко обговорювалася і на IV Лятиранському Соборі [37, vol. XIII; 27,р.227].

Таким чином бачимо, що утворення Галицького королівства та коронація Коломана на короля Галичини відбулася за повною церемоніальною програмою, на Різдво Христове 1215 року. Делегація яка прибула із Риму привезла і передала всі права на утворення Галицького королівства і атрибути королівської влади для коронації угорському примасу, архієпископу Йоану, якому й папою римським Іннокентієм III були надані всі права на проголошення утворення Галицького королівства та коронації галицького князя Коломана на короля Галичини на Різдво Христове 1215 року [25,р.95-97;р.98;27,р.227].

Про те, що коронація відбулась на Різдво Христове 1215 року за повною папською програмою ми бачимо із іншого документа угорського короля Андрія II до угорського магната Дмитра в якому король Андрій II писав: **”Коли то його, названого нашого сина згідно з нашою просьбою з дозволу апостольського престолу вінцем увінчаного, світлого короля Галичини ми щасливо помазали та правильно коронували... Оскільки йому прислали золоту корону гідну королівського достоїнства”**. В грамоті до магната Дмитра підкреслено: **”Cum etiam sepedictum filium nostrum ex indulgentia sedis apostolicae dyadematē, illustrem regem Galiciae feliciter inunctum fecissemus inclite coronary”** [43, №345, с.582].

Таким чином і свідчень Секретону Ватиканського архіву можемо зробити висновок: “що в Союзі католицьких держав

відбулося планове утворення нового Галицького королівства на Різдво Христове 1215 року...” [24, с.583].

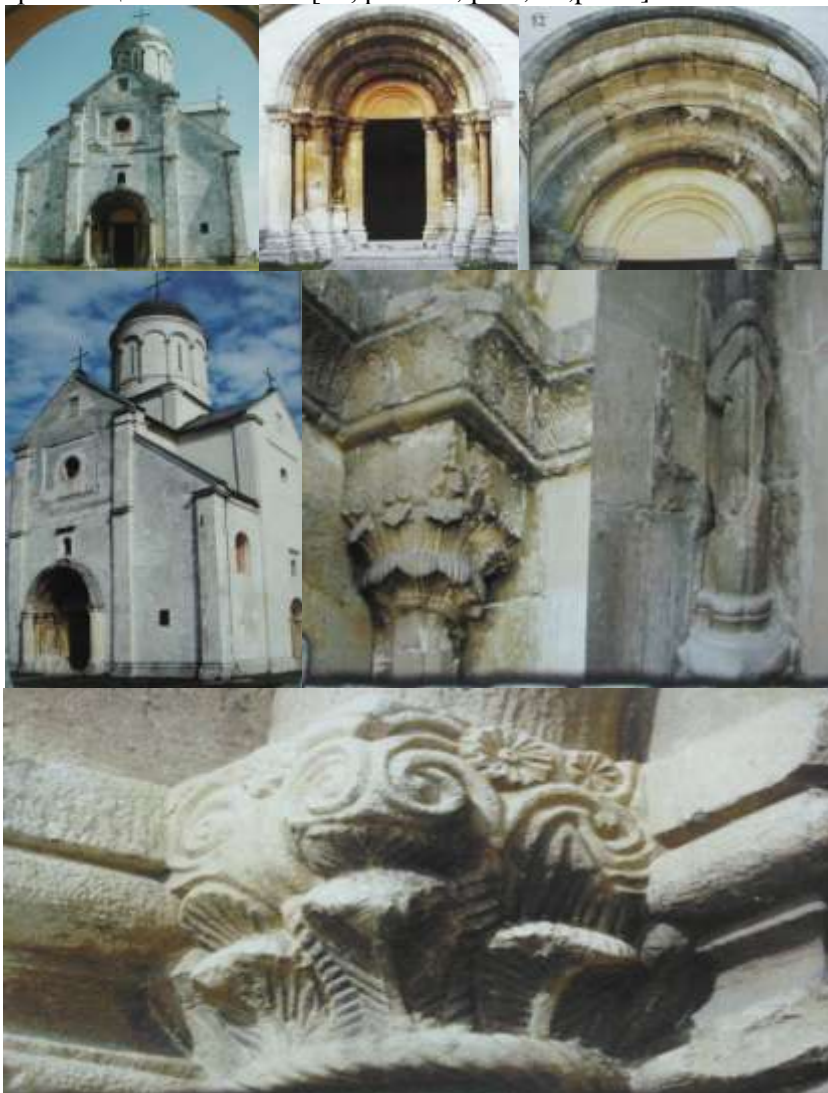
В цей же час, в кінці щими на початку весни 1215 року, для утвердження західно-європейських культурних традицій в Галицькому королівстві які активно проіфункціонували і утвержувалися з 1215 з по 1221 рік, будувалася велика церковна будівля романського стилю, культурно-релігійний романський символ Галицького королівства, який відомий в історичній науці, як собор Святого Пантелеймона, пізніше латинський собор св. Станіслава, в Галичі [25, р.95-97; р.98; 27,р.227].

Таким чином, як вірно наголошує у своєму дослідженні львівський дослідник І. Паславський: ”з 1214 по 1221 роки у Галичі сидів король Коломан” [14,с.549-556], який на наше тверде переконання, творив у Галицькому Королівстві свою унійну церковну організацію, свою унійну релігійну культуру, архітектуру: собори, замки..., про що наголошувалось вище.

Мал. 29. Символи перемишльського християнства IX-XIII ст.

Після заняття Перемишля і Любачева галицький король Коломан підкорив собі і усю стародавню християнсько-церковну організацію Посяння... [25, р.95-97; р.98; 27,р.227].

Мал. 30. Романський собор Пантелеймона збудований угорським майстрами, як символ епохи утвердження Галицького королівства в 1215 році.

Слід наголосити, що вже галицький історик І. Шараневич та польський історик В. Абрагам були переконані, що цей романський собор був збудований угорським майстрами, як символ епохи утвердження Галицького королівства [25, р.95-97; р.98].

Дослідник історії Галича Й. Пеленський, що обстежив собор в 1909 році вірно вважав, що цей собор створений у першій половині XIII століття, а тобто у 1215-1221 роках. Цілком очевидно що собор Святого Пантелеймона в романському стилі, який тотожний до угорської архітектурної та західно-католицької церковної традиції, очевидно мав послуговувати галицькому королю Коломану та його калицькому боярському оточенню під проводом боярина Судислава, як таким що утверджував західно-католицькі християнські цінності. Не виключено, що після утвердження в Галичі князя Мстислава Удатного в 1221 році, він перетворив уніатський собор Коломана, на православну церкву. Про це засвідчує видряпаний запис на стіні церкви, біля третього пілястра на висоті 1,5 метра землі в церкві св. Пантелеймона, який виявив Й. Пеленський. Напівденному фасаді записано: ” В княжение Мстислава... державу Игнатову искали ляха в Полотенижи”. Дане повідомлення ніяк не зв’язує побудову храму святого Пантелеймона ні з князем Мстиславом Удатним ні тим більше ні з князем Романом Мстиславовичем, як це вважають сучасні галицькі вчені... Цілком очевидно, що запис на стінці собору Пантелеймона ”В княжение Мстислава...”, треба розуміти що в час князювання Мстислава Удатного у Галичі собор Коломана було перероблено на православну церкву. Очевидно, що уніатський собор короля Коломана після падіння Галицького Королівства перебудували на церкву Пантелеймона, що робить запис, виявлений Й. Пеленським достовірним. Очевидно, що збудований в епоху Галицького королівства собор Святого Пантелеймона, в дусі кращих традицій західно-романських католицьких стилів, своєю красою та монументальністю, повинен був служити утвердженням галицького короля Коломана та постулатів першої церковної унії Галицької церкви з Римською [38, s.12-24; s.8-16; s.104-105; c.23-36; c.584-585].

Наша концепція є найбільш достовірною і втому плані, що як бачимо на схемі-реконструкції храм св. Пантелеймона,

знаходився в сфері впливу території на якій розташовувався замок боярина Судислава, який очевидно і був фундатор унійного храму, оскільки був найвпливовішим канцлером Галицького королівства і про угорської (католицької) партії галицьких бояр.

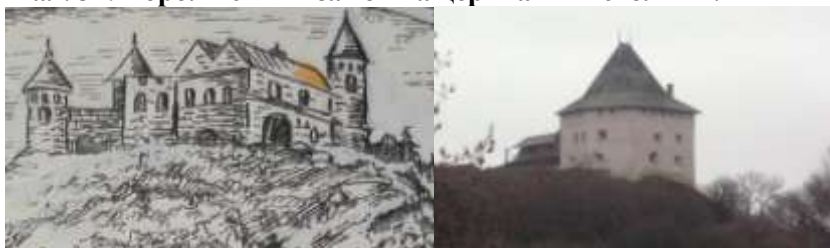

Мал. 31. Замок канцлера Галицького королівства XIII століття боярина Судислава та собор Святого Пантелеймона.

Слід наголосити, що очевидно в епоху Галицького королівства та першої унії Галицької церкви з Римською була і побудована кам'яна церква першої чверті XIII століття біля Дністра, що внизу біля замку короля Коломана чи, як його назвати поляки в XIV столітті "Старостинського замку" [27,р.227].

Мал. 32. Королівський замок та церква XIII століття.

Мал. 33. Королівський замок XIII ст. та його реконструкція.

Мал. 34. Вид Дністра в районі Галицького замку.

Таким чином монументальне мистецтво та релігійна культура епохи Галицького королівства та першої унії Галицької церкви з Римською 1214-1227 років потребує подальшого науково дослідження. Та можемо наголосити, що в першій чверті XIII століття в Галичині відбулась епохальна подія, Галицьке князівство перетворилось в Галицьке королівство, а внаслідок зближення політичних та релігійних позицій відбулась перша унія Римської церкви з Галицькою. Отже, як бачимо в Галичині внаслідок ініціативи пари римського Іннокентія III в першій чверті XIII століття падають старі візантійсько-церковні ідеали. Галицька аристократія, бояри та духовні діячі схиляються до церковних канонів Вселенської католицької церкви, яка затверджується на IV Вселенському Лятиранському Соборі, який формує і затверджує постанови об'єднання Римської і Галицької церкви наслідком якої був факт унії до якої починають схилитися східно-християнські народи, як наголошувалось на Соборі. Формою об'єднання тепер виступає унія яка грантує збереження східного церковного обряду. Власне така форма християнських взаємин унійні процеси постають в Болгарії, Сербії і в Галичині, які перетворюються на західно-європейські королівства. Ініціатором таких уній постає папа римський Іннокентій III, який затверджує нерушимість східного обряду через відомий декрет, на IV Вселенському Лятиранському Соборі, який зрівнюється в правах з латинським [39, Vol. XIII; с.584].

В 1216 році помер великий папа римський Іннокентій III, один із великих керманічів, що мала Римська церква у продовж всієї своєї історії, який добре знав і дуже дорожив обрядом Галицької Церкви, заради включення якої в лоно Римської церкви він навіть пішов на те, що утворив для східної Європи у якій побутував східно-християнський обряд, в 1215 році, державу західно-європейського типу - Галицьке королівство [24,с.121].

Таким чином приходимо до висновку, що ініціатором створення Галицького королівства в 1215 році був папа римський Іннокентій III. Прямим знаряддям виконання його політико-релігійних планів був угорський король Андрій II. Вже в 1207-1213 роках угорський король почав виконувати попередні плани Папи Іннокентія III, задля якого він виступив військовим походом в Галичину. Його політичні плани підтримували галицькі бояри на чолі з Володиславом Кормильчичем, однак повстання у власній країні угорських баронів та вбивство його дружини Гертруди, зусило його повернутися в Угорщину для наведення в ній порядку. Цим скористався боярин Володислав Кормильчич, який від імені угорського короля захопив владу в Галичині. В 1214 році внаслідок переговорів з краківським князем Лешком і висунення проекту утворення Галицького королівства, який дуже сподобався угорському королю Андрію II, він звернувся до папи Іннокентія III з проханням, щоби він доручив остригорському архієпископу Іванові, коронувати Коломана на короля Галичини, оскільки галичани готові приступити до єдності з апостольською церквою. В листі Андрій II, який супроводжується його титулатурою "Андрій, король Угорщини... Галичини і Володимирії складає привітання і синівське ушанування", наголошує: **"Мусить отже знати Ваша Святість, що вельможі і народ Галичини підчинений моїй владі, покійно від мене домагається, щоби я нашого сина Коломана, надав галичанам в королі. Галичани мають намір на подальше майбутнє перебувати в єдності і послуху з святою Римською церквою. Для такого послуху святиї апостольській церкві потрібно забезпечити їм вільне служити служби божі у власному грецькому обряді. Щоби се для нас і Вас така важлива їхня пропозиція не була спричинена бюрократією, треба для виконання всього цього, а тобто**

утворення Галицького королівства, коронування Коломана на короля Галичини, прислати Вам особливого легата. Просимо отже Вашу святість доручити достойному у Христі отцю нашому Йоану, остригомському архієпископу, щоби він силою апостольської влади, згаданого нашого сина Коломана, створив Галицьке королівство, помазав їм на галицького короля і взяв з нього присягу, що він буде вірний святій Римській церкві” [41, №I, III; s.163; c.16-17].

Цей лист угорського короля Андрія II, як бачимо із його змісту, очевидно народився в лоні найвизначніших галицьких бояр, на яких у своїй східній політиці опирався угорський король Андрій II і без яких не мислив свою правління в Галичині. Андрій II і про це наголошував і наш літиписець, вислухавши прохання галичан, як визначних виразників політичної, торгово-економічної та культурно-релігійної думки Галичини початку XIII століття, задля вирішення проблеми утворення Галицького королівства, церковної злуки, коронування свого сина Коломана на короля Галичини, вирішив звернутися до голови Союзу католицьких держав папи Іннокентія III для вирішення цієї проблеми, наголосивши, що вирішення цієї проблеми без бюрократичної волокити з обов'язковим виконанням вимог галичан - дозволом на залишення їм перебувати у їх грецькому обряді. Отже немає сумніву, що угорський король Андрій II писав листа папі римському Іннокентію III узгодивши всі політичні питання з проблеми утворення Галицького королівства, та коронування на короля Галичини, його сина Коломана. Очевидно також, що цю подію, утворення Галицького королівства, коронації Коломана, Андрій II подав папі Іннокентію III через призму, церковної справи, щоб ця справа була важлива як для нього так і для Католицької церкви [27, р.227].

Не можна виключати надзвичайну християнську побожність угорського короля Андрія II, оскільки останні неодноразово задля християнської релігії, Католицької церкви приймав участь в хрестових походах за спасіння гроба Господнього в Святу землю. Як бачимо із листа угорського короля Андрія II до папи римського Іннокентія III він також наголошував, що активно

готується до хрестового походу: ”**studiose intendere et omni diligentia festinare**” [42, №1, III].

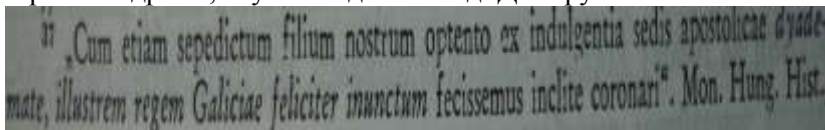
У своєму листі король Андрій II наголошував папі Іннокентію III, що прислання окремого визначного посла з Риму по вирішенню питання утворення Галицького королівства та коронації Королмана на короля Галичини всіми офіційними королівськими регаліями західно-католицького світу, потрібно зробити задля можливої підозри будь-якої містифікації цієї акції чи сумніву щодо неї в майбутньому. Справа церковної унії та утворення Галицького королівства, коронації Коломана, повинна бути акцією не лише угорського короля Андрія II, українського панства та народу Галичини, але й апостольського престолу і папи римського Іннокентія III. Церковна унія, наголошував в листі угорський король Андрій II, утворення Галицького Королівства, повинна відбутися за умов урахування збереження для Галицького королівства, його підданам, грецького східного обряду. Отже ця основна умова утворення Галицького Королівства, коронація Коломана на галицького короля, унія Галицької церкви з Римською, виходила від українсько-галицького народу та галицького боярства: ”**principes et populous**”. Власне ”**principes et populous**”, галицькі бояри та торгово-ремісничі знать, яка була орієнтована своїми торгово-економічними відносинами на країни центральної та західної Європи, бажали утворення Галицького королівства, коронації Коломана та унії церков, а тобто перефармування Галичини за західно-європейським політичним та культурно-релігійним зразком [22,с.18; 27,р.227].

Дослідник Г. Вернадський в праці ”Київська Русь” з цього питання наголошував: ”папа Іннокентій III утворив Галицьке Королівство та визнав Коломана королем Галичини за умови, що він запровадить в Галичині латинський обряд” [27,р.227].

Дослідник І. Нагаєвський заперечував такі висновки дослідника Г. Вернадського, наголошуючи, що: ”що в листі до папи угорський король Андрій II підкреслював, що галицькі князі і люди обіцяють послух, але хочуть залишити свій стародавній обряд, на що папа Іннокентій III відповів згодою” [12,с.298].

Слід звернути на ще один момент з питання утворення Галицького королівства та коронування Коломана на короля

Галичини. Із листа ясно, що король Андрій II просив папу Іннокентія III надати право остригомському архієпископу Йоану від імені папи утворити Галицьке королівство і коронувати "помазати" Коломана на короля Галичини. Взяти присягу у нового короля, його підданих на вірність Католицькій церкві. Слід наголосити, що про складання присяги королем, боярами, галицьким народом Католицькій церкві говорять нам і вітчизняні джерела, використані у своїй праці істориком М. Тігішевим. В цьому ж листі король Андрій II до папи римського Іннокентія III наполягав, що проблему утворення Галицького Королівства та коронування Коломана треба організувати швидко, без бюрократичною проволоки. Із подальшою аналізом сукупності джерел бачимо, що папа Іннокентій III був радий планам угорського короля Андрія II, оскільки він ще з 1205-1207 років виношував плани повернути Русь-Україну та її церковну організацію до унії. Пропозиція з питання утворення Галицького королівства та унії з Галицькою церквою була тепер здійсненою. Очевидно папа Іннокентій III взявся до її швидкого здійснення. Із-за швидкості процесів, які здійснював папа Іннокентій III по питанню утворення Галицького королівства, очевидно, ми не маємо всіх офіційних церемоніальних документів з 1214 до початку 1215 року. В Секретному Ватиканському архіві виявлено Декрет, яким папа римський Іннокентій III проголосив утворення Галицького Королівства і доручив помазати і коронувати Коломана на короля Галичини. Дослідник М. Чубатий вважав, що ця подія розвивалась, як бачимо з просьби короля Андрія II, дуже швидко, і очевидно "помазання і коронація *"imposition dyadematis"* відбулась у 1215 році [22,с.19]. Такої думки дотримувався український історик М.С. Грушевський та угорський історик Калай, опираючись на грамоту угорського короля Андрія II, яку він видав воєводі Дмитру.

Мал. 35. Грамота короля Андрія II, для воєводи Дмитра.

В грамоті, угорський король Андрій II наголосив: **"Утворення Галицького королівства та проведення офіційної**

коронації архієпископом Йоаном відбулося за усім зразком західно-європейської державної та релігійної традиції” [45, №345].

Власне точним виконанням волі папи Іннокентія III, забезпечення ним усієї відповідної процесії на Різдво Христове 1215 року з утворення Галицького королівства та коронації на короля Коломана, король Андрій II вихвалявся магнату Дмитру: **“cum etiam eundem sepe dictum filium nostrum optento ex indulgentia sedis apostolice dyademate, illustrem regem Galicie feliciter inunctum fecissemus inclite coronari”** [45, №345].

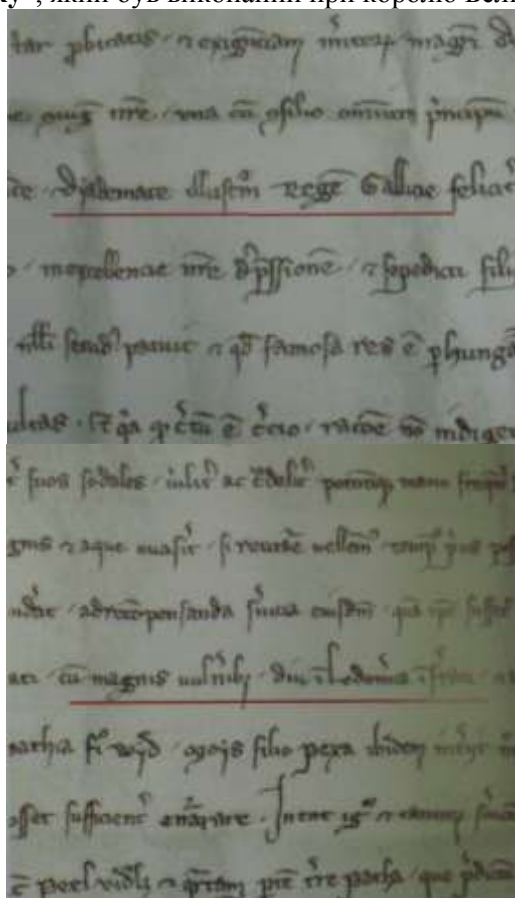
Що стосується архієпископа Йоана, який виконав акт утворення Галицького королівства та коронації Коломана на короля Галичини, то він активно брав участь в галицьких релігійних справах до кінця 1222 року, до часу смерті. Його ім'я згадано в грамотах в 1215 році 2 рази, в 1216 році 3 рази, в 1217 році 12 разів [45, №227]. В цьому листі наголошується, як ми розуміємо, що “помазання відбулося” очевидно в кінці 1214 року, а остаточна коронація та затвердження утворення Галицького королівства та офіційна коронація на Різдво Христове 1215 року. Про що засвідчує документ: **“Ut sicut unctionem regale, ita et coronam a liberalitate vestra se recepisse gaudeat...”** [45, №345]. Польський вчений, професор Абрагам вважав: **”що помазання і коронація відбувалися за католицькою традицією одночасно і що якась неузгодженість в документах, це просто фармольності пов’язані з блискавичною швикістю всіх процесів по утворенню Галицького королівства, коронацією та уніїю церков”** [25, p.95-97; p.98].

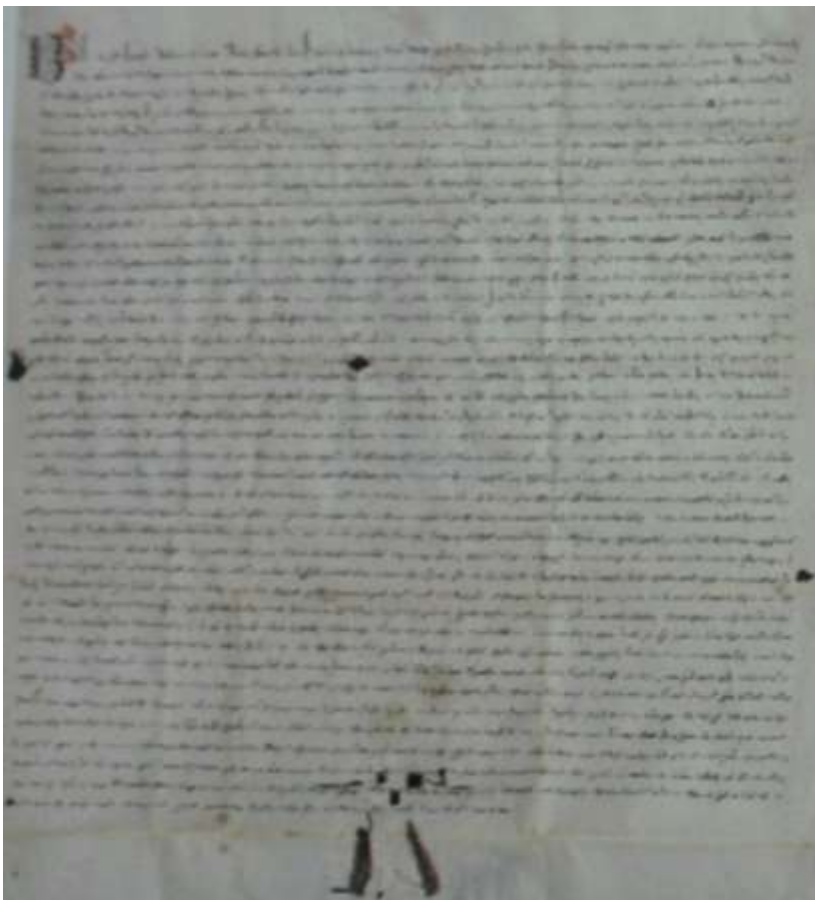
На нашу думку утворення Галицького королівства, церомонія коронації і проголошення унії церков, як і присяга галицького короля та галицьких підданих, відбулася на Різдво Христове 1215 року, що відповідає всім реаліям ходу історичних, політичних та культурно-релігійних подій в Галичині, які засвідчують цей історичний та епохальний процес в становленні Галицького королівства, як західно-європейської держави [8, с.172-210].

Швидке утворення Галицького королівство, унія церков та коронація Коломана на Різдво Христове 1215 року очевидно відбулося швидко тому, що папа римський Іннокентій III гарантував із свого боку ненарушеність грецького обряду, однак

в подальшому після утворення Галицького королівства, утвердження Коломана королем Галичини, угорський король Андрій II, за участю галицьких бояр-католиків, як наголошує Руський літопис, порушив Угоду з галичанами: “Король угорський посадив сина в Галичі, а єпископів і попів вигнав із церков, а своїх попів латинських, привів служити”. Цілком очевидно, що це була ініціатива ревного католика, угорського короля Андрія II, а не настанови з Риму”. Своїми діями він викопав розлад в Галицькому королівстві [27,р.227].

Про офіційну коронацію Коломана та утворення Галицького королівства засвідчує і **“Диплом угорського короля Андрія II від 1234 року”**, який був виконаний при короліу Белі IV у 1243 р.

Мал. .36. Диплом короля Андрія II від 1234 року про офіційну коронацію Коломана та утворення Галицького королівства.

Становище папи в цьому питанні було бездоганне. На Різдво Христове він утворив Галицьке королівство, коронував Коломана на короля Галичини, виконав умови унії з галичанами, залишивши їм грецький обряд, а літом 1215 року вислав вже до Галицького королівства легата, щоб закликати уніатських-галицьких єпископів на IV Лятеранський Собор, який був призначений на осінь 1215 року і який мав вирішити всі питання потреб і запитів уніатських єпископів Галицького королівства. Оскільки останні на Собор не приїхали, то їхні запити

представляв угорський архієпископ Йоан, який обговорював подальшу справу релігійної унії Галицького королівства з Римською церквою [22,с.23].

В цей же час легат папи Іннокентія III прибув до Угорщини, а опісля мав іти до Галицького королівства, в якому в літі 1215 року внаслідок насильницької латинізації Галицької церкви виникло повстання, для вручення галицьким єпископам листа-запрошення на IV Лятеранський Собор. За обставин повстання угорський король не зміг ввести в Галич посла папи Іннокентія III і відіслав його назад до Риму. Разом з ним вислав двох своїх послід з новим листом до папи Іннокентія III. Цей лист не має дати, очевидно був написаний літом 1215 року і згадує про IV Лятеранський Собор як недалекий, оскільки останній скликався на 1 листопада 1215 року. У листі зазначалось: "Звісно, що в останнім часі народ Галичини, зломивши присягу вірності, не лише відступив від свого короля, але також зібравши військо з до околичних Русинів, обляг твердиню Галич, в якій перебував наш син з немногими. Задля того мусіли ми негайно удатися в ті сторони, що се не лиш приневолило нас на якийсь час відложити постанову вшанувати вашу святість, величність, як це годиться. Ситуація склалась так, що не змогли ми чекати на все наше військо... За причин воєнної пори не можна було вести вашого посланця в Галич в час війни, беручи на себе обов'язок прислати руських єпископів на собор". Слід наголосити, що збереглися і грамоти з текстами запрошення для руських єпископів Галицького королівства: "**unde quia non expediebat et maxime discrimen belli cursoreem vestrum in illum tumultum intruduci, ipsum ad vos remissimis assumentes, si Deus misericordiam nobiscum fecerit, onus transmittendi ad concilium episcopos Ruthenorum**" [33,р.476-486].

Тут же в цьому листі угорський король Андрій II просить папу римського Іннокентія III прислати королівські регалії та корону для галицького короля Коломана: "Просимо вкінці вашу святість, щоби зволили Ви як найскоріше прислати через присутнього посланця нашого, повірника, золоту корону відповідну королівської гідності, син наш міг похвалитися, що як королівське помазання, так й корону одержав від вашої щедрости та щоби через те з'єднав собі більшу прихильність у своїх, в

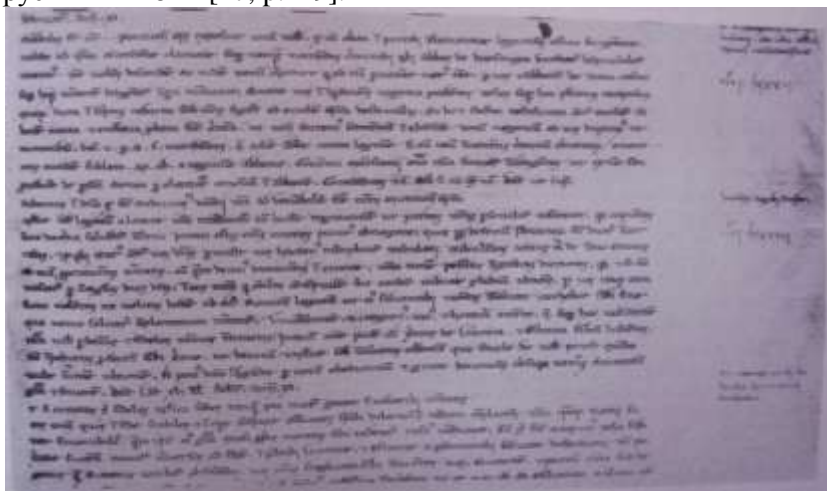
сусідів признання вічного права до престоло Галицького Королівства: **”supplicamus insuper sanctitati vestrae, guatenus coronam auream regiae dignitatis congruentem filio nostro conferre et per latorem praesentium fidelem nostrum in proximo transmitter dignemini, ut sicut unctionem regale ita et coronam a liberalitate vestra se recepisse gaudeat et per hoc magis favoribilem se suis efficiat et convicinis regni sui perpetuam praetendat”** [33,р.476-486].

Таким чином король Андрій II прибув з лицарським військом в Галич, повстання припинив, а галичан заспокоїв. В знак повного утвердження Галицького королівства, очевидно, літом 1215 папа Іннокентій III, як вважав М. Чубатий, після утворення Галицького королівства, коронації Коломана, запрошення для галицьких єпископів, галицького та перемишльського надіючись бачити їх учасниками IV Лятеранського собору. Як зауважував дослідник М. Чубатий: **“для папи Іннокентія III утворення Галицького королівства та унії Галицької церкви з Римською на Різдво Христове 1215 року було пріорітетнішим політичним та релігійним чинником на IV Лятеранському соборі в листопаді 1215 року, відзнакою його особистих як політичних та релігійних перемог в Європі”** [22,с.24].

Однак, наголошував дослідник М. Чубатий: **“нерозумна політична акція угорського короля Андрія II, зокрема швидка зміна галицьких єпископів на римських, про що папа дізнався від краківського князя Лешка, дуже засмутила Іннокентія III”** [22,с.25]. В цей же час, хоча угорський король Андрій II на початку літа припинив повстання в Галичині, в середині літа 1215 року, відновив Коломана на троні Галицького королівства, повернув часково галицьких єпископів до релігійної праці в Галичині, особливо прихильників унії, таких як галицького єпископа Артемія, віддав весь уряд при молодому королю в руки боярина Судислава, унія церков в 1215 році, як вважав дослідник набула в Галичині життєвого розвитку. Вона, як і утворення Галицького королівства була певним визначним кроком вперед у процесі галицького європейського суспільства. Тому політичну і релігійну унію Галицького королівства з Союзом католицьких держав, з Римським папою Іннокентієм III до літа 1215 року, можемо назвати реальним фактом. То була найвища фаза

політичного сходження Галичини, як держави, та її політико-релігійного входження в Вселенську церкву. Виразником всіх цих політичних та релігійних звершень звичайно був визначний папа римський середньовіччя - Іннокентій III. Папа Іннокентій III був перший, який після розділу церков у 1054 році підніс ідею релігійної унії. Його уніатська діяльність, яка залишилася в рішеннях IV Лятеранського Собору, засвідчує що він якнайкраще розумів процеси унійної справи, вважаючи що не можна насильно накидувати на православних грецького обряду латинство. Утворенням ним внаслідок унійних процесів Галицького королівства говорить, що папа Іннокентій III став гарантом політичних та унійно-релігійних процесів у Східній Європі, які він проводив до кінця свого життя, яке закінчилося в 1216 році [22,с.25]. В цей же час з утворенням Галицького Королівства було побудовано перший уніатський собор Святого Пантелеймона, закладався над Дністром замок короля Коломана та поряд церква Різдва Христового, як вірно вважали вчені XIX століття Захарєвич, Шараневич, Пеленський [22,с.20].

Дальше головою Римської церкви був обраний Гонорій III,(1216-1227рр.), який відомий щодо взаємовідносин з Галицьким королівством двома листами до угорського короля Андрія II та одним листом, який датується 1226/1227 рр. “До всіх руських князів” [27, р.229].

Мал.37. Лист папи Гонорія III “До всіх руських князів”.1227р.

В цьому листі пишеться: **”Rogaverunt, ut partes vestras personaliter visitaret, guia cupientes sana doctrina salubriter instrui, parati estis omnes errors penitus abnegare, guob propter defectum praedicatorum, sicut dicitur, iscurristis, et pro guibus irratus contra vos Dominus permissit vos hactenus multipliciter tribulari, tribulandos acrius nisi de invio erroris ad viam properaveritis veritatis...”** [32,vol.,№4; Додаток 5; с.121-123; с.294-299; р.334-336].

В листі папа Гонорій III пише, що єпископ мутіненський, апостольський легат, повідомив папу, що якісь руські князі писали до нього, і просили про місіонерів, яких папа відіслав у їх області особисто. Ці місіонери повинні навчити їх правдивої християнської віри” Очевидно, що цей лист був адресований до дрібних галицьких і волинських князів, які ще в 1227 році, в епоху борячогося за Галицьке королівство, галицького короля Коломана, про якого писав і до угорського короля Андрія II в цей час і папа Гонорій III, будучи в сій час під впливом Галицького королівства, в 1227 році зрозуміли правильність і потребу подальших унійних процесів на Волині. Такий волинський слід першого листа та взаємин папи Гонорія III з руськими князями Волині нам підтверджує і подальший релігійний діалог із Волинню після цього, коли наступник Гонорія III, папа Григорій IX, 18 червня 1231 року продовжив релігійно-унійний діалог з Волинню, написавши Данилу Романовичу листа до якого він звертається як до нього, як до ”Світлого Короля Русі”, оскільки той фактично в цей час мав вплив з Волині, як на Галичину так і на Київщину, які фактично вже у якійсь мірі підчинялися йому: **”Gregorius Episcopo ets., Illustri Regi Russiae, Romae 18 Julii 1231, Cum venerabili fretre nostro Episcopo Prutenorum referente te intelleximus esse principem christianum, sed observantem Graecorum ac Ruthenorum mores et ritus as faciendum in Regno tuo ab allis observati, divina iam gratia inspirante volentem accedere ad devotionem et oboedientiam apostolicae sedis et nostrum, nos intimis affectibus sitientes animae tuae saluten tuumgue perfectum commodum et honorem, Serenitatem tuam monemus et hortarum in Domono, guia sanam doctrinam non abnueris venerabiliter amplexari, ritus et mores christianorum latinorum devote suscipias et observes, te**

Regnumque tuum pro amore Christi submittendo suavi dominio Romanae Ecclesiae, matris universorum fidelium, guae te ut magnum in Ecclesia Dei principem honorare proponit et diligere ut filium spiritualem..." [23, Додаток 9; с.586].

Отже, як бачимо із вище проаналізованих документів з Секретного Ватиканського архіву, після смерті короля Руси Романа папа римський Іннокентій III 7 жовтня 1207 року знову написав послання до духовенства і мирян Руси-України, вкотре переконуючи їх: "вернутися від своїх помилок на шлях істини".

З метою поширення впливу у Східній Європі син імператора Фрідріха I Барбаросси, папа римський Іннокентій III у 1202 році санкціонував заснування Ордена мечоносців, латинською мовою: "Fratres militiae Christi Livoniae".

В 1209 році папа римський Іннокентій III коронував імператором Священної Римської імперії Оттона, герцога Саксонського. Проте вже у листопаді 1210 він відлучив його від Церкви за те, що той зайняв Романью та вирішив напасти на Неаполітанське королівство. У 1212 році папа римський Іннокентій III призначив імператором його супротивника Фрідріха, короля Неаполітанського, але не коронував його. Коли Фрідріх з'явився в Рим прийняти корону, папа відмовився його коронувати, побоюючись його могутності та сподіваючись вигнати його з Італії, як перед тим Оттона. Обурений Фрідріх рушив до Німеччини та переміг Оттона, але Іннокентій III вже на той час помер... В 1214 році, коли принц Коломан утвердився на галицькому престолі, і став галицьким князем, папа римський Іннокентій III, привітав його утвердження на Галицькому княжінні. Він благословив шлюб князя Коломана і княжни Соломеї, який виник внаслідок переговорів з угорським королем Андрієм II та краківським князем Лешком.

У 1215 папа римський Іннокентій III організував хрестовий похід німецьких лицарів проти прусів, домігся розширення Папської області за рахунок приєднання земель, що раніше належали імперії (але перерахованих в угоді дарування Карла Великого): Анкони (Марке), герцогства Сполето (Умбрія), Радікофано, тимчасово Роман, однак Болонью та Пентаполь він утримати не зміг. В 1215 році, папа римський Іннокентій III, внаслідок переговорів з угорським королем Андрієм II та

краківським князем Лешком, під час Різдвяних свят 2015 року, створив Галицьке Королівство і офіційно коронував галицького князя який правив Галицьким князівством у 1214-1215 роках, Коломана, на першого короля Галичини, якому надав титул: **”Colomanum Rex Galiciae”** (1215-1221pp.).

В 1215 році скликав Четвертий Латеранський Собор на який також запросив для укладення унії Галицької церкви з Римською єпископів з Галичини: галицького і перемишльського.

Помер папа римський Іннокентій III 16 червня 1216 року під час своєї апостольської поїздки в місті Перуджі і був похований там в Перуджанському кафедральному соборі, і тільки в грудні 1891 року папа Лев XIII переніс і перепоховав останики тіла папи Іннокентія III, який керував Римською церквою 18 років, в Лятеранському соборі в Римі [12,с.294-299].

Мал.38.Папа римський Іннокентій III (1198-1216pp).

Мал.39.Гробниця Іннокентія III в Лятиранській церкві. Рим.

Слід наголосити, що наступний папа римський Готнорій III, про що буде наголошено далі, теж приділяв велику увагу долі Галицького Королівства [8,с.172-210].

Таким чином, внаслідок благословення папою римським Іннокентієм III, було утворена європейська держава - Галицьке Королівство, на чолі якого став перший галицький король Коломан I, який правив у 1215-1221 роках [5,с.107-126;с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Мал. 40. Галицький король Коломан I.

Мал. 41. Герб Галицького королівства.

У зв'язку з приєднанням Галицького королівства до західно-європейського світу угорський король Андрій II, що був тісно пов'язаний з папським престолом, пообіцяв папі не тільки швидке входження Галицького королівства до складу Союзу католицьких держав, але й швидке запровадження унії Галицької церкви з Римською [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Мал. 42. Карта Галицького королівства XIII століття.

Внаслідок створення Галицького королівства, польський князь Лешко Білий згідно з Спільським договором 1214 року, отримав західну Галичину з її стародавнім центром Перемишлем. Окрім

цих земель, князю Лешкові краківському належали також раніше захоплені Забузькі землі, зокрема Берестя, Угровськ, Верещин, Стовп'є, Комів. Зважаючи на прихильну до Романовичів європейську громадськість і загальне співчуття законним володарям Руси-України, союзники повернули їм місто Володимир, що стало важливим політичним актом у подальшому утвердженні Романовичів на Волині [10, с.49-50; с.130-142].

Український історик М.С. Грушевський вважав, що перетворивши Галичину в окрему державу, Галицьке Королівство, угорський король Андрій II і краківський князь Лешко Білий були змушені вдавати, що підтримують права княгині Анни на Волинське князівство, і посадити у столичному Володимирі Данила [2, с.19-20].

Отже, актом Спаського договору виникли окремі Галицьке і Волинське князівства, які опинилися відповідно під угорським і польським протекторатами. Створено незалежну Галицьку державу на чолі з угорсько-польською династією. Варто зауважити, що ініціатором поділу "Романової держави" виступив не угорський король, який до цього часу вважав Українську державу васалом Угорщини, і опікувався Романовичами, а князь Лешко краківський, котрий за будь-яких умов намагався усунути від управління боярина Володислава з Галичини. Спаський договір підтримала польська знать на чолі з краківським каштеляном Пакославом, якого літопис називає "другом Романовичів" [2, с.30-31].

Дослідник В.Т. Пашуто вважав, що княгиня Анна в особі каштеляна Пакослава мала дорадника і друга у краківському дворі, завдяки клопотанням якого Володимир було повернуто Романовичам. Спаський договір діяв недовго і внаслідок розподілу Романової держави колишні союзники стали найзапеклішими ворогами. Тоді ж угорський король Андрій II за намовою галицьких бояр відібрав у польського князя Лешка Західну Галичину з її головними містами Перемишлем і Любачевом [13, с.200-201; с.130-142].

На переговорах, які проходили за участю римської курії, вирішили ліквідувати боярське правління у Галичині. У зв'язку з цим туди вислали велике військо, яке гостинно прийняли бояри. Володислав, очевидно, сприйняв цей візит з добрими намірами і

не чинив опору, тому був схоплений і висланий в Угорщину, де, як записав літописець, і помер у засланні. Галичина, з її соціально-економічними взаєминами і політичним устроєм, була готова до перетворення в незалежне Галицьке Королівство [5,с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Вона, як економічно, так і політично більше тяжіла до заходу, знала його політичний устрій і підтримувала утвердження цього ладу у своїй країні. У Галичині найперше почали утверджувати порядки Угорського королівства, особливо після того, як угорський король видав 1222 році для своїх вельмож так звану “Золоту буллу”, яка надавала власникам великих і середніх латифундій права і привілеї у королівському дворі. Булла поширювалася і на галицьких бояр, проугорська партія яких, а інколи і вся корпорація, ставила Галичину в номінальну залежність від Угорського королівства. Надання таких привілеїв галицьким боярам свідчило про остаточне приєднання Галичини до Угорського королівства зокрема, і Союзу католицьких держав взагалі, що було головним завданням угорського короля Андрія II, і одним із основних напрямків східно-європейської політики [7,с.229-262; с.137-171; с.48-51; с.48-51; с.171-195; с.222-228; с.141-145].

Мал. 43. Реконструкція карти Галицького королівства з книги “Королівство Галичини”.

З цього приводу слушним здається судження Д. Зубрицького, який вважав, що зростання політичного впливу Угорського королівства у Галичині можна пояснити політичною і торгово-економічною стабільністю у цій країні. Феодалні війни, зокрема у Галичині і на Волині, призводили до хаосу, дестабілізації міжнародної торгівлі як основного джерела доходу казни бояр і князів, що змушувало бояр і торгово-економічну знать переходити під протекторат Угорського королівства [4, с. 60-61]. Російський дослідник В.М. Татищев відзначав: “що ненависть до руських князів Ігоревичів, які не порядно жили, за країну не дбали, багатьох жінок і чесних дівиць насилували, знатних звинувачували невинно і доми їхні розграбовували, а самих у подальшому вбивали без суду утвердженого в Галичині, змусила галицьких бояр просити угорського короля Андрія II посісти їхній престол, або утворити з Галичини окрему державу - Галицьке королівство і утвердити на галицькому престолі його сина Коломана”. Незважаючи на те, що бояри просили короля взяти під протекторат Галичину, він не поспішав втручатися у феодалну війну в Русі-Україні, оскільки бачив, що великі феодали давньоукраїнської держави ще досить могутні. Утверджені торгово-ремісничою знаттю в Галичині, князі Ігоревичі, як законні спадкоємці Ростиславової династії, відповідно до феодалного права не давали угорському королю можливості взяти участь у боротьбі за галицький престол. Андрій II обмежився переговорами з галицькою знаттю щодо релігійної унії, яка на його думку повинна були стати гарантом політичної стабільності. Після довгих переговорів угорський король Андрій II ухвалив протекторат Галичини і вигнання Ігоревичів. Наддавши галицьким боярам чотирьох тисячне військо з воєводами, особисто вирішив не втручатися у політичну війну в Галичині. Галицькі бояри з угорським найманцями прийшли таємно до Галича, схопили Ігоревичів і вчинили над ними суд. Згідно з вироком якого Ігоревичам інкриміновано обвинувачення, по-перше, у недотриманні “ряду” - договору про управління Галичиною, який був завірений клятвою Ігоревичів, що вони управлятимуть нею за дорадою галицької боярської думи; по-друге, у вбивстві бояр і розграбуванні їхнього майна без суду, що заборонено старогалицькими законами, по-третє, у гвалтуванні,

жінок і дівичь, що не відповідало нормам християнської моралі. За ці злочини князів Ігоревичів засуджено до повішання. Перед усім Галичем і гостями міста Галича Ігоревичів визнали лютими кримінальними злочинцями, порушниками норм феодального права і феодальної моралі. За вироком суду, усе награбоване Ігоревичами майно роздали сім'ям потерпілих, тисячу гривень відіслали угорському королеві як подяку за допомогу. Також до Буди була відряджена делегація, з метою просити короля посісти галицький престол. Угорський король, дізнавшись, що вчинили зі своїми князями “галицькі принци і барони”, влаштував з ними переговори і домовився, що вони зроблять своїм володарем його сина Коломана, за що він попросить папу римського Іннокентія III утворити для них окреме Галицьке королівство. На цьому наголошує російський дослідник В.М. Татіщев, покликаючись на джерела, які до нас не дійшли, переговори закінчилися підписанням угорсько-галицького договору, у якому йшлося про утворення Галицького королівства і правління Коломана, як законного володаря Галичини. Після підписання договору, за яким королевич Коломан повинен був стати галицьким князем, угорський король Андрій II вислав свого сина в Галич. Джерела свідчать, що угорського принца Коломана галичани зустріли з великою честью і посадили на галицькому престолі, коронувавши його на короля Галицького [20,с.14-25; с.186-188; с.130-142].

Набувши нового державного статусу, Галицьке князівство стало незалежною центрально-європейською державою, коріння якого слід шукати у незалежному хорватському князівстві, що у 993 р. внаслідок хорватсько-руської війни було приєднане до Русі-України. Згідно з джерелами можна стверджувати, що Велика чи Біла Хорватія - стародавня Галичина у складі Русі-України, внаслідок політичного розвитку з кінця X століття становила складову давньоукраїнської держави, яка під впливом політичних, соціально-економічних і культурних надбань виокремилась у Галицьку Русь, політичний стан якої зміцнів за період князювання у Хорватії київської династії князів Ростиславовичів [5,с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Утворення Галицького королівства на початку XIII століття символізує на новому етапі історії утвердження державного

центру навколо Галича на західно-європейський зразок, який у подальшому стане домінантою у становленні староукраїнської держави від Дніпра до Карпат за володарювання в Русі-Україні Романа і його сина Данила. Правління угорського королевича в Галичині було короткотривалим і лише сприяло продовженню феодальної війни в Русі-Україні. Народ віддав перевагу угорському правлінню заради припинення феодальної війни в Галичині, вважаючи, що протекторат Угорського королівства стабілізує торгово-економічні взаємини, що на початковому етапі правління Коломана і сталося. Однак утвердившись, галицький король Коломан I, окрім стабілізації торгово-економічних взаємин, вирішив “стабілізувати і релігійні взаємини з Західною Європою”, тобто провести релігійну реформу, яка практично ще не мала реального підґрунтя і потребувала часу для остаточного впровадження. За намовою галицьких сановників, король Коломан вирішив провести релігійну реформу поспіхом. Йому здавалось, що цю проблему можна вирішити внаслідок заміни православних священнослужителів латинськими.

Частина Галича, можливо бояри, була християнами латинського обряду, про що свідчить лист угорського короля Андрія II до папи римського: **“Галицькі принци і барони готові приступити до унії з апостольською церквою, лиш би їм не забороняли їх стародавні обряди”**. Очевидно, й галицький король Коломан, посідаючи галицький трон, зобов’язувався вихреститися в православ’я, або хоча б не порушувати грецького обряду, бо згідно з використаними В. Татіщевим джерелами, які не збереглися, за порушення “Ряду з Галичем і впровадженням латинників” руські князі вигнали Коломана з Галичини. З Коломаном галичани теж уклали ряд-договір, який зобов’язував усіх сторін його дотримуватися [20, с.14-25; с.186-188; с.130-142].

Князь Коломан, ставши королем Галичини, спочатку не втручався у релігійні справи, лише приглядався до своїх нових підданих, як висловився М. Котляр, в “своєму опосередкованому королівстві” [10, с.52-53; с.107-130].

Перш за все перед ним постало питання складової частини Галицького королівства - Перемиського князівства, яке згідно з Спішським договором перейшло до Польщі. Таким станом були

незадоволені як бояри, так і галицький король Коломан I. Зміцнення позицій та підтримка галицькими можновладцями Коломана привели до його офіційної коронації на короля Галичини взимку 1215 р. Будучи королем Галичини, Коломан I відмовився віддавати частину Галицької держави союзнику, навіть тестеві. Хоча офіційно між угорським королівством і польським великим князівством був підписаний договір про поділ Галичини, який після коронації Коломана втратив чинність [5,с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Король Коломан, стверджують угорські дослідники, не міг змиритися, що частина його держави належить полякам. З цього приводу він доручив найвизначнішим галицьким боярам їхати до його батька з проханням допомоги повернути Перемишське князівство до складу Галицького королівства.

**Мал. 44. Стародавній Перемишль IX-XVIII століть.
Мал. 45. Любачівський замок XIII століття.**

Мал. 46. Фундаменти стародавніх церков кінця IX століття в містах Перемишлі та Любачеві.

Щоб виправдати факт порушення Спішського договору і втручання угорського королівства у внутрішні справи Польщі, угорські історики ще у XIX столітті писали: “Офіційно між угорським королем Андрієм II і краківським князем Лешком був підписаний договір, умови якого угорський король виконував, натомість Галицький король Коломан I, частина земель якого перебувала у поляків, не підписував ніяких договорів і не мав перед поляками ніяких зобов’язань, а хотів лише одного - цілісності Галицької держави. Його батько, угорський король Андрій II, дотримуючись договору, не виступив на чолі свого війська проти поляків. Однак галицькому королю Коломанові I це не завадило відвоювати у поляків Перемишське князівство, не порушуючи договору між Польщею і Угорщиною” [6,с.40-75; с.123-147; s.141-145].

Галицький літописець зазначав: “Андрій II забажав завоювати усю Галичину для сина”. За словами дослідника В.Т. Пашуто, Спішський договір виявився нетривким. У цьому ж році після коронації Коломана в Галичі, Андрій II за намовою галицьких бояр, вважаючи, що галицький король повинен володіти усією Галичиною, відібрав у поляків Перемишль і Любачів. До війни не дійшло, бо угорська армія була сильнішою і польський князь шляхом інтриг намагався перешкодити володарюванню юного короля Коломана в Галичі [13,с.200-201; с.130-142].

Отже, за перший рік правління галицький король Коломан I досяг політичної перемоги - Галичина знову стала єдиною в етнічному і політичному аспектах, а Спішська угода була скасована. Таку політичну стратегію юний галицький король міг реалізувати за безпосередньою участю галицького боярства, на яке з 1215 року опиралися у східній політиці угорські претенденти на галицький престол. Досягнувши єдності Галичини, король Коломан I разом з галицькими боярами вирішив провести релігійну реформу. Як зауважував російський історик В.М. Татіщев, посівши галицький трон, Коломан прикликав до себе двох єпископів католиків, які стали навчати галичан істинної римської віри. Але галичани не прислуховувались до католицьких місіонерів, хоча король Коломан різними способами примушував руське духовенство і знать до унії. Терплячи латинників, галицькі вельможі і єпископи

вимагали від свого короля, згідно з обіцянками і укладеним договором, дотримуватися руських законів і релігії, а впроваджену унію скасувати і вигнати з Галичини латинських священників. Король не слухав своїх вельмож. Це призвело до образ на свого короля, особливо після того, як він вигнав православного єпископа і передав прихильникам унії дві головні церкви Галича. Серед оточення короля Коломана було багато бояр, які завзято допомагали королю Коломанові впроваджувати унію в Галичині, за що отримували більші маєтки, титули і дарунки. Цих вельмож угорські джерела титулюють “галицькими принцями і баронами”. Багато людей за протидію унії, писав В.М. Татіщев, опираючись на джерела, що до нас не дійшли, “було покарано, одні прийняли її із-за страху, інші за дари і ласку. Однак через насилля перша унія в Галичині зазнала поразки” [20, с.14-25; с.186-188; с.130-142].

Хоча в Галичині за правління Коломана припинилась феодална війна, і здавалось, що настала політична і економічна стабільність, однак неправильні підходи до розв’язання релігійної реформи призвели не тільки до краху унії, а й до припинення реформ у Галицькому королівстві на західноєвропейський зразок. Втім, правляча еліта Галичини і Угорщини реформування короля Коломана сприймала за волевиявлення усього народу. Пояснювали це тим, що Коломан посів галицький трон за підтримки усіх верств галицького суспільства, про що й писав угорський король Андрій II папі Інокентію III: **“Посадження Коломана на короля Галичини і злучення Руської Церкви з Римською - це волевиявлення усього народу”**. Документи з Секретного Ватиканського архіву свідчать, що уже в перший рік володарювання короля Коломана в Галичині в 1214-1215 рр, Андрій II поспішно писав папі, **“що народ і галицькі барони випросили у нього сина Коломана собі у королі і бажають приєднатися до Римської Церкви з єдиною умовою, щоби папа не відміняв їхніх стародавніх обрядів, і дозволяв їм відправляти служби Божі слов’янською мовою”**. Папа Інокентій III, наголошують матеріали IV Лятеранського Собору вважав: **” своєю великою перемогою, а отже очолюваного ним, Союзу католицьких держав, утворення Галицького королівства обрання королем Галичини угорського принца**

Коломана та унії в 1215 році Римської церкви з Галицькою". Російський дослідник М.Н. Карамзін, опираючись на недійшовщі до нас джерела, зазначав: **"Щойно архієпископ Остригомський Іоан іменем папи римського Іннокентія III утворив Галицьке королівство та коронував у Галичі сина угорського короля Андрія II, принца Коломана, на короля Коломана I, він старано почав виконувати волю папи Іннокентія III" - перетворення Галичини в західно-європейську католицьку державу розпочав будівництво соборів, замків, організував галицьку військову організацію за угорським зразком"** [9,с. 447-448; с.130-142; с.161-167; с.62-67]. Однак наголошував М. Карамзін, щоб: "прискорити перетворення процес Галичини в західно-європейську державу, Галицьке королівство, на зразок Угорщини, Польщі чи Чехії, галицький король Коломан та його католицьке галицьке боярське оточення, пішли "невірним релігійним шляхом, шляхом насильницького вигнання галицьких єпископів і священників намагався запровадити у Галичині церковну унію. Народ, виснажений численними феодалними війнами і протистояннями бояр, зобов'язаний присягою королю не виступати проти нього. Але частина бояр і торгово-ремісничої знаті на чолі з ображеним сватом краківського князя Лешка, боячись зміцнення у Галичині Коломана, намагалися усунути його з галицького престолу" [9,с.447-448; с.130-142; с.161-167; с.62-67]. Такої ж точки зору дотримувався і дослідник Г. Вернацький, який вважав, що: "папа Іннокентій III утворив Галицьке королівство та визнав Коломана королем Галичини за умов, що той запровадить в Галичині латинський обряд" [27,р.227]. Тому, галицький король Коломан, незважаючи на невдоволення народу, як зауважував М. Грушевський, хотів внаслідок златинізації назавжди приєднати Галицьку Церкву до Римської. За впровадженням релігійних реформ у Галичині стежив угорський король Андрій II, який у листі до папи римського Іннокентія III з пербільшенням писав: **"що галицькі барони і народ готові приєднатися до Римської Церкви"**. На жаль, про подальший перебіг релігійної унії 1215 року обмаль джерел, але лист угорського короля Андрія II до папи римського Іннокентія III засвідчує, що, захопившись цією справою, для реалізації унії він випрохав у папи особливого легата, який

терміново прибув у Галичину. Папа римський Іннокентій III ж мав намір створити Собор Церкви з метою злучення Галицької і Римської церков. Та галицький король Коломан, не діждавшись легата, розпочав насильницьку унію і переговори про Собор з вигнаними з церков галицькими релігійними діячами стали неможливими [27,р.227]. Щоб приховати від папи римського Іннокентія III злодіяння і насильство над Галицькою православною церквою, угорські можновладці вирішили не пустити легата папи Іннокентія III у Галичину, мотивуючи це тим, **“що галицький народ повстав проти свого короля галицького короля і угорський король Андрій II зробить усе можливе, щоб галицькі єпископи прибули на Собор до папи”**.

Дослідник М. Грушевський стверджує, що ми не маємо джерел, які б засвідчували, що галицькі церковні діячі у листопаді 1215 року брали участь у скликаного папою IV Лятеранському Соборі. Очевидно не впустивши в Галичину папського легата, угорський король Андрій II зрозумів, що унія передчасна і впровадження її насильницьким шляхом послаблює владу його сина, галицького Коломана. Скоріше всього релігійні інтиєреми Галицького королівства на IV Лятеранському Соборі представляв примас Угрищини, остригомський архієпископ Йоанн [2,с.32-33].

Подальші дослідження Секретного Ватиканського архіву, на нашу думку, проллють світло і на це питання [27,р.227].

Король Коломан, заручившись підтримкою угорського війська та боярських військових загонів, зміцнив свої позиції на престолі. Про це йдеться у листі угорського короля Андрія II до папи римського Іннокентія III і у Галицько-Волинському літописі, за якими король Коломан проводив релігійну реформу в Галичині за підтримки галицьких бояр, що обіймали головні посади і не хотіли замінити слабку владу угорського королевича, галицького короля Коломана I, на диспотичну владу руського князя. За таких обставин у Галичині формується західно-європейська система управління, яку очолила проугорська партія бояр [15,с.91-92]. Королівська влада в Галичині і її прихильники замість поступового зближення церков внаслідок проведення Соборів, запропонованих папою римським Іннокентієм III, вдалися до насильницького впровадження унії, що спричинило

масове незадоволення народу, частини волинських бояр і київських князів, зокрема краківського князя Лешка, який шукав прибічників проти Коломана. Утворення Галицького королівства і зміцнення його позицій загрожувало державі Лешка і він всіляко протидіяв утвердженню Коломана в Галичині. Ще до коронації Коломана Лешко краківський намагався заволодіти Галичиною. Зазнавши поразки, був змушений укласти не вигідний союз з угорським королем, оскільки у краківському князівстві йому загрожувала сепаратисько налаштована знать. Дуже швидко Лешко зрозумів, що зробив велику помилку, втрутившись у внутрішні справи Галичини. Галицькі бояри, дізнавшись, хто був ініціатором скасування боярського правління Галичиною, хотіли скасувати Спішську угоду і відібрати від Лешка Перемиські і Любачівські землі. Посадивши угорського королевича на галицький трон, вони припинили добросусідські і союзницькі взаємини між Польшею і Угорщиною. Мабуть, під час підготовки до коронації Коломана, князь Лешко краківський зрозумів, що утворення Галицького королівства з угорським принцом на чолі загрожувало незалежності Польщі, і поспішно відібрав Перемиську і Любачівську землі від Галичини. У листі до папи римського Іннокентія III у 1215 році перед коронацією Коломана, угорський король Андрій II писав: “що необхідно якнайшвидше прислати для Коломана королівську корону, бо галицький народ не тільки відступить від свого короля, але й не дотримається присяги, яку дав йому, і на послухність Римській Церкві”. Отже, внаслідок утворення Галицького королівства з уніатською, підпорядкованою Римові Галицькою Церквою, з угорським принцом на престолі, поляки були позбавлені права втручатися у внутрішні справи Галичини і згодом втратили усі галицькі надбання [29,s.84-85; c.161-167].

Спішську угоду в Угорщині розглядали як явище тимчасове, що зрозумів і краківський князь Лешко краківський, який у цей час зміцнював свої позиції на Волині. Після коронації Коломана у листах до папи римського Іннокентія III угорський король просив вислати до князя Лешка посланця, з метою відновити їхній родинний союз і попросити польського князя надати допомогу своєму зятеві, галицькому королеві, проти якого виступив народ [29,s. 84-85; c.161-167]. За намовою галицьких бояр у 1215 році

Угорщина розірвала союз з Польщею і король Андрій II відмовився виконувати пункти Спішського договору. За Галицько-Волинським літописом: **“Йому була потрібне все Галицьке Королівство, для сина”**, тому Перемиська і Любачівська землі не могли належати князю Лешкові краківському. Досі невідомо, хто був зачинателем повстання у Галичині під час коронації Коломана, оскільки у ньому брали участь союзники Лешка - волинські князі. Краківського князя Лешка, як зазначав М. С. Грушевський, там не було і у похід з волинськими князями він не ходив. Король Андрій II, не дочекавшись підмоги від угорського війська, з передовими полками пішов походом у Галичину. Угорське лицарське військо було сильніше від польського і волинського, тому бою не відбулося. Андрій II придушив повстання і відновив у Галичині владу сина короля [2,с.35].

Найпершою причиною повстання проти галицького короля Коломана I була його релігійна реформа. З цього приводу російський історик М.М. Карамзін зауважував, що: “можливо галичани за встановлений порядок і дружні торговельні взаємини з Західною Європою підтримали б свого галицького короля, а відтак це ознаменувало б початок правління угорської династії на галицькому троні. Але внаслідок нерозсудливості, жорстокості і насильницького впровадження унії галицький король Коломан викликав у народі недовіру. Присягнувши своєму королеві, люди мусили коритися. Проте, при спробі златинізації наважилися виступити проти короля. Можливо, усі протиріччя у галицькому суспільстві розпалював краківський князь Лешко, у якого відібрали Перемишль і Любачів. Такі дії колишнього союзника обурювали угорського короля і він, незважаючи на те, що його дочка, Соломея, була галицькою королевою, вирішив помститися своєму зятеві. Не маючи сили вступити у відкриту війну з галицьким королівством, воював з Коломаном підступом” [9,с. 447-448; с.130-142; с.161-167; с.62-67]. Католицьке духовенство разом з королем Коломаном, не дочекавшись рішення папи римського Іннокентія III і присланого в Галичину легата, з метою проведення переговорів з галицькими православними духовними ієрархами щодо унії і скликання з цього приводу Собору церков, розпочали впроваджувати унію. Насильницька унія і утиски

православної церкви спричинили народне незадоволення, чим скористався польський князь Лешко, який з допомогою руських князів планував похід на Галич. Так унія у Галичині 1215-1216 роках була примусовим явищем. Утиски народу, торгово-ремісничої знаті і частини бояр викликали великий гнів і обурення, що призвело до повстання проти прихильників релігійної унії. Ініціатором впровадження унії виступала не Римська церква, а - проугорська партія бояр на чолі з королем Коломаном. Вони намагалися провести унію шляхом заміни священнослужителів, витіснивши православний і запровадивши католицький обряд. Російський дослідник В. Татіщев зазначав, що вигнання православних священників і єпископів було справою рук католицьких бояр, які всіляко догоджали своєму королеві Коломану, намагаючись за це одержати при його дворі нові чини і земельні уділи. Усіх противників унії, серед яких виступали і знатні люди, за доносом було страчено [20,с.14-25; с.186-188; с.130-142].

Такий перебіг подій викликав осуд з боку ієрархів Католицької церкви, які вважали, що світські володарі не повинні втручатися у релігійні справи Галичини, і вислали спеціального легата, котрий мав закликати православних архієреїв Галичини на Собор щодо погодження умов злучення православної Церкви Галичини з вселенською католицькою. Угорські можновладці, вважаючи себе повіреними обома впроваджувати унію, не впустили в Галичину легата папи римського. Внаслідок таких насильницьких дій адміністрації короля Коломана православне духовництво Галичини відмовилося проводити конструктивні переговори щодо унії. По-суті, на Соборі руські єпископи Галичини мали визнати вищість Римського архієрея. Однак, як писав І. Крип'якевич, першість у запровадженні унії хотів здобути угорський король Андрій II, але вдавшись до насилля, він поклав цьому край ще у 1215-1216 роках [11,с.89-90; с.60-81].

У листі до папи римського Іннокентія III угорський король Андрій II мотивував неможливість в'їзду легата до Галицького королівства тим, що галицький народ повстав проти короля, і, оточивши галицький замок, вимагав скасування унії. Стривожений за долю Галицького королівства, угорський король Андрій II попросив папу римського Іннокентія III спонукати

краківського князя Лешка допомогти придушити повстання народу в Галицькому королівстві [13,с.84-85; с.161-167].

Угорський король Андрій II під час діяльності перебільшував реалії володарювання Галичиною і досягнуті успіхи. До прикладу, коли у 1188 і 1189 роках, заволодівши Галичиною і посівши галицький престол, під титулом короля Галичини “**Rex Hallitiae**” Андрій II доповів папі римському, що став королем за проханням бояр і галицького народу: “**uod principes et populus Haliciensis humiliter a nobis postularunt**”. Ще не утвердившись в Галичині, почав вихвалитися на всю Європу, що посадив на галицькому королівському престолі свого сина Коломана. Щоб переконати папу римського Іннокентія III в законності своїх вчинків, сказав, що галичани бажають з’єднатися з Римською церквою, і посадити на галицький престол, помазаного і коронованого на галицького короля папою, його сина Коломана. Якщо все, що писав Андрій II папі римському, було правдою, то чому на переговорах з руськими православними єпископами він не допустив участі папського легата, який був повірений їх проводити. Очевидно, угорський король боявся показати реальну картину своїх діянь і щоб папа римський Іннокентій III дізнався правду про релігійні реформи в Галичині. Він керувався лише політичними амбіціями, завдяки яким від апостольського престолу утверджувався як один з наймогутніших і найдіяльніших західноєвропейських володарів [3,с.107-126; с.91-94; 38-199; с.97-126; с.4-40; с.325-333; с.123-135].

Утворення нового Галицького королівства у Центрально-Східній Європі під безпосереднім угорським політичним протекторатом давало, угорському королю Андрію II право на релігійне реформування. Папа римський Іннокентій III, розуміючи до чого може призвести насильницьке злучення Католицької і Православної церков світськими можновладцями, вислав у Галичину легата з метою вирішення питання щодо унії церков [8,с.172-210]. Однак, як зауважував академік І.П. Крип’якевич, амбіції угорського короля Андрія II були настільки сильні, що він не вибирав методів для проведення унії, а легата, щоби приховати наслідки реформацій в Галичині, не впустив на зустріч з галицькими православними єпископами [11,с.89-90; с.60-81]. Галицький дослідник XIX століття Д. Зубрицький

стверджував, як би папського легата впустили в Галич, він би доповів папі римському Іннокентію III про все побачене. Його появлення було найбільш небажане для батька Коломана, угорського короля Андрія II. Цілком можливо, що про “релігійне реформування” угорського короля Андрія II папа Іннокентій III дізнався від краківського князя Лешка, обуреного за втрату земельних надбань у Галичині. Поява легата могла бути також реакцією папи Іннокенія III на невинуваті насильницькі дії католицької адміністрації галицького короля Коломана. У листі до папи римського Іннокентія III угорський король Андрій II нарікає на князя Лешка краківського, який: ”не сприяв утвердженню Коломана в Галицькому королівстві”. З листування угорського короля Андрія II і краківського князя Лешка з папою Іннокентієм III, опираючись на джерела з Секретного Ватиканського архіву, можна зробити висновок, що папа Іннокентій III знав про угорське “релігійне реформування в Галичині”. Листи краківського князя Лешка до папи Іннокентія III проливають світло на це питання [27,р.227-228].

Князю Лешкові краківському було за що хвилюватися, ажде могутнє Угорське королівство Андрія II, яке поширювало вплив на схід і було ініціатором утворення Галицького королівства з угорським ставлеником на чолі, становило загрозу Польщі й ізолювало її від Русі-України [4,с.62-65].

Галичани шукали могутнього руського князя, щоб звільнив їх від насилля латинників. Дослідник В.М. Татіщев, покликаючись на джерела, які до нас не дійшли, писав, що кілька добропорядних громадян, котрі були вірними своїй батьківщині, Галичині, своїм законам і руській вірі, таємно за рішенням громади міста Галича ходили до Смоленська просити Мстислава Романовича на галицьке княжіння. Через хворобу він відправив галицьких послів до свого братанича Мстислава Мстиславовича в Новгород і просив його очолити похід в Галичину, обіцяючи допомогу [20,с.14-25; с.186-188; с.130-142].

Князь Мстислав Мстиславович чув часті скарги галичан і жалів їх. Тому поїхав до Києва радитися з Мстиславом Романовичем як звільнити Галич від угрів. Вирішили послати до галицького короля послів з вимогою припинити релігійні утиски галичан. Основними пунктами вимоги було те, щоб “Коломан

знову прийняв православне духовенство і підкорявся руським законам, інакше руські князі змусять його виконати усі клятви і обіцянки. Галицький король Коломан у відповідь відрікся від прийняття руського закону, утиски галичан назвав брехнею і наклепом, і вимагав від посла показати тих, хто скаржився, чого посол не зробив” [3,с.107-126; с.91-94; 38-199; с.97-126; с.4-40; с.325-333;с.123-135].

На початку 1217 року князь Мстислав Удатний повернувся у Новгород [12,с.200-201; с.130-142]. Похід новгородського князя Мстислава на південь зацікавив польського князя Лешка, який дізнавшись про невдачі переговори руських князів з галицьким королем Коломаном і про відхід у Новгород Мстислава Удатного, поспішив укласти з ним союз у боротьбі за Галич: “Брат ти мені, стверджував у посланні краківський князь Лешко, піди сядь у Галичі”. Краківський князь спланував усе наперед. Коли Мстислав вижене з Галича короля Коломана і стане володарем Галичини, йому знадобиться допомога проти Угорщини, яку запропонує Лешко краківський. Так польський князь поверне прикордонні волинські землі, і, можливо, князь Мстислав віддасть йому Перемишське князівство [9,с.201-202; с.130-142].

Краківський князь Лешко білий політичними і дипломатичними діями за допомогою руської збройної сили намагався витіснити з Галичини угорський політичний вплив і замінити його польським. Однак, князь Мстислав Мстиславович Удатний, зайнятий справами в Новгороді, знаючи, що король Коломан за підтримкою бояр та угорського війська утвердив свої позиції в Галичині, відібравши її західну частину від польського володаря, не поспішав приймати Лешкову пропозицію. У Новгороді, як і у Києві, переоцінили сили Коломана. Походу руських князів в Галичину не відбулося, очевидно, із-за протидії союзних до Коломана черігівських князів. Цей похід, а також повстання проти Коломана припинили б його володарювання. Коломан мусив заспокоювати Галичину сам, оскільки його єдиний надійний союзник, батько, Андрій II на чолі угорського війська перебував тоді у хрестовому поході в Палестині. І хоча галицький король Коломан вправно вів переговори з руськими князями, і з надмірними зусиллями придушив повстання, протистояти випробованому у боях війську Мстислава не міг.

Дізнавшись про похід Мстислава, він був змушений піти на союз з волинським князем Данилом. Однак Данило Романович зайняв вичікувальну позицію і не став втручатися у цю війну [2,с.35].

Як засвідчує Галицько-Волинський літопис, князь Данило не встиг приїхати, як Мстислав, зібравши біля Києва ратників і взявши з собою полки двоюрідних братів, форсованим маршем увійшов у Галичину. Галицький король Коломан разом з воєводою Бенедиктом і головою боярської ради Судиславом, виснажені внутрішніми війнами, покинули перед наступом Мстислава Галичину і утікли в Угорщину. Так, за словами М.С. Грушевського, князь Мстислав без бою на початку 1219 року зайняв Галицьке королівство [2,с.67].

Король Коломан не хотів покидати Галицьке королівство. У Європі королівство означало державу, а титул короля діставався обранцям не легко, що робить свідчення В. Татіщева достовірними. З цього випливає, що король Коломан захищав своє королівство як воїн і політик, і не покидав Галичину за сорому перед підданими. Коли коаліція руських князів підійшла до Галича, галицький король Коломан, як володар держави, вийшов проти них з усім галицьким військом. Відбувся жорстокий бій. Побачивши, що галичани не дуже сильні і боячись зазнати поразки, Коломан вночі відійшов до Галича. Через значні втрати у війську він не зміг захищати місто і з усіма вірними боярами відступив в Угорщину. Через три місяці король Коломан на чолі великого війська повернувся в Галичину і зайняв її без бою [20,с.14-25; с.186-188; с.130-142].

Український дослідник М. Котляр вважає, що і Галич король Коломан не здав без бою, і тільки внаслідок довготривалої облоги та частих штурмів князю Мстиславу вдалося здобути місто [10, с. 54; с. 130-142].

Про тимчасовий відхід галицького короля Коломана I на територію Угорщини розповідають угорські джерела: "...Той же галицький король Коломан I неодноразово знаходив притулок зі своїми галицькими прибічниками в Угорщині, які і тут виконували при ньому, свої військові обов'язки" [30, 335 old; 93 old].

Угорські джерела XIII-XIV століть, зокрема документ, який датується 1326 роком, засвідчує, що: "Галицький король Коломан

І послав в Угорщину із Галичини рицарів, які стали охоронцями угорського королівського двору” [30, 335 old.; I.93 old].

Отже, сукупність джерел і висновків вчених, підтверджують, що король Коломан не втік з Галичини, і перемога Мстиславу дісталася з великими труднощами. Зайнявши Галичину і не маючи в ній опори, князь Мстислав Мстиславович почав співпрацювати з боярами. В цей час князь краківський Лешко зазнавши поразки на Волині, від князя Данила зрозумів, що не може впливати на перебіг подій в Галичині. Незважаючи на образу угорського короля Андрія II, який за порадою бояр відібрав у нього західну Галичину для сина, галицького короля Коломана, він став ініціатором відновлення угорсько-польського союзу. Князь Лешко краківський прекрасно розумів, що угорський король знову готується до походу в Галичину для відновлення Галицького королівства та влади Коломана I. Про повернення частини Галичини на переговорах з королем Андрієм II не могло бути й мови. Угорський король вважав Галицьке королівство внаслідок благословіння папою римським Іннокентієм III, як верховним володарем Союзу католицьких держав, безпосередньою власністю свого сина, галицького короля Коломана I. Готуючись до широкомаштабної військової кампанії і збираючи усі наявні війська від Адріатики до Карпат і Буди, король Андрій II був радий заяві-відечення від Перемильщини сусіда і свата Лешка краківського: **“Не хочу частини в Галичині, але дай її моєму зятеві”**. Ретельна підготовка короля Андрія II до походу в Галичину була не випадковою. Втрату Галицького королівства, тобто його вихід з Союзу католицьких держав, він вважав особистою образою, соромом перед центрально-європейськими і західно-європейськими володарями та папою римським Іннокентієм III. Польську силу угорський король Андрій II розглядав тепер як допоміжну і серйозно не брав до уваги поляків у майбутній кампанії, оскільки кращі польські сили були втрачені у битві під Сухою Дорогвою. На союз з Лешком він погодився лише з політичних мотивів. Обидва знали про могутність волинського князя Данила і можливість відновити єдність давньоукраїнської держави. Вони, за словами М. Котляра, бачили вісімнадцятирічного князя Данила грізним небезпечним суперником, з яким не зрівняється знаменитий

ратними подвигами князь Мстислав Мстиславович Удатний, чи підступний белзський князь Олександр, або київські і чернігівські князі, яких турбувало лише власне благополуччя. Натомість князь Данило Романович, нащадок Мономаха, прагнув відновлення єдності та могутності Русі-України, як економічної так і політичної [20, с.14-25; с. 186-188; с. 130-142].

Щоб не допустити злучення давньоукраїнських земель в монолітну державу, угорський король Андрій II об'єднався зі своїм сватом, краківським князем Лешком. Волинський князь Данило, дізнавшись, що після поразки польський князь Лешко став старано готуватися до походу в Галичину, вирішив нейтралізувати його. Цьому сприяв підписаний у 1219 році союзний договір з литовськими князями. За проханням Данила вони почали спустошувати польські землі, що змусило Польщу припинити втручатися у внутрішні справи Русі-України. Через такий перебіг подій, очевидно, краківський князь ставав ще більшим прихильником походу в Галичину. Польські і угорські війська, також військові загони бояр галицького короля Коломана об'єдналися і несподівано рушили на Галич. Князь Мстислав був неготовий дати відсіч ворогові. Об'єднаною армією керував галицький король Коломан, який повів усі наявні сили на Перемишль, де тоді від імені Мстислава володарював тисяцький Юрій. Побачивши могутнє військо, він утік з Перемишля, а місто відчинило ворота перед галицьким королем Коломаном. Тоді, як свідчать джерела, галицький володар Мстислав перебував на з'їзді князів у Києві. Дізнавшись про наступ грізного противника, він відрядив для захисту Галичини своїх найдосвідченіших воевод: Дмитра, Мирослава і Михалка Глібовича з передовими полками, щоб перешкодити просуванню ворожих військ до Городка. Два війська вишикувались під стінами міста і розпочали кровопролитну битву, у якій, вислане Мстиславом військо, було розбите. Розділившись на два загони, військо Мстислава відступало. Коломан, здобувши перемогу, кинувся в погоню за загонами очолюваними воеводами Дмитром, що відступав у напрямку ріки Зубри, і Михайлом Глібовичем Скулою, який рухався у бік міста Щирця. Військо короля Коломана наздогнало загін воеводи Михайла Скули під Щирцем і розгромило його вщент. Михайло Скула загинув як витязь на полі бою, а три

золоті чопи-гривни, що прикрашали його груди на знак особливих заслуг, і голову, як трофей, було піднесено королеві Коломану. Коли військо Коломана переслідувало корпус Михайла Скули, воєвода Дмитро без перешкод просунувся до ріки Зубри, на лівому боці якої розташувався табір князя Мстислава, що об'єднавшись з військами волинських князів Данила і Василька, а також белзьського князя Олександра, намірявся йти під Городок. Дізнавшись від Дмитра про поразку під Городком і переконавшись у перевазі ворога, Мстислав Удатний вирішив вести оборонну війну. У зв'язку з обраною тактикою ведення війни він доручив своєму зятеві захищати столичний Галич, белзькому князю Олександру - своє князівство, а сам відправився на південний схід Галичини до Теревовля, Кам'яця, Микулина, Бакоти збирати сили для війни, яка називалась [2,с.70-72].

Князь Данило Романович з волинським полком у Галичі готувався до тривалої оборони міста. Поки Мстислав збирав військо, угорсько-польсько-галицька армія підступила до Галича, де в урочищі Кривавий брід відбулась битва. Князю Данилові вдалося організувати військові сили і виграти битву, що змусило військо Коломана відступити. Але коли Данило перейшов в наступ, виявилось, що у нього замало сил проти численного угорського війська, і під натиском супротивника почав відходити в бік міста. Ворог обступив Галич і тримав в облозі до кінця осені. Холод і голод дошкуляли найбільше. Мстислав, знаючи, що місто тримається, зібрав нове військо і вирушив на допомогу. Коломан, дізнавшись про похід Мстислава, вирішив зняти облогу і виступити на Мстислава з метою перемогти його і прогнати. Ця військова операція застала Мстислава неготовим до битви і йому довелося втікати, як написано у літописі: "Коломан прогнав його з землі". Відступаючи і розуміючи, що не зможе звільнити столицю Галич, Мстислав відправив гінця до Данила, наказуючи йому покинути місто і не морити галичан голодом, та приєднатись до його війська. Виконуючи волю тестя, Данило разом з воєводами Дмитром і Глібом Зеремійовичом, пробившись крізь облогу, поспішив на об'єднання з Мстиславом.

Коли князь Данило з честю відстоював Галич, князь Мстислав не встиг надати йому допомоги, бо Коломан розбив його військо.

Просуваючись Подністров'ям, король Коломан залишав у невеликих містечках свою адміністрацію. Як свідчить Галицько-Волинський літопис, коли князь Данило у 1223 році втік з обложеного Галича, біля міста Толмача на нього напав Толмацький боярин Володислав Вітович, вірний королю Коломанові, але був відбитий. Данило, покинувши околиці Толмацької волості, прибув до Кучелмина і об'єднався з Мстиславом. Незважаючи на поразку, для підняття бойового духу Мстислав зустрів Данила в Кам'янець-Подільському з особливими почестями. Як зауважує літописець, Мстислав обдарував зата великими дарами, віддав свого красивого коня і велів йому йти у Володимир, захищати волинське князівство: “Поїдь княже у Володимир, а я поїду в Половці, щоб помститись за свій сором”. Вихід Данила з Галича знеславлював його як князя перед галичанами і позбавляв шансу в майбутньому на королівський галицький престол. Але оборона міста протягом літа і осені 1218 року підвищила його авторитет, що не подобалось Мстиславові і його боярському оточенню. Данило міг довго захищати місто, але налякані зростанням його авторитету бояри наполягали, щоб Мстислав повелів зятєві здатися. Бояри вирішили, краще нехай Галич дістанеться ворогові, ніж князеві Данилові, якого вони вважали лютішим за короля Коломана.

Отже, політичні протиріччя між руськими князями призвели до утвердження короля Коломана у Галичині. Галицький літописець засуджує вчинки Мстислава як непередбачливого політика і словами М. Грушевського за “глухе знаряддя у руках галицьких бояр” [2,с.70-72].

Князь Мстислав, зауважував російський вчений С. Соловйов, не розумів стародавнього галицького порядку і стародавньої галицької державності. Позбавлений галицького престолу, перетворився у мандрівного героя, покровителя пригнічених, без всякого державного розуміння. Отримавши в дорадники досвідчених у політичних інтригах галицьких бояр, які маніпулювали галицьким престолом, повністю їм підкорився. Бояри були уже настільки європеїзовані, що більше тягнулися до улаштування державного угорського і польського життя, ніж руського, і тільки геройські стремління князя Мстислава змушували їх поважати його авторитет. Однак, стверджував

історик С. Соловійов, оскільки запровадження державного порядку Польщі і Угорщини було дуже відчутним явищем у Галичині і на Волині, то князю Мстиславу доводилось з цим не тільки миритись, а й наслідувати [19,с.125-126; с.107-174].

Після поразки у війні з галицьким королем Коломаном, князь Мстислав не поїхав до половців, як казав волинському князю Данилові, а пішов знову на північ в Новгород і звільнив його від засилля Ярослава Всеволодовича, вигравши Липицьку битву. Після цього з новгородською підмогою Мстислав пішов на південь у половецькі степи, де почав набирати половецьку рать для походу в Галицьке королівство [19, с.604-605; с.107-174].

У жовтні-грудні 1219 року галицький король Коломан I у супроводі сильного угорсько-польського і чеського війська знову вступив у Галич і розіслав посадників по усьому Галицькому королівству [28,р.105-117: s.24-29].

Утвердившись на галицькому престолі, король Коломан вирішив остаточно закріпитись у Галичині. Як засвідчують джерела, його утвердження відбувалося внаслідок жорстоких методів [29,s.12-28].

За невідомими джерелами, на які покликається В. Татішев: “галичани зазнали від угрів великих утисків, тому прислали до великого князя Мстислава Романовича двох знатних людей зі скаргою на короля Коломана, який порушив клятву і відкинув їхню віру, церкву соборну перетворив у латинську, а священників прогнав, багато знатних бояр і купців замучив, а майно їхнє розграбував. Князь великий у зв’язку з цим вирішив послів скликати у Київ усіх князів на раду і повідомивши їм про усі галицькі справи, заявив, що галичанам потрібно надати допомогу. Після довгих переговорів усі князі згодилися іти походом на Галич, звільнити його від католицького гніту і посадити у ньому руського князя або примусити короля Коломана прийняти руський закон і віру, а католиків вигнати з храмів. Почали збирати військо. Великий київський князь Мстислав Романович відправив до Коломана в Галич посла, який повинен був йому передати, “щоб Коломан закон католицький облишив, а закон грецький прийняв і латинських попів вигнав, церкви руському духовенству повернув і у єпископа влади не відбирав. А якщо цього не захоче, велів йому мирні грамоти

віддати і війну оголосити”. Галицький король Коломан, отримавши послання від усіх руських князів, швидко відрядив посла в Угорщину просити допомоги, а також у Польщу, до свого тестя, краківського князя Лешка. І обидва швидко спорядили до нього свої полки...” [20,с.14-25; с.186-188; с.130-142].

З огляду на це російський вчений М. Карамзін зауважував: “Союзні до Галицького королівства Угорська, Польська, Чеська держави, отримавши звістку про послання усіх руських князів, вирішили усилити галицького короля своїми полками і полками богемського королівства, які були прислані на чолі з воєводою баном Фільнієм. Цей воєвода, як називав його галицький літописець “прегордий Філя”, за прагнення “охопити землю і висушити море, що так само неможливо, як ворогові назавжди оволодіти Галичем”, мав велику ненависть до усього староукраїнського і часто примовляв: “Гострий меч, швидкий кінь - і Русь біля моїх ніг”. Відтоді як бан Фільній почав керувати столичним галицьким королівським гарнізоном, було здійснено низку заходів для зміцнення позицій галицького королівського війська. Він побудував фортецю на церкві Богородиці, яка повинна була стати міцною цитаделлю у Галичі. Закріпившись у Галичині, бан Фільній поставив за мету приєднати до галицького королівства Волинь. Переконалий, що “гострим мечем і швидким конем завоює всю Русь, разом з полком свого тестя, великого галицького боярина Судислава і полками інших бояр вирушив у похід на Волинь” [9,с.455, с.596; с.130-142; с.161-167; с.62-67].

Частина боярства Галицького королівства вирішила не брати участі у поході, як зауважує літописець: “А інші розбіглися по своїх волостях і не пішли у похід через пригородість Філі” [17, с. 730-731].

Руські князі, дізнавшись про експансію короля Коломана на Волинь і можливість її втратити, вирішили об’єднатися для боротьби з угорським пануванням у Галичині [34,р.433-434].

За джерелами використаними В. Татіщевим: “для боротьби з угорським пануванням було зібрано 50 тисяч воїнів і запрошено 25 тисяч половців. Серед 17 князів, що виступили у похід в Галичину, були Володимир Рюрикович із Овруча, Мстислав Давидович Смоленський, Мстислав і Ростислав Мстиславовичі з турівськими і луцькими полками, Ярослав Мстиславович

перяславський, Мстислав чернігівський, Данило і Василько волинські, князь Мстислав Мстиславович з братом й іншими князями. Почувши про похід руських князів, галицький король Коломан знову доручив посланцеві йти в Угорщину і Польщу просити допомоги. У відповідь угорський король з польським князем прийшли з великими військами. Руські князі, розділившись на полки, почали просуватись до ріки Серету, де зустріли угорську сторожу. Мстислав Мстиславович з Ростиславом, несподівано нападши, вбили і взяли в полон багато угрів. Ті, яким вдалось втекти, сповістили короля Коломана і князя Лешка про наступ руських князів. Тоді великий князь, переконавшись, що польський князь Лешко прийшов з усіма своїми полками на допомогу Коломанові, і боячись, щоб руські витязі не почали відступати перед великою кількістю лицарів, ішов з ними усю ніч, з метою не дати уграм і галичанам об'єднатися з поляками. На світанку руські князі підступили до ворога. Угри стояли в блискучих, як лід, бронях. На правому крилі розташувався польський князь Лешко з усіма своїми полками, посередині - король Коломан з уграми, а на лівому крилі - воевода Батур з галичанами. Війська зішлись у битві. Спочатку поляки напали на Мстиславичів і ледь їх не перемогли. Стрімкий наступ поляків зупинили половці, які вчасно прибули на поміч. Друге крило у галичан було захищене болотом, тому з цього боку майже не наступали. Найбільше довелось відбиватись великому князеві в центрі, де тривала жорстока битва. Мстислав Мстиславович, втративши велику кількість воїнів, доручив братові Ростиславові керувати битвою, а сам з половцями пішов затримувати поляків. Відібравши 2 тисячі кращих половецьких бійців і частину своїх дружинників, обійшов поляків і вдарив по тилу. Поляки, відчувши руську перевагу в тилу, повернули на Мстислава. Отоді Ростислав натиснув на поляків і розгромив їх. Захопивши польський стяг, руські заманювали поляків у пастку. Поляки думали, що це їхній князь Лешко і направлялися до стягу. В цей час угри напали на Володимира Рюриковича і майже перебили весь його полк. А чернігівський князь Мстислав повернув у тил угорському війську і почав рубати і полонити угрів. Король Коломан втік у Галич і заперся в ньому” [9,с.455, с.596; с.130-142; с.161-167; с.62-67].

За опрацьованими В. Татіщевим джерелами: “У цій жорстокій битві було вбито 20 тисяч угрів, полонено більше, ніж їх могло утекти. Від руських у битві загинули брат великого князя, Святослав Володимирович, понад 3 тисячі воїнів, тисяча половців. Багато князів було поранено, великий князь в стегно і Володимир Рюрикович двома стрілами в ногу. Мстислав Мстиславович втратив двох коней, але не був поранений. Закінчивши битву, руські князі пустили половців за уграми і поляками, а самі з усіма полками обступили Галич і тримали його в облозі 17 днів, щоденно намагаючись взяти приступом, перекопали ріку і відвели від міста воду. Раптом у місті сталася велика пожежа, а полки не відступали. Галицький король Коломан, шукаючи порятунку, вислав знатних мужів просити миру. Великий князь скликав усіх князів і повідомив, що король Коломан просив миру. Порадившись, вирішили підписати мирний договір з умовою, що галицький король Коломан і його батько угорський король Андрій II навечно відречуться від Галича і заплатять за збитки 75 тисяч фунтів чистого срібла, тобто 15 тисяч гривень, а доки не заплатять, доти галицький король Коломан з дружиною Соломеєю буде полоненим великого князя. Однією з умов договору було звільнення полонених з обох боків, а латинських попів, через яких загинуло багато галичан, віддати на суд галицькому єпископові. Галицький король Коломан, підтвердивши усе це клятвою, велів відчинити ворота” [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Князь Мстислав Мстиславович, прибувши у місто, з честю вивів галицького короля Коломана з дружиною і з усім майном до великого князя. Того дня галицький король Коломан послав посла до угрів, до отця свого, просити свого відкупу. Галич віддали за хоробрість Мстиславі Мстиславовичу, а польських полонених - князю Володимирові Рюриковичу. Він взяв за них 20 тисяч гривень і тисячу фунтів срібла. І так усі розійшлися, кожен у своє володіння. А половців князь великий обдарував угорськими і польськими пожитками і відпустив через поле, а Коломана під великою вартою відіслав на заслання в Торчевськ” [20, с.212-213; с.130-142].

За джерелом, яке до нас не дійшло, 1221 року: “Прийшли у Київ посли угорського короля і привезли до великого князя

договірне срібло та великі дарунки. А угорський король відіслав дружнього листа з проханням відпустити його сина, переконуючи великого князя, що він і його діти договір підписаний між королем і великим князем повністю виконають. Князь великий і його діти, прийнявши послів як годиться, послав свого сина в Торчевськ і велів з честю і всякими потребами провести до угорського кордону короля Коломана зі всіма його пожитками. Взявши срібло взявши, великий князь залишив собі тільки третину, дві долі розділив і розіслав усім князям. І так сидів галицький король Коломан в Торчеську рік і два місяці, а як прибув в Галич, то князь який в цей час правив в Галичі, Мстислав Мстиславович Удатний прийняв його з честю, віддав дочку свою Марію за Андрія угорського, брата Коломана, а його кородівську столицю, Галич договорився з королем Коломаном, уступити в майбутньому, як його законному володарю, взявши у галицького короля Коломана, за Галичину, срібло...” [20,с.212-213; с.130-142].

Мал. 47. Князі Мстислав і Данило в Галичі. (Худ. М. Фіголь)

Що стосується князя Мстислава, прозваного “Удатним” за військову доблесть, то він за своє життя був князем: торопецьким, новгородським, галицьким і торчеським з династії Рюриковичів.

Князь Мстислав брав участь у походах 1193 і 1203 руських князів проти половців. В 1212 і 1214 він здійснив вдалі походи на чудь і проти лівонських рицарів. Вів боротьбу з володимиро-суздальським князем Всеволодом III Велике Гніздо і в 1216 розгромив його війська на річці Липиці (див. Повість про битву на Липиці). У 1219 Мстислав II був запрошений боярами князувати у Галицьку землю. Проте незабаром наступ об'єднаних польсько-угорських сил примусив його залишити Галич. Уклавши воєнний союз з волинським князем Данилом I Галицьким, половецьким ханом Котяном. 23 травня 1221 Князь Мстислав Удатний розгромив угорські, галицькі, польські та чеські війська на чолі з володарем Галицького Королівства, галицьким королем Коломаном I біля Галича і повернувся на галицький престол. Він був організатором походу руських князів проти монголів у 1223 році, який завершився жорстокою поразкою русі на Калці. Під час походу Мстислав Удатний очолював авангард князівських військ. Слід наголосити, що в подальшому після битви на Кавлці з якого волинський князь Данило стусливо втік і спасся втечею у Мстислава була зневага до зятя Данила, а отже подальші взаємовідносини між Мстиславом і Данилом були напруженими. У зв'язку з цим князь Мстислав небажаючи в майбутньому передавати Галич волинському князю Данилу і у 1227 він видав свою дочку Марію заміж за угорського королевича Андрія, якому згодом передав всю владу у Галицькому Королівстві, після чого в 1227-1228 роках князував у Торчеську. В 1228 році по дорозі з Торчеська до Києва князь Мстислав занедужав і помер, встигнувши постригтися в схиму за тодішнім звичаєм благочестивих князів. За відомостями польського історика, тіло його було поховане в Києві, у церкві святого Христа, ним же спорудженій. Тепер цієї церкви немає, і де могила князя Мстислава Удатного - невідомо. Отже повертаючись до історії Галицького Королівства наголосимо, що боротьба за Галич, вивисшена західно-європейською системою влади і піднята до рівня незалежної держави не припинялася [44,р.163-164]. Угорська, Польська,

Українська держава залучали до кровопролитної битви нових союзників. Російський історик М. Карамзін так коментував цю битву і перебіг історичних подій в Україні-Русі: “Король Коломан, угри і галицькі бояри усвідомлювали, якими можуть бути наслідки війни з усіма володарями Руси, і розуміли, що руські князі не змиряться з утисками у Галичині руської віри. Їм було соромно, що Галичина, могутнє і багате князівство, стала з приходом угорської династії католицькою державою, майже відділеною від православного світу. Те, що король Коломан володарював у Галичині як католицькій державі, було причиною консолідації руських князів навколо метрополії давньоукраїнської держави Києва”. Були і такі князі, що підтримували галицького короля і сприяли утвердженню королевича в Галичині. Король Коломан, передбачивши, що коли-небудь йому доведеться воювати з руськими князями, ще на початку володарювання в Галичині прагнув утвердитись релігійно. Зміцнивши свої позиції за допомогою присланих католицькими володарями угорського, польського і чеського полків він рішуче почав впроваджувати унію, яка повинна була стати його гарантом у подальшій боротьбі з православним світом. Можна стверджувати, що перед вирішальною битвою за Галичину король Коломан зі свого боку консолідував усю наявну католицьку силу, а володар Руси-України, великий київський князь - усю православну. Битва, яка закінчилась поразкою галицького короля Коломана, ще досі не отримала належної оцінки в історичній науці. З однієї сторони, у ній взяли участь наймогутніші князі Руси, з другої - наймогутніші католицькі володарі, угорські, польські, чеські і галицькі бояри. Невідомо, як би закінчилась кровопролитна битва, коли б не полководський талант Мстислава “Удатного”, який у вирішальний момент зумів з відбірною дружиною і половцями виступити з тилу і розділити угорське військо, що було основним у цій битві. Військовий порядок угорського війська, писав М. Карамзін, не змогли відновити найталановитіші угорські полководці. Від руських стріл і сулиць угри падали мертвими цілими рядами. В паніці, що охопила військо, потрапив у полон їхній полководець “прегордий Філя”. Половці взяли у полон багато поляків, а руські, захопивши польську хуругву, змушували повертатися до неї польських

воїнів, яких, заманивши у пастку, безжально вбивали. Було багато крові, стогони нещасних жертв доносились до Галича, трупи лежали купами по широкому обширі придністровських долин. За перебігом війни стежив князь Мстислав “Удатний”. Коли великого князя у центрі битви оточило відбірне угорське військо, Мстислав “Удатний” маневрував резервами і направляв їх у найнебезпечніші місця на полі бою. Він, намагаючись бути усюди, загубив двох коней, але таки зумів нанести вирішальний удар, що привело до повної поразки військ короля Коломана. Коломан з рештками військ відступив у Галич, який утримував недовго. Підкопавши під стіни міста, руські князі швидко захопили його. Тоді король Коломан зі своєю вибраною дружиною віступив в останню цитадель на храмі Богоматері, і з гордістю відхилив бажання Мстислава зустрітися з ним для ведення переговорів. Через декілька днів заморені спрагою і голодом угри на чолі з Коломаном здалися. До Мстислава, підвели нещасного, замореного голодом і спрагою галицького короля Коломана і його юну дружину, королеву Соломею в сльозах і розпачі. І він велів їх з міцною сторожею відправити в Торчиськ, а угорських баронів з жінками та дітьми віддав як полонених своїй дружині й половцям в нагороду за проявлену мужність. Тільки славний архієпископ, краківський літописець Калдубко і канцлер польський Івон з краківським князем Лешком зуміли втекти з поля битви. Польські і литовські хроніки стверджують, що через своє самолюбство, зайнявши Галич, Мстислав “вінчався Коломановою короною на короля Галичини”. Польсько-литовські джерела, писав М. Карамзін, підтвержує автор нашого Синопису, який писав про Мстислава: “Вінчаний був він єпископами вінцем царським і проголошений був царем усієї Галичини” [9, с.455, с.596; с.130-142; с.161-167; с.62-67]. Дослідник Д. Зубрицький зауважував, князь Мстислав, удруге заволодівши галицьким престолом, задля того, щоб сусідні західні володарі не зазіхали на Галичину, вирішив зрівнятися з сусідніми володарями, королем угорським і богемським, і коронувати себе золотою короною Коломана, прийнявши титул “царя галицького” [4,с.80].

Коронація князя Мстислава на короля Галичини була крахом релігійної політики галицького короля Коломана, який намагався

впроваджувати унію лише політичним шляхом за допомогою військової сили. Однак був ще інший шлях проведення Собору церков, згідно з яким Римська і Галицька церкви мали внаслідок компромісів добровільно з'єднатися під зверхністю Римського архієрея, на чому настоював папа, пославши в Галичину легата, який пропонував впроваджувати унію внаслідок проведення Собору церков. Але угорський король і польські можновладці, у таборі яких теж не було єдності, розпочавши в Галичині релігійну війну, відкинули ідею злучення церкви майже на 40 років. Можливо, формально, займаючись впровадженням унії, угорські і польські феодали мали на меті власне збагачення. Оскільки Галичина була багата на родючі землі, ліси, величезні поклади кам'яної солі, католицькі союзники, незважаючи на військову поразку, продовжувати плести інтриги навколо Галичини, прикриваючись релігійними гаслами унії церков. Угорський король Андрій II, розгромлений у Галичині, надіявся відвоювати згодом втрачений королівський трон свого сина. Польський князь Лешко приєднався до союзу з Андрієм. Тоді король Андрій прислав до Мстислава свого посла, вельможу Яроша, з погрозою, якщо Мстислав не видасть сина, то він оголосить проти нього війну. Галицький володар Мстислав не злякався погроз Андрія і спокійно йому відповів, “що перемога залежить від Бога, і з його допомогою вдасться приборкати гордість угорського короля”. Мстислав знав, що поразка угрів і поляків під Галичем, полон Коломана та завдані союзникам військові і моральні втрати, виснажили Угорщину і Польщу. Поразка призвела до повстання. До того ж Андрій II, втративши частину війська під час Єрусалимського військового походу, не міг виступити проти галицького володаря, і в 1221-1222 роках внаслідок наростання феодальної війни у своїй країні припинив широкомаштабну наступальну політику на східні володіння. А у боротьбі зі знаттю, він у 1222 році був змушений надати їй усі права, закріплені “Золотою буллою”, що послабило королівську владу в Угорщині [28, №21; с.130-142].

Другий сусід Мстислава галицького і союзник Андрія II, краківський князь Лешко, теж не міг вести активної наступальної політики, оскільки в двох битвах на Волині і в Галичині зазнав значних втрат. Допомагаючи своєму зятеві, галицькому королю

Коломану, він здійснив похід на Волинь, який дорого вартував польському князеві. Союзні Данилові Романовичу литовські князі повністю спустошили краківське князівство. У зв'язку з цим папа Гонорій III 1221 році звільнив князя Лешка від Хрестового походу. Внаслідок постійних нападів на Волинь союзних литовських князів Лешко краківський 1222 р. поспішно уклав мир з князем Данилом Романовичем, відмовившись від підтримки белзького князя Олександра Всеволодовича [28, №21; с.130-142].

За В. Татіщевим, Андрій II через постійні напади на Галичину, відрікся від неї, заплативши згідно з мирним договором контрибуцію у сумі 15 тисяч гривень срібла. Відповідно до договору, укладеного між Українською державою і Угорським королівством 1221-1222 рр., Угорщина назавжди припинила втручатися у внутрішні справи Русі-України і було встановлено добросусідство і вічний мир [20, с.212; с.130-142; с.229-263].

Однак галицькі бояри, як засвідчує в своїх джерелах В. Татіщев, побачивши нікчемність князя Мстислава, почали схилитися до думки: "про відновлення Галицького королівства та повернення у 1225 році свого короля Коломана I на галицький королівський трон". Найперше вони вирішили переконати князя Мстислава щодо проведення широкомаштабних переговорів з "могутнім" угорським королем Андрієм II. У князя Мстислава не було вибору, до зятя Данила, який мав права на галицький престол, і якого любили галичани, він ставився вороже. Цю ворожечу посилювали бояри, які теж боялися князя Данила, і не бажали бачити його на троні після Мстислава. Галицький трон за дорадою бояр після смерті Мстислава не повинен був дістатися ні законному володареві галицькому королеві Коломану, ні спадкоємцеві волинському князеві Данилові. Щоб назавжди припинити боротьбу за галицький трон, бояри порадили Мстиславові видати дочку Марію за молодшого сина угорського короля Андрія II, королевича Андрія і так продовжити спадкове правління Галицьким королівством. Будучи, як писав М. Грушевський: "бездарним знаряддям в руках галицького боярства", князь Мстислав погодився на переговори з угорським королем Андрієм II [2, с.41].

Згодом вони підписали "союзну угоду", яку скріпили шлюбом королевича Андрія з дочкою Мстислава Марією, що отримали в

управління великий боярський центр Перемишль. У Секретному Ватиканському архіві зберігся документ, який засвідчує: **”що 1222 році Мстислав, володар Галичини, пообіцяв видати свою дочку Марію за молодшого сина угорського короля Андрія і заповісти йому Галицьке королівство”** [28, №21; с.130-142].

Добиваючись Галицького королівства для спадкоємців з угорського дому, угорський король Андрій II не зважав ні на що, знаючи, що жених, щойно заручений з Мстиславною, ще раніше був заручений з єдиною спадкоємницею вірменського престолу, боявся, щоб ця політична акція не була викрита.

Щоб відновити Галицьке королівство і утвердити свого сина Андрія у Галицькому королівстві, угорський король Андрій II вимагав у нового папи римського Гонорія III скасувати попередні заручення. Новий папа римський Гонорій III, світське прізвище - Ченчіо Савеллі, народився в Римі у 1148 році, з 18 липня 1216 по 18 березня 1227 року Ченчіо Савеллі - папа римський Гонорій III, відзначився кипучою адміністративною діяльністю. Так він почав свою діяльність пресвітером в базиліці Санта-Марія-Маджоре, где бул підвищений до Архіпресвітера. Біля 1188 року був призначений на посаду камерарія Святої Римської церкви.

В 1194-1198 роках Ченчіо Савеллі зарекомендував себя як видатний адміністратор, став ініціатором складення трактату “*Liber Censuum Romanæ Ecclesiæ*” - який регулярно доповнювався з 1192 г. вплоть до XV століття. “*Liber Censuum Romanæ Ecclesiæ*” був збірником документів по васальних доходах Римської церкви. В 1193 році Ченчіо Савеллі став кардиналом, виконуючи функцію віце-канцлера канцелярії Римської церкви.

В цей час він відомий дякуючи написанню значної богословської праці “*Ordo Romanus*”, яка стала однією із найважливіших і надійних джерел по деяких питаннях середньовічного церковного життя. Окрім цієї праці папа римський Гонорій III є автором праці “Життєпис Григорія VII”. Папа римський Григорій III є також укладачем “Гримуара”. Папа римський Григорій III затвердив статuti Орденів: Кармелітів та Францисканців, а в буллі “*Gratum omnium*” вперше офіційно назвав орден домініканцев братами-проповідниками [8, с.172-210].

Мал. 48. Папа римський Гонорій III та його папський герб.

Що стосується проблеми долі утвореного його поредником папою римським Іннокентієм III Галицького королівства та галицького короля Коломана та політичних взаємовідносин угорського короля Андрія II, який вів переписку з папою римським Гонорієм III, щодо інтронізації на Галицьке королівство його молодшого сина Андрія та його шлюбу з княжною Марією, дочкою князя Мстислава “Удатного”, то з цього питання, папа римський Гонорій III у своєму зверненні так офіційно відповів угорському королю Андрію II: **“Галицьке королівство не може належати його молодшому синові, оскільки належить його законному володареві королеві Коломану, зятеві герцога польського Лешка, коронованого на галицький королівський трон апостольською владою”** [9, с. 456-457; с. 130-142; с. 161-167].

Папа римський Гонорій III у своєму листі наголошував: **“що біда галицького короля Коломана, явище тимчасове, і не треба задля включення Галицького королівства у Союз католицьких держав створювати ще один шлюб”** [9, с. 456-457; с. 130-142; с. 161-167].

Однак угорський король Андрій II не послухався і папи римського Гонорія III і вирішив: **”...відновити в лоні Союзу католицьких держав Галицьке королівство силою дипломатії”**. Однак угорський король Андрій II згодом помер,

так і не досягнувши цієї політичної стратегії [9, с. 456-457; с. 130-142; с. 161-167].

Отже проблема відновлення Галицького королівства постала в Угорському королівстві і під час володарювання сина Андрія II, Бели IV, який вважав короля Коломана: **”єдиним законним володарем Галичини, коронованого папою римським Іннокентієм III у 1215 році”** [9, с. 456-457; с. 130-142; с. 161-167].

В угорського короля Бели IV теж був свій план щодо Галицького королівства, оскільки ще був живий, володіючий Хорватією та Славонією, галицький король Коломан. Як засвідчують угорські, польські та чеські джерела: **“Бела IV вважав законним володарем Галицького королівства свого брата, офіційно коронованого іменем папи римського Іннокентія III, Остригомьским архієпископом Іоаном, за католицькою державною та релігійною традицією, короля Коломана I”**. В Угорському королівстві галицького короля Коломана I вважали володарем Галицького королівства, тобто правителя вищим за рангом ніж, князя Данила який під час коронування Бели IV був лише князем волинським, позбавлений правлячою галицькою елітою престолу [5,с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Мал. 49. Ініціатор відновлення Галицького королівства в XIII столітті угорський король Бела IV.

Угорський король Бела IV ще за життя його брата, галицького короля Коломана I, не уявляв волинського князя Данила майбутнім володарем Галицького королівства, і надіявся, що в блищому часі, як засвідчують угорські джерела: **“силою військової коаліції західно-європейських, католицьких володарів, передусім: Угорщини, Польщі та Чехії, він зуміє виконати волю папи римського Іннокентія III від 1215 року і поверне Галицьке королівство до складу Союзу католицьких держав разом з його законним володарем на престолі, галицьким королем Коломаном I”**. Однак вступ татаро-монголів переплутали всі ці політичні плани, як угорського короля Бели IV так і галицького короля Коломана I. Повернувшись в 1221 році в Угорщину галицький король Коломан став володарем Хорватії та Славонії. За час з 1221 по 1240 роки галицький король Коломан і вірні йому галицькі бояри, нагромаджували військові сили і пильно спостеріглив за ходом політичних подій в Галицькому королівстві. В цей час галицький король Коломан I надіючись на своє скоре повернення на галицький престол, допомагав в усьому своєму брату угорському королю Белі IV в політичних інтригах з руськими князями. В цей час, як засвідчують угорські джерела та наукові висновки угорських вчених: **”угорський король Бела IV не полишав надій на відновлення Галицького королівства”** [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Мал. 50. Угорський король Бела IV.

Мал. 51. Князь Данило Романович.

Так у 1240 році, під час монгольського походу на Русь, угорський король Бела IV відмовив сватам сина князя Михайла Всеволодовича чернігівського Ростислава до своєї доньки Анни, а потім і князю волинському Данилу Романовичу, який особисто прибув до угорського двору для заручин свого сина Лева з угорською принцесою Констанцією.

Кожний з цих візитів був хронологічно пов'язаний з монгольською загрозою Києву. Угорському королю Белі IV не потрібна була війна з татаро-монголами, а видати своїх доньок заміж за руських князів означало стати їх союзниками у війні проти монголів. Угорський король Бела IV вирішив перечекаати, доки татаро-монголи зруйнують Русь, вичерпають наступальний темп і повернуть додому. Тоді можна було б без особливих витрат відновити Галицьке королівство і відновити на престолі помазаного папою римським Іннокентієм III, галицького короля Коломана відновити унію Галицької церкви з Римською [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Однак завоювання в січні 1241 татаро-монголами Галицького королівства, перекреслило всі політичні плани угорського короля Бели IV. Вже 12 березня 1241 монгольські війська під проводом Батия і Субудая з ходу штурмом оволоділи укріпленим Верецьким перевалом і розгромили угорську сторожу.

18 березня у битві під Хмельником Краківські і сандомирські війська розгромлені силами хана Байдара.

28 березня - монголи захопили Краків. Дальше монголо-татари втоглись в Угорське Королівство. Татаро-монгольське військо швидко пробилось через Верецький перевал на територію, підконтрольну угорській короні, і 12 березня 1241 року татаро-монголи здобули Мункач та Унгвар.

16 березня 1241 року передовий загін монголів на чолі з Шибаном, близько 10 000 вершників, з'явився під Пештом. Корпус Кидана пройшов південним маршрутом, через Молдавію і Трансильванію, зруйнувавши дорогою міста: Варадин, Арад, Перг, Егрес, Темешвар. Взнавши це галицький король Коломан I, який готував сили для походу в Галичину, з'єднавши всі свої хорвато-славонські сили, в тому й числі військової загони галицьких бояр, разом із старшим братом, угорським королем

Белою IV, вирушили для участі у битві на річці Шайо з татаро-монголами.

Битва на річці Шайо, Сайо-Соленій, в долині Мохі, відбулась 11 квітня 1241 року між військами угорського короля Бели IV і його брата галицького короля, хорватського герцога Коломана I, з одного боку, і монгольськими військами на чолі з Бату, Шибаном, Каданом і Субедеєм, з іншого.

Битва була однією з останніх в рамках Західного походу монголів 1236-1242 років, зокрема, походу на Русь і в Центральну Європу в 1240-1242 роках [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

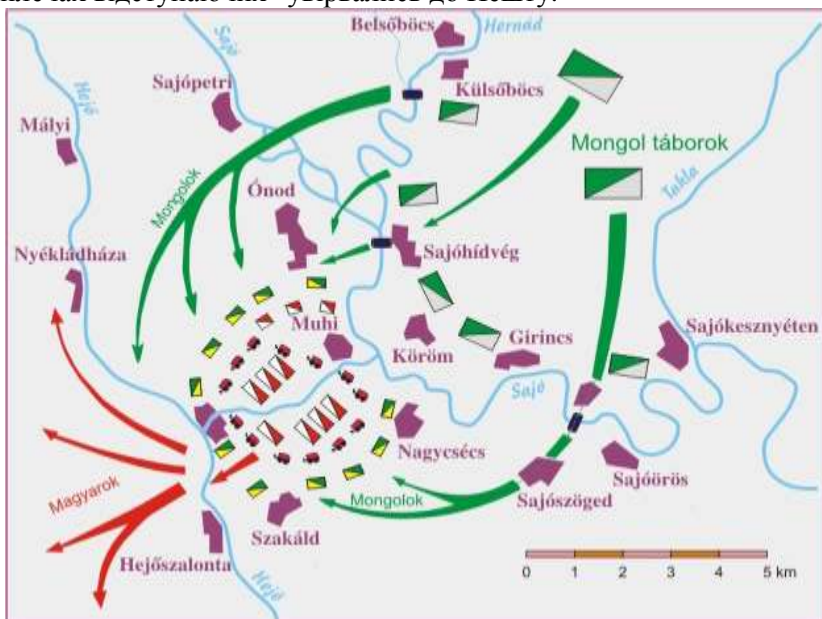
Татаро-монгольське військо, налічувало близько 70 тисяч вершників. Чисельність угорсько-хорватського-галицького війська історик Храпачевський оцінив від до 60 тисяч воїнів.

Однак сучасник подій Вільгельм де Рубрук вважав, що військо короля Угорщини не перевищувало 30 тисяч вояків. Джувейні, оцінює сили угорців у 450 тисяч вояків, і згадує повідомлення Шибана про те, що "їх удвічі більше за монгольське військо". Рашид-Ад-Дін в аналогічному описі пише про 400 тисяч воїнів.

Мал. 52. Битва на річці Шайо. Мініатюра XIII століття.

В початковому ході битви угорсько-хорватське військо 6 днів переслідувало татаро-монгольський передовий загін Шибана, на сьомий день ввечері зупинилося в долині Мохі, перед річкою Шайо. Вночі основні сили монгольського війська на чолі з Субедеєм переправились через річку на лівому фланзі і обійшли угорський укріплений табір з півдня. Інша частина монгольської армії під проводом Бату і Шибана захопила міст через річку і розгромила угорський сторожовий загін. Зранку, 11 квітня монголи розпочали обстріл розташованого в долині угорського табору з оточуючих пагорбів з луків і каменеметальних машин, потім після нетривалого штурму увірвались до табору. Проте, монголи не замкнули кільце оточення і угорському війську вдалося відійти на захід, однак закріпитися угорці не змогли і розпочали безладний відступ. Монголи поступово знищували по частинах деморалізоване і погано кероване угорсько-хорватсько-галицьке військо в ході переслідування протягом 6 днів і “на плечах відступаючих” увірвались до Пешту.

Мал. 53. 11 квітня 1241р. - розгром угорського короля Бели IV та галицького Коломана I татаро-монголами хана Батия в битві на ріці Шайо в долині Могі.

Загибель війська спричинила ситуацію, коли угорські землі опинились абсолютно беззахисними перед завойовниками. Корпус Кадана від Пешту пройшов до Адріатичного моря, розоривши на шляху міста Хорватії і Далмації. Угорський король Бела IV утік під захист австрійського герцога Фрідріха II, віддав йому за допомогу проти татаро-монголів всю свою казну і три угорських комітати. Корпус хана Батия, з'єднався з прибулим з Польщі після перемоги під Легніцею корпусом Байдара, не ризикнув вступити в бій з об'єднаними силами Чехії, Австрії і Каринтії. За іншою версією, причиною повороту монголів на схід стало отримане повідомлення про смерть великого хана Угедея в грудні 1241 року. На зворотному шляху частина монгольського війська зазнала поразки від військ болгарського царя Івана Асеня II.

В цей же час від отриманих ран під час битви на річці Шайо в долині Мохі у місті Загребі, столиці Хорватії у якому галицький король Коломан I був володарем з 1221 по 1241 роки, і куди важкопораненого після битви привезли галицького короля Коломана, в червні 1241 року, він помирає. Отже на 34 році життя, якщо вірити історичним джерелам, а народився Коломан у 1207 році, в розцвіті сил і творчих планів відновлення Галицького королівства, помер герой трагічної битви з татаро-монголами, засновник Галицького королівства та перший галицький король Коломан I. Отже засновник Галицького королівства, якого як завзятого галицького короля, відважного та хороброго воїна, учасника трагічної битви на річці Шайо в долині Мохі, що відбулася 11 квітня 1241 року, вшановує сучасний пам'ятник королю Галичини Коломану I в університеті Святого Іштвана в Гедделі в Угорщині [50].

Отже з військово-політичної та культурно-релігійної історії Галицького королівства першої половини XIII століття, бачимо, що у 1214-1215 роках, його володар, принц Коломан – галицький князь, з 1215 по 1221 роки галицький король, з 1221 по 1241 роки володар Хорватії і Славонії, борець разом з своїм братом угорським королем Белою IV за відновлення свого правління в Галицькому королівстві. У 1241 році Галицький король Коломан I - герой трагічної битви на річці Шайо в долині Мохі в ході якої, від отриманих важких ран, він в місті Загребі, в травні-червні

1241 року, помираючий король галицький король Коломан I і передає свої права, трон, титул галицького короля своєму брату угорському королю Белі IV, який успадковує титул галицького короля, як володаря Галицького королівства на всі подальші віки... [5,с.107-126;с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Мал. 54. Сучасний пам'ятник королю Галичини Коломану I в університеті Святого Іштвана в Гедделі (Угорщина). Король Коломан під час битви з монголо-татарами в 1241 р.

У висновок наголосимо, що проблема створення, а опісля відновлення Галицького королівства витала в Угорському королівстві і під час володарювання сина Андрія II, угорського короля Бели IV, який упродовж усього правління з 1221 по смерть короля Коломана 1241 року, коли короля Коломана було вигнано з Галичини, вважав галицького короля Коломана I єдиним законним володарем Галичини возведеного в ранг короля Галичини римським папою Іннокентієм III та підтверженням його титулу володаря Галицького королівства наступним папою римським Гонорієм III. Цю ідею угорський король Бела IV зразу ж показав після смерті галицького короля Коломана, де в титулі своєї корони де в ієрархії Угорського Королівства другим за значенням і політичною вагою був титул галицького короля Коломана I [7,с.49-50; с.130-142; с.237-379; с.97-126; с.40-45].

Отже до смерті Коломана I у 1241 році в угорського короля Бели IV, який став ще й галицьким королем Белою I, теж був свій план щодо відновлення Галицького королівства, оскільки його брат був офіційно помазаний папою римським Іннокентієм III і відомий в Європі, як галицький король Коломан I. Король Бела IV робив все, як наголошують угорські джерела: **”щоб відновити для своїх нащадків Галицьке королівство”** [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Як засвідчують угорські, польські та чеські джерела: **”Угорський король Бела IV законним володарем Галичини, свого брата короля Коломана I, а після його смерті, себе”**, тому нічого дивного немає, що всі галицькі бояри після смерті галицького короля Коломана перейшли на службу до короля Бели IV і активно взяли участь в 1245 році в Ярославській битві проти волинського князя Данила, який в цей час претендував і на галицький трон [9,с.455, с.596; с.130-142; с. 161-167; с.62-67].

Як бачимо з угорських джерел, що угорський король Бела IV ще навіть у 1245 році надіявся: **”що силою військової коаліції західно-європейських, католицьких володарів, передусім: Угорщини, Польщі та Чехії, він виконає волю папи римського Іннокентія III і поверне Галицьке королівство в лоно Союзу католицьких держав, і сам посяде на трон галицького короля“** [29,с.18-29].

Однак європейську ідею Руського королівства, після злучення Галичини, Волині та Київщини в 1238 році в єдину Українську державу, було втілено визначним володарем Української держави XIII століття, великим князем Руси-України, Данилом Романовичем який використав “угорський політичний проект утворення Галицького королівства” в своїй європейській політичній ініціативі для всієї Української держави, яка після офіційної коронації Данила Галицького на короля Руси, очолена вже королем Данилом I, стає відомою в Європі у XIII-XIV століттях, як Руське королівство... [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Вище ми також показали амбіції молодого Галицького королівства, яке дійшло до нас фундаментальними монументальними спорудами такими як романським собор св. Пантелеймона, королівський палац в Галичі на церкві Успення присвятої Богородиці, королівський(старостинський) замок та королівський собор на березі Дністра, які збереглися до сьогодні, як амбітні проекти володаря Галицького Королівства, які не бажали зауважувати через політичні амбіції [30, 335 old].

Сам факт утворення та функціонування Галицького королівства в епоху правління Галичиною могутніх галицьких бояр, за участю західноєвропейських союзників, папи римського Іннокентія III та угорського короля Андрія II, у 1215-1221 роках, є цікавим історичним фактом 800-літньої давності з часу утворення Галицького королівства, який потребує подальшого наукового дослідження [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449; с.123-135].

Сам факт утворення Галицького королівства, його офіційного законного проголошення за участю папи римського Іннокентія III та визнання його усім галицьким народом, його сусідами, східними, південними і західними його хоч і недовготривалого та все ж активного функціонування, що відзначено сукупністю вітчизняних та європейських джерел, дає право у висновок наголошувати, що Галицьке королівство, освячене папою римським Іннокентієм III, це найвище державне торгово-економічне та культурно-релігійне сходження Карпато-Дністровської цивілізації увійшло в державну традицію, яка не пропала у вирії європейської історії, і на новому витку її історії,

в XVIII столітті, було відновлене імператорами Священної Римської імперії. Отже Галицьке королівство, як державна, політична та культурно-релігійна спадщина [5, с.107-126; с.91-94; с.97-126; с.3-42; с.399-449;с.123-135], що була утворена в 1215 році, як “західно-європейський політичний та релігійний проєкт” у 1772 році після розпаду Польського королівства, зазнав відновлення, де за трон Галицького королівства велась боротьба до XX століття, про що мова піде в наступному розділі цієї праці... [30, 335 old; 93 old].

Мал. 55. Упадок Галицького королівства у 1221 році.

Список використаних джерел та літератури:

1. Грицак Павло. Галицько-Руська Держава. – Нью-Йорк, 1958р.
Чубатий Микола. Історія християнства на Русі-Україні. До 1353 року. – Рим - Нью Йорк, 1965р. – Т.І.
2. Грушевський М. С. Історія України-Русі. – К., 1993р. – Т.ІІІ.
3. Грушевський М. Історія України-Русі. – Львів 1897р. – Т.ІІІ.
Чубатий М. Історія християнства на Русі-Україні. До 1353 року. – Рим-Нью Йорк, 1965р. – Т.І.
4. Зубрицкий Д. История Галицко-Русского княжества. – Львов, 1853-1855рр. – Т.ІІІ.
5. Ідзьо В.С. Велика чи Біла Хорватія - ранньо-феодальна слов'янська держава на території Галичини (V-IX ст.)// Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2000р. – Т.ІV.
Перфецький Станіслав-Ролан. Королівство Галичини. – Львів "ВНТЛ-Класика", 2004р.
Ідзьо Віктор. Галицький король Коломан I та процеси першої політико-релігійної унії в Галичині в першій чверті XIII століття. - Прикарпатський Вісник Наукового Товариства ім. Т.Шевченка "Думка". – Івано-Франківськ, 2008р. – №3.
Ідзьо Віктор. Галицький король Коломан I та процеси першої політико - релігійної унії в Галичині в першій чверті XIII століття. – Львів "Сполом", 2009р. – 44с.
Ідзьо Віктор. Українська держава в IX-XIV століттях. – Івано-Франківськ "Сімик", 2014р.
Ідзьо Віктор. Зародження та становлення християнства на території Подністров'я та Посяння в III-XIII століттях". – Івано-Франківськ "Сімик", 2014р.
6. Ідзьо Віктор. Українська держава в XIII столітті. – Івано-Франківськ, 1999р.
Віктор Ідзьо. Галицька держава - процеси етнотворення і становлення (III-XII ст). – Львів "Камула", 2005р.
Wetner M. Merwindigere Schicksale des stiftes des stiftes und der Stadt klosternt ubung aus Urkunden gezogen, (Urkundenbuch). – Wien, 1815r.
7. Ідзьо Віктор. Релігійна культура Європи і зародження, становлення та розвиток християнства в Україні. – Львів "Ліга-Прес", 2007р.

Ідзьо В.С. Українсько-угорські політичні взаємовідносини в XIII ст. // Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2003р. – Т.VII.

Ідзьо В. С. Угорські джерела епохи династії Арпадів про Україну-Русь (IX-XIII ст.)//Науковий Вісник Українського університету. – М., 2002р. – Т.II.

Ідзьо В. С. Дипломатичні взаємини Данила Романовича напередодні коронації//Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2003р. – Т.VII.

Wetner M. Merwindigere Schicksale des stiffes des stiffes und der Stadt klosternt ubung aus Urkunden gezogen//Urkundenbuch. – Wien, 1815r.

8.Ідзьо Віктор. Галицьке королівство 1215-1221 років. До 800-ліття з часу утворення. Науковий Вісник Українського Університету. – М., 2015р. – Т.XX.

9.Карамзин Н.М. История государства Российского. – М., 1991р. – Т.II-III.

Ідзьо В. С. Утворення Галицького королівства. Галицький король Коломан I та процеси першої політично-релігійної унії в Галичині в першій чверті XIII століття//Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2004р. – Т.IX.

Ідзьо В.С. Боярин Володислав Кормильчич – володар Галицької боярської республіки//Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2004р. – Т.IX.

Драбчук Іван. Постаті Галицької історії. – Івано-Франківськ "Сімик", 2011р.

Драбчук Іван. Три корони. 15.03.2013р. – Вікіпедія. Інтернет-інциклопедія.

10.Котляр М.Ф. Данило Галицький. – К., 1979р.

Ідзьо В.С. Утворення Галицького королівства. Галицький король Коломан I та процеси першої політично-релігійної унії в Галичині в першій чверті XIII століття//Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М. 2004р. – Т. IX.

11.Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. – К., 1984р.

Ідзьо В.С. Правові, економічні взаємовідносини князів з боярством, міською громадою в Галицькій державі в XII-XIII століттях згідно зі свідченнями джерел та висновків історичної та

- археологічної науки.//Науковий Вісник Українського Університету. – М., 2005р. – Т. VII.
- 12.Нагаєвський Ісидор. Історія Римських Вселенських Архієреїв. – Мюнхен, 1964р. – Ч.І.
- 13.Пашуто В.Т. Очерки по истории Галицко-Волынской Руси. – М., 1950р.
- Ідзьо В.С. Утворення Галицького Королівства. Галицький король Коломан I та процеси першої політично-релігійної унії в Галичині в першій чверті XIII століття.// Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2004р. – Т.IX.
- 14.Паславський І. Коли виникло єпископство а Перемишлі?// – ІРУ НЩ, 2009р.
- 15.Перфецький Станіслав-Роланд. Королівство Галичини. – Львів "ВНТЛ-Класика", 2004р.
- 16.Петрушевич А. Историческое известие о церкви св. Пантелеймона близ города Галича. – Львов, 1881р.
- 17.Полное Собрание Русских Летописей. – М.,1950р. – Т.П.
- 18.Руський Літопис. – К.,1989р.
- 19.Соловьєв С.М. История России древнейших времён: Сочинения. – М., 1988р. – Т. III-IV.
- Ідзьо В.С. Король Данило та Українська держава в XIII столітті (етапи політичного сходження 1205-1238рр.).//Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2001р. – Т.V.
- 20.Татищев В. Н. История Российская. – М-Л., 1964р. – Т.Ш.
- Ідзьо В.С. Утворення Галицького Королівства. Галицький король Коломан I та процеси першої політично-релігійної унії в Галичині в першій чверті XIII століття.//Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2004р. – Т.IX.
- Ідзьо В. Перша унія Галицької і Римської Церкви в Галичині в 1214-1230 роках.//Релігійна культура Європи та зародження, становлення і розвиток християнства на території України: Збірник наукових праць. – Львів "Ліга-Прес", 2007р.
- 21.Чубатий М. Перша Проба Церковної Унії на Галицькій Русі у першій чверті XIII століття. Альманах українських богословів. – Львів, 1913р.
- Чубатий М. Західна Україна і Рим в XIII столітті. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів, 1917р. – Т.123/124. – Додаток I.

- Чубатий М. Історія християнства на Русі-Україні. До 1353 року. – Рим-Нью Йорк, 1965р. – Т.І.
Acta Innocentii III P.P.(1198-2016), ed Th. Haluscynskiyi. – Pontificia Commissio ad Redigendum Codicem Juris Canonici Orientalis. – Roma 1944r.
- 22.Чубатий Микола. Західна Україна і Рим в XIII столітті. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів, 1917р. – Т.123/124.
- 23.Чубатий Микола. Західна Україна і Рим в XIII столітті. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів,1917р. – Т.123/124. – Додаток 9.
- Чубатий Микола. Історія християнства на Русі-Україні. До 1353 року. – Рим-Нью Йорк, 1965р. – Т.І.
- 24.Чубатий Микола. Історія християнства на Русі-Україні. До 1353 року. – Рим-Нью Йорк, 1965р. – Т.І.
- 25.Abraham W. Powstanie Organizacyi Koscola Lacinskiego na Rusi. – Lwow,1904r.
- 26.Acta Innocentii III P.P.(1198-1216rr.), ed Th. Haluscynskiyi. – Pontificia Commissio ad Redigendum Codicem Juris Canonici Orientalis. – Romae, 1944r.
- 27.Vernadsky G. Kievan Russia. – Nev Haven,1948r.
- 28.Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae, ed. A. Theiner. – Romae, 1860r. – Т.І.
- Wlodarski B. Rola Konrada Mazoweckiego w stosunkach polsko-ruskich // Arch. Tw-wa Nauk we Lwowe, Dziala, tom 19, zeszyt 2. – Lwow, 1936r.
- 29.Huillard Dreholles. Examen de chartes de l'Egeise Romaine, conte nues dans les ronleaux de Cluny. – Paris, 1865r.
- 30.Hodinka A. Az orosz evkonyvek magyar vonatkozasai. – Budapest, 1916r.
- CS. – I.93.
- 31.Documenta Ponifikum Romanorum historiam. Ukrainae illustrantia. Ed. A. G.Welykyj. – Romae. PP. Baziliani,1953-1954rr. – Vol.I.
- Acta Innocentii III P.P.(1198-1216rr.), ed Th. Haluscynskiyi. – Pontificia Commissio ad Redigendum Codicem Juris Canonici Orientalis. – Roma, 1944r.

Чубатий М. Західна Україна і Рим в XIII столітті. – Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів, 1917р. – Т.123/124. – Додаток I.

Чубатий Микола. Історія християнства на Русі-Україні. До 1353 року. – Рим-Нью Йорк, 1965р. – Т.І.

32.Documenta Pontificum Romanorum historiam. Ukrainae illustrantia. Ed. A. G.Welyukj. – Romae. PP. Baziliani,1953-1954rr. – Vol.I. – №4.

Чубатий М. Західна Україна і Рим в XIII столітті. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів, 1917р. – Т.123/124. – Додаток 5.

Лужицький Григор. Українська церква між сходом і заходом. – Філадельфія, 1954р.

Нагаєвський Ісидор. Історія Римських Вселенських Архієреїв. – Мюнхен, 1964р. – Ч.І.

Acta Innocentii III P.P. (1198-1216rr.), ed Th. Haluscynski. – Pontificia Commissio ad Redigendum Codicem Juris Canonici Orientalis. – Romae, 1944r.

33.Ibid.

34.Monumenta Polonia Historica (MPH), ed. A. Bielovski. – Krakov-Lvov, 1864r. – Vol.II.

35.Pothast. – 3195, 3196.

36.Pothast. – 3195, 3196.

Fejer. Monumenta Hungarum Historica, Codex dipl. Arpadianus continuatus, VIII, XI-XIII. – Pest, 1860-1870rr. – Т.ІІІ. 1.

Чубатий М. Західна Україна і Рим в XIII столітті. – Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів, 1917р. – Т.123/124.

37.Sacrosancta Concilia a Labbeo, Vol.XIII. – Conc. Eecum. Leteranense. – IV.

38.Szaraniewicz I. Trzy Opisy Halicza. – Lwow, 1883r.

Pelensky J. Halicz w Dziejach Sztuki Sredniowiecznej. – Krakow, 1914r.

Abraham W. Powstanie Organizacyi Koscola Lacinskiego na Rusi. – Lwow, 1904r.

Шараневич І. Староруский Княжий Город Галич. – Львов, 1880г.

Чубатий М. Історія християнства на Русі-Україні. До 1353 року. – Рим-Нью Йорк, 1965р. – Т.І.

39.Sacrosancta Concilia a Labbeo, Vol.XIII. Conc. – Eecum. Leteranense. – IV.

Чубатий Микола. Історія християнства на Русі-Україні. До 1353 року. – Рим-Нью Йорк, 1965. – Т.І.

40.Theiner A. Mon. Hist. Hungariae, vol. XI. – Diplomata №227.

Чубатий М. Західна Україна і Рим в XIII столітті. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів, 1917р. – Т.123/124. – Додаток 4.

Чубатий М. Історія християнства на Русі-Україні. До 1353 року. – Рим-Нью Йорк, 1965р. – Т.І.

41.Theiner A. Monumenta Vetera Historica Hungariam sacram illustrantiaq I. – Romae, 1859. – Т.І. – №І. – III.

ejer. Codex diplomaticus Hungariae. III, 1. IV, VII, 5. – Budaе, 1825-1844rr. – Т.ІІІ. 1.

Чубатий М. Західна Україна і Рим в XIII столітті. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів, 1917р. – Т.123/124.

42.Theiner A. Monumenta Vetera Historica Hungariam sacram illustrantiaq I. – Romae, 1859r. – Т.І. – №І. – III.

43.Theiner A. Monumenta Vetera Historica Hungariam sacram illustrantiaq I. – Romae, 1859r. – Т.І. – VI. – №345.

Чубатий Микола. Історія християнства на Русі-Україні. До 1353 року. – Рим-Нью-Йорк, 1965р. – Т.І.

44. Fejer. Codex diplomaticus Hungariae. III, 1. IV, VII, 5. – Budaе 1825-1844rr.

45.Fejer. Monumenta Hungariam Historica, Codex diplomaticus Arpadianus continuatus, VIII, XI-XIII. – Pest, 1860-1870.

– Dipl. VI. – №345. – Dipl. XI. – №227. – №345.

46.Fejer. Monumenta Hungariam Historica, Codex dipl. Arpadianus continuatus, XI. – Pest, 1860-1870rr. – № 197.

Чубатий М. Західна Україна і Рим в XIII столітті. – Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів, 1917р. – Т.123/124.

47.Fejer.Codex diplomaticus Hungariae. III, 1. IV, VII, 5. – Budaе, 1825-1844rr.

Theiner A. Monumenta Vetera Historica Hungariam sacram illustrantiaq I. – Romae, 1859r. – Т.І. – №І.

Чубатий М. Західна Україна і Рим в XIII столітті. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Львів, 1917р. – Т.123/124.

– Додаток 2.

Чубатий М. Історія християнства на Русі-Україні. – Рим-Нью-Йорк, 1965р. – Т.І.

48.Fejer. Codex diplomaticus Hungariae. III, 1. IV, VII, 5.
– Budaе, 1825-1844гг.

Theiner A. Monumenta Vetera Historica Hungariam sacram illustrantiaq I. – Romae, 1859г. – Т.І. – №І.

49.Fuldae et Lipsiae, 1723г. – Coll.II, 19.

Чубатий Микола. Історія християнства на Русі-Україні.

До 1353 року. – Рим-Нью Йорк, 1965р. – Т.І.

50.http://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Іннокентій_III&oldid=12106103.

http://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Іннокентій_III&oldid=12106103].

Вікіпедія. Інтернет-інциклопедія.

Розділ II.

Відновлення Галицького Королівства в XVIII столітті Священною Римською імперією та його зміцнення в австро- угорський період української історії в 1772-1918 роках

Слід наголосити, що в подальшому відновлення Галицького королівства в XVIII столітті було здійснене Священною Римською імперією, а зміцнення було зроблене в Австро-Угорський період української історії [7,с.46-48].

За наказом імператриці Марії Терезії від 11 вересня 1772 року, 15 вересня 1772 року військова організація Священної Римської імперії, якою керував генерал Андірс Гадік увійшла до столиці Галицького Королівства, міста Львова [7,с.46-48].

Мал. 1. Австрійський генерал Андірс Гадік.

Мал. 2. Львів - столиця Королівства Галичини.

Ввійшовши в Львів без будь-якого військового опору, генерал Андерс Гадік від імені імператриці Марії Терезії оголосив, що місто від сьогодні, стає столицею, по стародавньому праву, Королівства Галичини і Володимирщини, яке відновлює своє функціонування у складі Священної Римської імперії, оскільки її монархи, римські імператори, являються законними спадкоємцями Галицького королівства, яке у 1215 році створив папа римський Іннокентій III, помазавши принца Коломана на першого галицького короля [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

Як відзначали австрійські та галицькі хронічки XVIII століття за таких урочистих обставин відновлення Королівства Галичини і Володимирщини на стінах львівської ратуші, на міських мурах

було вивішено “Маніфест імператриці Священної Римської імперії Марії Терезі” [7,с.46-48].

Мал. 3. Імператриця Марія Терезія.

Мал. 4. Маніфест Марії Терезії для Галицького королівства.

У вище поданому Маніфесті імператриці Священної Римської імперії Марії Терезії наголошувалось: “**Ми, Марія Терезія, з Божої ласки Імператриця-вдова Римська, Королева Угорщини, Королева Чехії, Королева Далмації, Королева Хорватії, Королева Славонії, Королева Галичини і Володомірщини і т. д. - усім і кожному зокрема, кому про те треба або буде треба знати, хто цей Маніфест бачить, читас або слухас, - наша Імператорсько-Королівська ласка, прихильність і все добро** [7,с.46-48].

Розглянувши нинішній стан Польщі, Ми разом з двором російської цариці і короля пруського вчинили раду, щоб території, які входили до Польського королівства, на які в кожного з нас здавна належать права, випотребувати і тепер на ділі відібрати, відновити Галицьке королівство, як належну нам частину” [7,с.46-48].

Дальше в ”Маніфесті імператриці Священної Римської імперії Марії Терезії” наголошувалось: “**що анексуються всі стародавні землі Галицького королівства, яке в цю пору буде від імені імператриці Марії Терезії, королеви Галичини і**

Володимирщини, керувати граф Антон фон Перген” [7,с.46-48].

Мал. 5. Граф Антон фон Перген. Мал.6 Карта Австро-Угорської імперії 1772-1918 рр.

В цьому ж Маніфесті імператриця Священної Римської імперії Марія Терезія, королева Галичини і Володимирщини: **“закликала своїх підданих відновленого Королівства Галичини і Володимирщини, вже як підданих Священної Римської імперії, до послуху і ретельного виконання наказів імператриці”** [7,с.46-48].

Маніфест імператриці Священної Римської імперії Марії Терезії позначався датою, 11 вересня 1772 року [7,с.46-48].

Маніфест: ”завершував розподіл Польського королівства, відторгненням від Польщі земель нею свавільно захоплених і повернутих до складу Священної Римської імперії, під назвою стародавнього Галицького королівства” [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

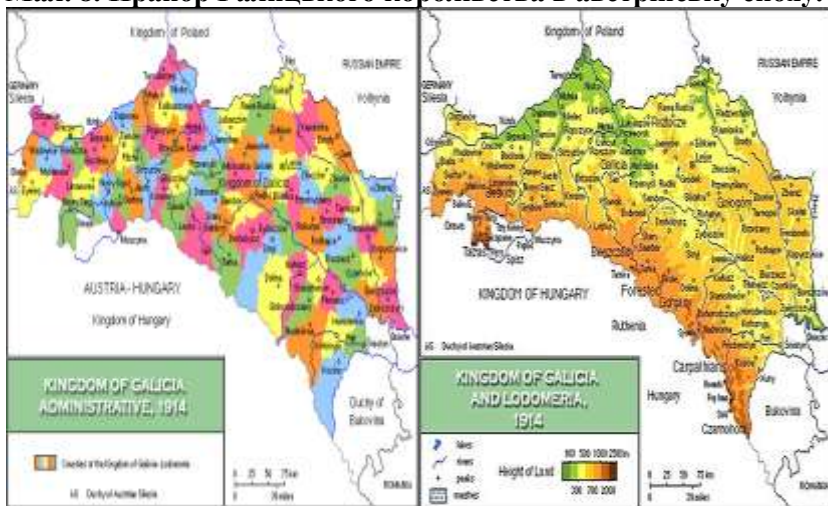
В Маніфесті наголошувалось: ”що Галицьке королівство, яке незаконно було анексоване Польським королівством у кінці XIV століття, сьогодні знову по історичній справедливості, оскільки галицькі королі, починаючи з першого офіційно інтронізованого папою римським Іннокентієм III, короля Галичини Коломана I в 1215 році, в подальшому було споріднено з угорськими, австро-угорськими спадкоємцями Священної Римської імперії, які були законними спадкоємцями Галицького королівства, які з XIII по XVIII століття гідно виконували всі свої титулярні обов’язки, вказуючи у своїх регаліях, належний їм по праву, титул володаря Галицького королівства, а отже, по праву імператриця Священної Римської імперії Марія Терезія є законною королевою

Галицького королівства, правління якої сьогодні у Львові, столиці Галицького королівства, стародавньої Галичини, знову відновлено”. У Маніфесті імператриці Священної Римської імперії Марії Терезії було також наголошено: ”що Галицькому Королівству надано його герб та прапор, а в майбутньому, якщо піддані Галицького королівства будуть виконувати ретельно свої обов’язки перед імператорами Священної Римської імперії, Галицькому королівству буде надано для виконання державних обов’язків і галицького короля” [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

Мал. 7. Герб Галицького королівства.

Мал. 8. Прапор Галицького королівства в австрійську епоху.

Мал. 9. Австрійські карти Галицького королівства.

Отже, як засвідчують джерела з віденських та львівських архівів: “Королівство Галичини та Володимирщини було відновлене в 1772 році як давня адміністративна одиниця Священної Римської імперії, тобто, Габсбурзької монархії [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

Відновлення Галицького королівства стало можливим в результаті анексії Священною Римською імперією Галицького Королівства після першого поділу Речі Посполитої” [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135;10,р.334-336].

У 1775 році до Галицького королівства була приєднана Буковина, відвойована Священною Римською імперією у Османської Порти. Історично-юридичною підставою для відновлення Галицького королівства в XVIII столітті було його реальне утворення папою римським Іннокентієм III в XIII століття. Титул короля Галичини з 1215 року носили реально коронований і затверджений папою римським Іннокентієм III, угорський королевич Коломан та інші [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

Після занепаду Галицького королівства, на основі угоди з Угорським королівством, польський король Казимир III отримав Галицьке королівство лише у пожиттєве володіння, а титул короля Галичини та Володимирщини належав королям Угорщини, який у XIV столітті було офіційно підтверджений Папою Римським, який угорські королі офіційно носили до XVI століття [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

У середині XVI століття Угорське королівство було поділене поміж турками і Священною Римською імперією, яку очолювали австрійські Габсбургами, де до останніх перейшли всі титули угорських королів, зокрема й титул і територія Галицького королівства [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

Таким чином внаслідок ліквідації Речі Посполитої в 1772 році Священна Римська імперія, яку очолювали австрійські Габсбурги, приєднали до своїх володінь: Краків, Холмщину,

Південне Підляшшя та деякі сусідні етнічні польські території, які у 1803 році ввійшли до складу Королівства Галичини.

У 1815 році до складу Галицького королівства повернувся Тернопільський край, який з 1809 перебував у складі Російської імперії.

У 1846 році Галицьке королівство поповнилось територією вільного міста Кракова. Столицею Галицького королівства зразу у 1772 році стало місто Львів [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

Адміністративні посади в Галицькому королівстві обіймала галицька шляхта, а більшість населення, 72% Галицького Королівства становили українці [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

Окрім них на території Галицького Королівства існували чисельні польські, австрійські, єврейські та вірменські громади.

Протягом перших десятиліть австрійського правління Галицьке Королівство управлялося імператорами Священної Римської імперії з столиці, міста Відня, переважно етнічними німцями і германізованими чехами. Імператори Йосиф II і Франц II скасували у Галицькому королівстві кріпацтво й урізали у вольностях місцеву шляхту. Міщани і селяни Галицького Королівства отримали право на вільне одруження, скаргу і апеляцію до суду. Українська Католицька церква візантійського обряду, перейменована в Українську Греко-Католицьку Церкву, була урівняна в правах з Римо-Католицькою, отримала семінарії та митрополита. Хоча ці заходи були непопулярними серед галицької аристократії, вони укріпили авторитет імператорів Священної Римської імперії, її австрійських монархів, як галицьких королів серед простих українців [7,с.46-48].

Слід наголосити, що Королями Галичини зокрема були у 1772-1835 роках імператори Священної Римської імперії: Марія Терезія у 1772-1780рр., Йосип II у 1780-1790рр., Леопольд II у 1790-1792рр., Франц II 1792-1835рр. та Австрійські імператори у 1835-1918рр.: Фердинанд I у 1835-1848рр., Франц Йосиф I у 1848-1916рр., Карл I у 1916-1918рр. [7,с.46-48].

В XX столітті австрійський імператор Франц Йосиф I внаслідок наростання революційного руху в Австро-Угорській імперії вирішив створити федеративну імперію, за його планом в

імперії повинні були постати союзні держави, королівства: Чеське, Угорське, Хорватське, Польське, Галицьке та інші... [9,с.19-20; с.21-27].

Як засвічують документи з австрійських архівів, надати право мати окремого галицького короля, Галичині було обіцяно імператрицею Священної Римської імперії Марією Терезією ще в 1772 році, яка наголошувала: **"Галицькому королівству буде надано в майбутньому для виконання державних обов'язків і галицького короля"** [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

На жаль така проблема з надання для Галицького Королівства свого короля була поставлена перед імператором Австро-Угорщини Францом Йосифом I тільки в період Першої світової війни, а власне в 1914-1916 роках, де претендентом на галицький королівський трон, був народний галицький король, австрійський принц, ерц-герцог Вільгельм Габсбург, відомий в Галичині та Україні у 1914-1920 роках, як архикнязь Іван Вишиваний, який досконало вивив українську мову, українську літературу, на якій не тільки розмовляв, але й писав свої не тільки поетичні твори, вірші, але й прозові твори. З 1914 року, як претендент на галицький королівський трон, австрійський принц, ерц-герцог Вільгельм Габсбург активно включився і у галицько-українське політичне та культурно-релігійне життя... [9,с.19-20; с.21-27].

Мал. 10, 11, 12. Ерцгерцог Вільгельм Габсбург кандидат на трон Галицького королівства.

Слід наголосити, що його кандидатуру на інтронізацію на володаря Галицького королівства підтримав і голова Української

Греко-Католицької Церкви, митрополит, граф Андрей Шептицький [9,с.19-20; с.21-27].

Мал. 13. Ерцгерцог Вільгельм Габсбург та митрополит УГКЦ - граф Андрей Шептицький.

Вся галицька панівна суспільна верства, як засвідчують австрійські архівні джерела в 1914 році, галицькі аристократи, зокрема барон К. Гудковський, вводять ерцгерцога Вільгельма Габсбурга в коло галицьких аристократів та духовенства, наукових, громадських та культурно-християнських діячів з метою висування його кандидатури на галицький королівський трон. Цю ініціативу підтримала вся галицька шляхта, Українська Греко-Католицька Церква на чолі з митрополитом-графом Андреем Шептицьким.

Мал. 14. Ерцгерцог Вільгельм Габсбург та митрополит УГКЦ - граф Андрей Шептицький.

Вся галицька панівна суспільна верства вже давно вимагала від австрійської імператорської влади, зокрема австрійського імператора Франца Йосифа: **“виконати обіцянку надану ще імператрицею Марією Терезією, що Галицькому королівству буде надано для виконання державних обов’язків право мати свого короля”**. Отримавши запевнення в найвищих імператорських колах родичів Габсбургів, що така ідея буде скоро втілена у 1916 році, ерцгерцог Вільгельм Габсбург робить серйозні кроки для конкретного відтворення Галицького Королівства і свого офіційного коронування на галицького короля в межах Австро-Угорської імперії [9,с.19-20; с.21-27].

Як засвідчують австрійські документи вже 1 листопада 1916 року ерцгерцог Вільгельм Габсбург з цієї проблеми звернувся до свого дядька ерцгерцога Фрідріха, головнокомандувача австрійської армії для з'ясування своєї перспективи щодо коронації на галицького короля та української перспективи взагалі. Галицькі аристократи, політики, релігійні, наукові та культурні кола спеціально висунули на перший план у дискусії з австро-угорським імператором Францом Йосифом I та найближчими його родичами, радниками імператора, зокрема ерцгерцогом Фрідріхом, щодо Галицького королівства, претендента на трон, племінника імператора ерцгерцога Вільгельма Габсбурга. Скоро їх ідея створення Галицького королівства на чолі з королем Вільгемом Габсбургом (Іваном Вишиваним) стала відома імператору Австро-Угорської імперії Францу Йосифу I. Він розуміючи, що із-за цього може бути смута в Австро-Угорській імперії сам несподівано для всіх підданих своєї держави виступив з ініціативою створення автономного устрою в Галицькому королівстві і 5 листопада 1916 року в віденській урядовій газеті опублікував своє звернення до голови австрійського уряду Курбера в якому наголошував на необхідності: **“Розширити автономію Королівства Галичини”**. В своєму зверненні до австро-угорського уряду імператор Франц Йосиф I також наголошував: **”Галичині надати право самостійного урядування в свої справах... Після припинення військових дій в Галичині буде утворена самостійна Галицька держава із діничною монархією і конституційною формою правління...”** [7,с.46-48].

По всій очевидності трон галицького короля готувався для ініціатора автономного правління в Галицькому королівстві, племінника, ерцгерцога Вільгельма Габсбурга, більше відомого в Галичині, як Івана Вишиваного. Однак цьому наміру швидкої інтронізації Вільгельма Габсбурга на галицького короля не судилося збутися, оскільки в кінці грудня 1916 року імператор Франц Йосиф I помер [9,с.19-20; с.21-27].

Новий імператор Австро-Угорської імперії Карл I, що став біля керма держави в кінці 1916 році розумів наростаючу кризу в Австро-Угорській імперії, знав про прохання галичан і свого родича ерцгерцога Вільгельма Габсбурга а також обіцянку його

батька імператора Франца Йосифа I про **“Розширення автономії Галицького королівства”**. Щоб завадити розвалу Австро-Угорської імперії імператор Карл I висунув в 1916 році **”новий політичний проект реформування Австро-Угорської імперії”** [9,с.19-20; с.21-27].

За планом імператора Карла I Австро-Угорську імперію планувалось: **“перетворити на федеративну державу, на чолі з австрійським імператором, до складу якої повинні були входити: королівство Австрія, королівство Угорщина, королівство Чехія, королівство Польща, королівство Галичина і т. д. В подальшому за цим планом імператора Карла I внаслідок виграшної війни з Росією на базі Галицького королівства повинно було створене Українське королівство чи Велике князівство України. Такі ж королівства повинні бути створені і для південних слов’ян: ховатів, сербів і т. д. Власне так за цим планом імператор Карла I побажав негайно, вже навіть в час війни, реформувати Австро-Угорську імперію. Кожне королівство Австро-Угорської імперії за цим планом повинно було мати свого короля. У кожній з цих держав-федерацій мав бути королем один із австрійських ерцгерцогів, а отже в Галицькому королівстві ерцгерцог Вільгельм Габсбург - Іван Вишиваний”** [8,с.6-10; с.11-14].

Такий план реформування, як засвідчував сам ерцгерцог Вільгельм Габсбург у листах до галицьких аристократів і митрополита-графа Андрея Шептицького йому сподобався і як зазначав Вільгельм Габсбург він сильно працював і закликав до праці над цим планом всіх галицьких аристократів, щоб він втілювався, і щоб на кінець, цілком законно можна було збільшити автономію Галицького Королівства, а йому самому посісти трон галицького короля [9,с.19-20; с.21-27].

У висновок нашого дослідження наголосимо, що з історичної біографії відомо, що ерцгерцог Вільгельм Габсбург - Іван Вишиваний все життя поклав для відновлення галицької і української державності, заради якої він у літку 1948 році у Лук’янівській тюрмі у Києві віддав своє життя так і не перетворившись із претендента в галицького короля, за королівський трон Галицького королівства він боровся, як і його

далекий попередник 800 років тому, перший галицький король Коломан I, у продовж усього свого життя [1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

Наголосимо, сьогодні галицький та український королівський трон є вакантні, оскільки згасли українські королівські та князівські династії [8,с.6-10; с.11-14].

Однак сьогодні в епоху святкування 800-ліття з часу заснування Галицького королівства, оглядаючись на вклад в українські державотворчі процеси Івана Вишиваного, найімовірнішим претендентом на них міг би бути один із нащадків габсбурської династії, які сьогодні проживають в Відні, а більш конкретно, син ерцгерцога Вільгельма Габсбурга (Івана Вишиваного) - Франц Габсбург та його нащадки...[9,с.19-20; с.21-27].

Така реалія в нинішню епоху цілком можлива, оскільки Галицьке королівство проходило становлення два рази, в XIII та XVIII століттях, а Бог, як наголошує християнська традиція - любить трійцю...[1,с.130; 2,с.171-195; 3,с.97-126; 4,с.3-42; 5,с.399-499; 6,с.123-135; 10,р.334-336].

Мал. 15. Нинішній кандидат на трон Галицького королівства Франц Габсбург – син В. Габсбурга.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ідзьо В.С. Утворення Галицького королівства. Галицький король Коломан I та процеси першої політично-релігійної унії в Галичині в першій чверті XIII століття. // Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2004р. – Т.IX.
2. Ідзьо В.С. Перша Унія Української церкви з Римською в Галичині в 1214-1230 роках. // Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2005р. – Т.X.
3. Ідзьо Віктор. Галицький король Коломан I та процеси першої політико-релігійної унії в Галичині в першій чверті XIII століття. Прикарпатський Вісник Наукового Товариства ім. Т.Шевченка “Думка”. – Івано-Франківськ, 2008р. – №3.
4. Ідзьо Віктор. Галицький король Коломан I та процеси першої політико - релігійної унії в Галичині в першій чверті XIII століття. – Львів “Сполом”, 2009р. – 44с.
5. Ідзьо Віктор. Українська держава в IX-XIV століттях. – Івано-Франківськ “Сімик”, 2014р.
6. Ідзьо Віктор. Зародження та становлення християнства на території Подністров’я та Посяння в III-XIII століттях”. – Івано-Франківськ “Сімик”, 2014р.
7. Пилипчук В. До 230-річчя приєднання Галичини до Австрії. Австрійсько-український огляд. – Відень, 2002р. – № 13.
8. Снайдерт Т. Червоний князь. – Київ” Грані-Т”, 2011р. – 296с.
9. Терещенко Ю. Осташко Т. Український патріот із династії Габзбургів. Науково-документальне видання. – Київ”Темпора”, 2011р. – 408с.
10. Acta Innocentii III P.P.(1198-2016), ed Th. Haluscynski. – Pontificia Commissio ad Redigendum Codicem Juris Canonici Orientalis. – Roma, 1944r.

Висновок

Монографія академіка Академії Наук Вищої Школи України, доктора історичних наук, професора, директора Інституту Східної Європи та завідувача Кафедри українознавства Університету “Львівський Ставропігон” Віктора Ідзьо “Відновлення Галицького королівства (1215-1221pp.) Священною Римською імперією в австро-угорський період української історії(1772-1918pp.)” всесторонньо дослідила заснування Галицького Королівства у 1215 році.

На основі досягнень сучасної української історичної науки монографія доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзя “Відновлення Галицького королівства (1215-1221pp.) Священною Римською імперією в австро-угорський період української історії (1772-1918pp.)” зробила глибокий, фактологічний аналіз письмових, археологічних, лінгвістичних, топографічних та картографічних джерел, більшість яких під таким кутом зору, аналізувалися та апробувалися вперше на підставі свідчень українських, римських, угорських, польських, російських джерел, які за сукупністю їх аналізу, відтворили політичне, господарсько-економічне та культурно-християнське сходження в 1215 році, Галицького королівства та його відновлення у XVIII столітті.

У другому розділі монографія академіка Віктора Ідзьо всесторонньо дослідив відновлення Галицького королівства в XVIII столітті Священною Римською імперією та його зміцнення в Австро-Угорський період української історії в 1772-1918 роках.

Наукове дослідження “Відновлення Галицького королівства (1215-1221pp.) Священною Римською імперією в австро-угорський період української історії(1772-1918pp.)” дослідило також панівний клас галицької державності XIII та XVIII століть боярство та аристократію галицьку шляхту, їх бажання до відновлення Галицького королівства в XVIII столітті, яке утворив в 1215 році голова Союзу католицьких держав Європи папа Римський Іннокентій III.

Наукове видання

Віктор Ідзьо

Відновлення Галицького королівства (1215-1221рр.) Священною Римською імперією в австро-угорський період української історії(1772-1918рр.)

На обкладинці:

1. Даній герб Галицького королівства XIII століття.
2. Відновлений герб Галицького королівства XVIII століття.
3. Сучасний герб Івано-Франківської області України утворений на основі данього герба Галицького королівства XIII століття.

Подано до друку 20.02.16 р.

Підписано до друку 23.02.16 р.

Формат видання 60/ 84 1/16. Папір офсетний.

Умовн. друк. арк. 10,25

Зам. 56. Тираж 300 екз.

**Львів, «Сполом»,
2016р.**

Віктор Ідзьо

**Відновлення Галицького
королівства (1215-1221рр.)
Священною Римською імперією
в австро-угорський період
української історії(1772-1918рр.)**

**Львів, «Сполом»,
2016р.**

